

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra Politologie

Krize organizací UNASUR a ALBA

Diplomová práce

Autor:	Bc. Marek Holaň
Studijní program:	N6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie – Latinskoamerická studia
Forma studia:	Prezenční
Vedoucí práce:	Mgr. Karel Kouba, Ph.D., M.A.

Hradec Králové, 2020

Zadání diplomové práce

Autor:	Marek Holaň
Studium:	F18NP0040
Studijní program:	N6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie - latinskoamerická studia
Název diplomové práce:	Krize organizací UNASUR a ALBA
Název diplomové práce AJ:	Crisis of Organizations UNASUR and ALBA

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zaměří na krizi skupin UNASUR a ALBA, které jsou důležitými integračními pilíři v Latinské Americe. Mnoho členských států však pozastavilo či dokonce zrušilo členství v těchto integračních skupinách. V práci budou vytyčeny faktory, které se dají považovat za vysvětlení této krize. Z hlediska teoretického konceptu bude analyzován vývoj, náplň a cíle organizací od samotného vzniku. V další části již budou jednotlivé vysvětlující pohledy pomocí kauzální analýzy ověřovány. Konkrétně ideologické odchýlení jak organizací, tak členských států a institucionální úroveň. Rovněž budou porovnány motivace členských států během vstupu do jednotlivých skupin. Pozornost bude věnována především dopadu Venezuelské krize od roku 2014 na obě skupiny. Součástí práce bude komparace pojednávaných organizací.

1. Borbón Altmann, Josette. 2011. América Latina y el Caribe: ALBA: ¿una nueva forma de integración regional?. Buenos Aires: Editorial Teseo.
2. Diamint, Rut. 2013. "Regionalismo y posicionamiento suramericano: UNASUR y ALBA." CIDOB d'Afers Internacionals, č.101, 55-79.
3. González Santamaría, Abel Enrique. 2015. Los desafíos de la integración en América Latina y el Caribe. Ocean Sur.
4. Hrabálek, Martin. 2014. "Jihoamerický region a jeho integrační proces: Případová studie UNASUR a možnosti využití poznatků z evropské integrace." In: XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Ed. Viktorie Klímová a Vladimír Žitek. Brno: Mendelova Univerzita v Brně, 913-918.
5. Luchetti, Javier Fernando. 2015. "Political Dialogue in South America: The Role of South American Nation Union." In: Limits to Regional Integration. Ed. Soren Dosenrode. London: Routledge, 95-108.
6. Malamud, Carlos. 2009. "La crisis de la integración se juega en casa." Nueva Sociedad, č. 219, 97-112.
7. Montoya Corrales, Carlos Alberto. 2017. Integración latinoamericana ¿Política o estrategia?. Ediciones UNAULA.
8. Muhr, Thomas. 2013. Counter-Globalization and Socialism in the 21st Century: The Bolivarian Alliance for the Peoples of Our America. London: Routledge.
9. Riggirozzi, Pía a Grugel, Jean. 2015. "Regional governance and legitimacy in South America: the meaning of UNASUR." In: International Affairs. Ed. John Wiley a Sons Ltd. The Royal Institute of International Affairs, 781-797.
10. Sanahuja, José Antonio. 2012. Post-liberal Regionalism in South America: The case of UNASUR. Working paper, Robert Schuman Centre for Advanced Studies. Dostupné na: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/20394/RSCAS_2012_05.pdf?sequence=1&isAllowed=y (28. 4. 2019)
11. Serbin, Andrés; Martínez, Laneydi; Ramanzini Júnior; Haroldo. 2012. El regionalismo "post-liberal" en América Latina y el Caribe: Nuevos actores, nuevos temas, nuevos desafíos. Cries.

Garantující pracoviště:	Katedra politologie, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Karel Kouba, Ph.D., M.A.
Datum zadání závěrečné práce:	20.5.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval (pod vedením vedoucího diplomové práce) samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne .....

.....

Marek Holaň

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval svému vedoucímu diplomové práce Mgr. Karlu Koubovi, Ph.D., M.A. za ochotu pomoci, vstřícnost, konstruktivní kritiku a za cenné rady a podněty.

Holaň, Marek. *Krise organizací UNASUR a ALBA*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2020, 95. Diplomová práce.

Anotace

Hlavním cílem práce je prozkoumat možné příčiny krize organizací ALBA a UNASUR, které byly v době založení považovány za nadějný integrační projekty v Latinské Americe. Ještě před samotnou analýzou možných příčin krize obou organizací budou stručně nastíněny fáze regionální integrace včetně post hegemonického neboli post liberálního regionalismu, do něhož spadají obě pojednávané organizace. Další část již bude věnována organizaci ALBA, která bude nejprve představena, poté budou předloženy argumenty toho proč lze aktuální stav organizace klasifikovat jako stav krize a následovat již bude analýza možných příčin tohoto stavu. Následující kapitola se bude stejným způsobem věnovat organizaci UNASUR. V poslední část stati budou obě organizace komparovány s cílem nalézt mezi nimi určité paralely. Jednou z na první pohled nejzřetelnějších paralel je výrazná role Venezuely. Proto budou hledány souvislosti mezi stále probíhající venezuelskou krizí a krizí obou organizací.

Klíčová slova: regionalismus, ALBA, UNASUR, krize, Venezuela

Holaň, Marek. Crisis of organizations UNASUR and ALBA. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2020, 95 pp. Master Thesis.

Annotation

The main objective of this work is exploration of possible causes of crisis of organizations ALBA and UNASUR, which in the period of their establishment were considered promising integration projects in Latin America. Before the analysis of possible causes of crisis of both organizations phases of regional integration including post hegemonic or post liberal regionalism, where both organizations belong, will be outlined. The next section will be dedicated to the organization ALBA which at first will be introduced then arguments proving actual condition of crisis of the organization will be presented and analysis of possible causes of this condition will follow. Following chapter will be dedicated to UNASUR in the same manner. In the last section both organizations will be compared with a view to find some parallels between them. At first side one of the most obvious parallels is considerable role of Venezuela. Therefore, connections between still ongoing crisis in Venezuela and crisis of both organizations will be searched.

Key words: regionalism, ALBA, UNASUR, crisis, Venezuela

Obsah

Úvod	11
Předmět práce.....	14
Metodologie a zdroje	18
Struktura práce.....	19
1 Regionální integrace.....	21
1.1 Post hegemonický nebo post liberální regionalismus.....	22
1.2 Nenaplnění integračního potenciálu v Latinské Americe.....	22
2 Organizace ALBA	24
2.1 Krize organizace ALBA.....	25
2.2 Oficiální odůvodnění odchodu států z organizace ALBA	25
2.2.1 Honduras	25
2.2.2 Ekvádor	26
2.2.3 Bolívie.....	26
2.3 Ideologické zatížení organizace ALBY a důsledky.....	27
2.4 Absence lídrů	30
2.5 Klíčová role „bohatství“ Venezuely v organizaci ALBA.....	30
2.6 Vliv snížených dodávek venezuelské ropy v rámci Petrocaribe na politickou loajalitu	34
2.7 Nedostatečná kontrola využití financí získaných díky spolupráci v rámci Petrocaribe	34
3 Organizace UNASUR.....	36
3.1 Krize organizace UNASUR	36
3.2 Oficiální zdůvodnění odchodu států z UNASURu	37
3.2.1 Kolumbie.....	37
3.2.2 Peru	38
3.2.3 Ekvádor	38
3.2.4 Argentina.....	39
3.2.5 Paraguay.....	39
3.2.6 Brazílie	39
3.2.7 Chile	40
3.2.8 Uruguay	40
3.2.9 Bolívie (nejisté setrvání)	41
3.2.10 Shrnutí stanovisek států k odchodu.....	41
3.3 Problematická volba generálního tajemníka.....	42
3.4 Institucionální úroveň UNASURu	44

3.5 Demokratická klauzule	45
3.6 Překrývání regionálních organizací v Latinské Americe.....	46
3.7 Ideologické zatížení organizace UNASUR v oblasti mediace konfliktů.....	46
3.7.1 Konflikt v Bolívii v roce 2008	47
3.7.2 Konflikt ohledně vojenských základem Spojených států amerických v Kolumbii v roce 2009.....	48
3.7.3 Kolumbijsko-venezuelský konflikt ohledně FARC v roce 2010	48
3.7.4 Ekvádorská krize v roce 2010.....	49
3.7.5 Paraguayská krize v roce 2012.....	49
3.7.6 Venezuelská krize 2013–2015	49
3.7.7 Konflikt mezi Venezuelou a Kolumbií v roce 2015	50
3.7.8 Venezuelská krize 2015	50
3.7.9 Konflikt mimo UNASUR: Honduras 2009.....	51
3.7.10 Shrnutí angažovanosti UNASURu v konfliktech.....	51
3.8 Prostředí v době vytvoření UNASURu X aktuální prostředí.....	51
3.9. Finanční krize UNASURu	53
3.10 Finanční krize některých členských států	53
3.11 Mechanismus odchodu z UNASURu	54
3.12 Založení organizace PROSUR.....	55
4 Srovnání organizací UNASUR a ALBA a souvislost jejich krizí s venezuelskou krizí	57
4.1 Základní společné znaky organizací UNASUR a ALBA	57
4.2 Rozdíly mezi oběma organizacemi	58
4.3 Krize organizací UNASUR a ALBA jakožto následek venezuelské krize.....	59
4.3.1 Migrace Venezuelanů jakožto příčina desintegrace.....	59
4.3.2 Venezuelská krize a diskreditace UNASURu	61
4.3.3 Madurova vláda jakožto jedna z příčin paralýzy UNASURU	64
4.3.4 Krize Venezuely zároveň krizí jednoho z hlavních promotérů UNASURU ..	64
4.3.5 Diskreditace Venezuely s přesahem na diskreditaci ALBA	65
Závěr.....	67
Společná příčina krize obou organizací	67
Příčiny krize organizace ALBA	68
Příčiny krize organizace UNASUR	69
Společný jmenovatel krize obou organizací: Venezuela	71
Seznam použitých zdrojů.....	73
Literatura.....	73

Internetové zdroje	78
--------------------------	----

Seznam použitých zkratk

ALBA	Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América
FTAA	Free Trade Area of Americas
CARICOM	Caribbean Community
CELAC	Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia
FMLN	Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional
MAS	Movimiento al Socialismo
OAS	Organizace amerických států
OSN	Organizace spojených národů
OXFAM	Oxford Committee for Famine Relief
PDVSA	Petróleos de Venezuela, S.A.
PROSUR	Foro para el Progreso de América del Sur
UNASUR	Unión de Naciones Suramericanas

Úvod

Tato diplomová práce se bude zabývat integračními uskupeními Unie jihoamerických národů (dále již UNASUR) a Bolívarovská aliance pro lid naší Ameriky (dále již ALBA). Ačkoliv mají integrační organizace v Latinské Americe dlouhou historii, obecně lze říct, že v drtivé většině případů nedosáhly cílů, které si kladly. Vzorovými příklady nenaplnění integračních snah jsou právě organizace UNASUR a ALBA. Přestože se jedná o relativně nové projekty, již nyní se nacházejí v situaci, kterou z mnoha důvodů považují za stav krize.

Společenství UNASUR vzniklo jako prostředek pro získání jednotnější latinskoamerické identity, pomocí vytvoření nového integrovaného regionálního prostoru (UNASURc). Jedná se tak o ambiciózní integrační projekt. Nicméně současnou situaci organizace hodnotím jako stav krize z mnoha důvodů. Základním důvodem je zúžení členské základny organizace v současné době. UNASUR na základě zakládající listiny podepsané v roce 2008 tvořily všechny suverénní státy nacházející se na jihoamerickém kontinentu. Konkrétně se jednalo o Argentinu, Brazílii, Bolívii, Ekvádor, Guyanu, Chile, Kolumbii, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay a Venezuelu. Nicméně 8 států postupně ukončilo své členství v organizaci. Jedná se o Argentinu, Brazílii, Ekvádor, Chile, Kolumbii, Paraguay, Peru a Uruguay. Členská základna UNASURu se tak od svého vzniku zredukovala na 4 členy. Počet obyvatel zapojených zemí tak ještě v roce 2015 čítal více než 412 000 000, což bylo přibližně 65 % z celé latinskoamerické populace. (Comisión Económica para América Latina y el Caribe 2014) Aktuální počet obyvatel zemí zapojených do UNASURu je přibližně 41 000 000. (Expansión / Datosmacro.com) Dalším potvrzením krize UNASURu je fakt, že od roku 2017 se nepodařilo dohodnout na zvolení nového generálního tajemníka. Organizace tak již více než 3 roky postrádá svého nejvyššího činitele.

ALBA prvotně vznikla jako dohoda o spolupráci mezi Venezuelou a Kubou v roce 2004. Za vznikem tak stáli Hugo Chávez a Fidel Castro. Oba prezidenty lze považovat za vlivné propagátory socialismu a není překvapením, že se tento směr promítnul také do základních principů organizace. Postupně se k dohodě připojilo dalších 10 zemí. Konkrétně Bolívie, Nikaragua, Dominikánská Republika, Honduras, Antigua a Barbuda, Ekvádor, Svatý Vincenc a Grenadiny, Svatá Lucie a Svatý Kryštof a Nevis. V roce 2009 organizaci opustil Honduras. Nejvíce členů ALBA čítala od roku 2014 do roku 2018 kdy

bylo její součástí 11 suverénních států. Nicméně rovněž tato organizace se již byla nucena vypořádat s odchodem celkem 3 členských států. Mimo zmiňovaný Honduras se jedná o Ekvádor a Bolívii. V současné době je tak součástí organizace 9 států. Počet obyvatel zemí zapojených do ALBA před odchodem Ekvádoru a Bolívie dosahoval téměř 75 milionů (Sistema Económico Latinoamericano y del Caribe 2015). Aktuální počet obyvatel zemí ALBA čítá přibližně 45 000 000. V souvislosti s ALBA je potřeba zmínit obchodní ropnou alianci Petrocaribe, jejíž součástí jsou všechny středoamerické členské státy ALBA. Základním pilířem spolupráce jsou dodávky venezuelské ropy do států, které jsou součástí této aliance, za zvýhodněných podmínek. Země také vytvořila fond ALBA Caribe do kterého vložila 50 milionů amerických dolarů. Přístup k fondu byl udělen všem členským státům. Venezuela se tak prostřednictvím této aliance pokouší zvýšit svůj vliv ve Střední Americe. Venezuela, však vzhledem k svým finančním obtížím, nenaplnuje sliby ohledně dodávek ropy. V roce 2017 dokonce informovala o pozastavení dodávek do 9 členských zemí (Antonin 2018).

Elementárním cíle práce je hledat a analyzovat možné příčiny této krize. Analyzovány budou jednak možné příčiny odchodu daných členských států z organizací, ale také na první pohled méně viditelné znaky krize jako například finanční krize obou organizací. Z předchozích odstavců vyplývá, že obě organizace lze považovat za ambiciózní integrační projekty. Jejich úpadek může zpomalit, zastavit či dokonce zcela obrátit integrační proces v Latinské Americe. Analýza těchto současných krizí tak může pomoci odhalit možné zárodky desintegrace v regionu. Vysvětlení příčin krize organizací UNASUR a ALBA tak pokládám za důležité a tím pádem toto téma považuji za vhodné k výzkumu. Dalším argumentem relevantnosti tohoto tématu je jeho aktuálnost. Krize obou organizací je totiž stále probíhající krizí a jejich situace se v posledních letech intenzivně mění. Vzhledem k vysoké aktuálnosti tématu se tomuto prostoru doposud věnovalo minimum vědeckých prací. Pomocí analyzovaných příčin krize organizací ALBA a UNASUR se pokusím dojít k závěru, zda lze v Latinské Americe nalézt obecné desintegrační snahy jako takové, anebo, zda je krize vázána pouze na tyto organizace.

Některá integrační uskupení byla založena jako prostředek pro udržení míru, některá jako prostředek k zajištění dodržování lidských práv, některé organizace byly založeny například pro rozvoj ekonomiky ve státech, které jsou jejich součástí. Většina společenství zpravidla využívá mechanismu integrace, který lze charakterizovat z mnoha úhlů pohledu. Existuje několik cílů, pro které je integrace prostředkem. Například

konceptualizace Josepha Nyeho rozděluje integrační procesy na 3 hlavní skupiny a sice ekonomickou, sociální a politickou integraci. (1968: 858) Ačkoliv velká část teoretického bádání o regionální integraci vychází z integrace evropské, hlavní integrační teorie lze aplikovat na obecnou integraci jako takovou. Za významné integrační teorie lze označit federalismus, funkcionalismus, teorii komunikace a neofunkcionalismus. Federalismus lze vnímat jako opoziční směr vůči koncepci unitárního státu vestfálského typu. Zjednodušeně se jedná o politické uspořádání, kdy dochází ke spojení oddělených politických jednotek do jednoho celku a zároveň je jednotkám zachována určitá autonomie. Mezi hlavní cíle takového uspořádání patří efektivnější vládnutí, ale také udržení míru. Rovněž teorie komunikace cílí na odstranění války. Jejím průkopníkem se stal Karl Wolfgang Deutsch, který se domníval, že komunikační vazby vytvářejí společnou identitu a tím dochází ke snížení konfliktnosti. Za nejvlivnější teorii regionální integrace je často považován funkcionalismus, který se vyznačuje kritikou rozdělení světového uspořádání na státy. Jednou z klíčových postav funkcionalismu je považován David Mitrany, podle kterého by mělo být politické uspořádání v mezinárodních vztazích založeno na funkčním principu. Kritizoval tak teritoriální hranice států, které považoval za umělé bariéry ekonomických vztahů. Funkcionalisté zároveň kritizují státní moc, respektive národní politické elity, které se snaží o maximalizaci užitku státu, nikoliv užitku světové společnosti. Neofunkcionalismus, jakožto poslední klíčová integrační teorie, byl mnoho let považován za synonymum k regionální integraci. Proto jej lze považovat za nejvýznamnější teorii integrace (Rosamond 2000: 50). Od funkcionalismu se odlišuje především důrazem na nadnárodní instituce a regionálním zaměřením integrace (Niemann a Schmitter 2009: 46). Patrně nejdůležitější součástí neofunkcionalismu je koncepce takzvaného přelévání od Ernsta Haase, jehož podstatou je předpoklad, že při pozitivních výsledcích integrace v jedné oblasti, politické elity podniknou kroky k rozšíření integrace také do další oblasti. (MacRae 2016: 58–59)

Regionální integrační procesy se začaly rozvíjet ve 30. letech 20. století. Principem regionální integrace byla eliminace překážek obchodu mezi státy v regionu. Zároveň vznikly určité prvky spolupráce a koordinace. S kontinuálně rostoucí globalizací se regionalismus začal různými způsoby transformovat. Po konci Studené války došlo k zásadní změně politického uspořádání v mezinárodních vztazích. Došlo tak oddělení dvou základních typů regionalismu a sice nového a starého regionalismu. Vznik nového regionalismu byl vyvolán zejména uplatňováním liberalizačních postupů

v mezinárodních vztazích v širším měřítku (Cihelková 2010: 1–3). Podle Jean Grugelové se od starého regionalismu liší převážně „vznikem regionálních formací a norem“ a „větší otevřeností vůči globálnímu kapitálu“ (2004: 605). Nicméně na přelomu tisíciletí byl v Latinské Americe zaznamenán částečný odklon od neoliberalní obchodní politiky a ekonomické liberalizace. Vznikl tak nový regionálně integrační směr a sice takzvaný post liberální nebo post hegemonický regionalismus. Tento směr je vyznačován důrazem na větší autonomii regionu na Spojených státech a globální ekonomice. Zároveň vznikají ambicióznější státem řízené rozvojové projekty se sociální dimenzí. Vzorovými příklady těchto projektů jsou právě organizace UNASUR a ALBA (Chodor a McCarthy-Jones 2013: 214–215).

Patrně nejúspěšnějším integračním procesem, co se týče hloubky a rozsahu integrace, je Evropská unie, kterou mnoho latinskoamerických vysokých představitelů zmiňuje jako vzor nebo metu pro latinskoamerickou integraci. Evropská integrace je s integračními iniciativami v Latinské Americe srovnávána také akademickou sférou (Jeníčková 2011: 57).

Předmět práce

Jak již bylo nastíněno, předmětem práce bude odhalit možné vnitřní a vnější příčiny aktuální krize organizací UNASUR a ALBA. Jednou z možností zjištění příčin bude analýza institucionální úrovně organizací. V tomto případě se pokusím zjistit, zda zárodky krize netkví právě v institucionální zaostalosti či nedostatečnosti. Důležitým aspektem bude v tomto případě analýza způsobu rozhodování, respektive zda existují nějaké nadnárodní rozhodovací mechanismy nebo zda se jedná o integraci založenou ryze na mezivládním rozhodování. Každý způsob rozhodování má pochopitelně své výhody i nevýhody. Absence supranacionální institucionalizace může být jedním z možných vysvětlujících faktorů neschopnosti překonat rozkoly mezi členy, protože v obdobích, kdy je nemožné dosáhnout konsenzu, mohou být nadnárodní instituce důležitým předpokladem zachování kontinuity. V případě UNASURu lze mluvit dokonce o zachování členské základny. Budu tak ověřovat tuto hypotézu: Institucionální úroveň organizací lze považovat za „skrytou rozbušku“ zapříčiňující aktuální krizi.

Přestože organizace funguje z důvodu naplnění určitých cílů, je v mezinárodním systému přirozené, že ani členské státy se s cíli organizace nemusí ztotožňovat a členství

v mezinárodní organizaci je pro ně pouze prostředkem k prosazení svých zájmů. Nikoliv tedy zájmů společenství jako celku. Domnívám se, že odlišné cíle celého společenství jako celku od cílů jeho jednotlivých částí lze považovat za faktor, který může hrát v pozdějším fungování organizace negativní roli. Zároveň lze tedy předpokládat, že pokud se výrazněji lišily motivace jednotlivých států pro vstup do organizací UNASUR a ALBA, pravděpodobnost rozpadu se zvyšuje. Součástí práce tak bude analýza motivací vstupu všech členských států do obou organizací. Motivace vstupu budou následně porovnávány. Cílem komparace je najít odlišnosti v motivacích a vizích jednotlivých států. Nejviditelnější členský rozpor v UNASURu ohledně názoru na směr a způsob integrace lze pozorovat mezi Venezuelou a Brazílií. Odlišné názory zmíněných států na regionální integraci lze zaznamenat již od samotného založení organizace (Giacalone 2013: 135–137).

Zkoumáno bude dále ideologické zatížení obou organizací, respektive bude zjišťováno, jakou roli hraje v činnostech a samotném složení členské základny ideologie. Například v ALBĚ hraje ideologie zásadní roli již od svého založení. Toto ideologické zatížení se rovněž odráží v členské základně organizace, která je tak ideologicky koherentnější než v případě UNASURu. Nicméně ani v případě ALBA nelze všechny členské státy samotné organizace a navazujících projektů považovat za striktně ideologicky loajální. Kromě Kuby a Venezuely členy ALBA byly jak energeticky bohaté země jako Bolívie a Ekvádor, tak země energeticky chudé jako většina zemí Střední Ameriky. Například Dominikánská Republika, Honduras nebo Antigua a Barbuda. Vzhledem k výhodnosti podmínek obchodu uvnitř Petrocaribe lze předpokládat pragmatičtější přístup některých členů. V případě, že byla některá členství v Petrocaribe založena pouze na pragmatismu spočívajícím v ekonomické výhodnosti spolupráce, lze snížení či zastavení finančních benefitů vnímat jako elementární hrozbu ohledně loajality tohoto pragmatičtějšího bloku členů k Petrocaribe, respektive ALBA. Bude tak ověřována hypotéza, zda odlišné motivace států ohledně vstupu do zkoumaných uskupení nemohly být zárodkem krize de facto již při formování těchto mezinárodních společenství.

ALBA a UNASUR vznikly s určitými cíli a vizemi, které bude nutné definovat. Vize, cíle a role jakýchkoliv integračních uskupení nemusí být neměnné. Analyzován tak bude postupný vývoj obou organizací s cílem nalézt ve vývoji určité anomálie. Například z organizace UNASUR se během relativně krátké doby stal nástroj řešení několika konfliktů v Latinské Americe. Ačkoliv byla tato pozice mediátora během konfliktů

dlouhou dobu zastávána Organizací amerických států (dále pod označením OAS), UNASUR ji v mnoha případech nahradila. Součástí práce tak bude analýza vztahu těchto dvou organizací, které se překrývají jednak z hlediska svých členů, ale také v oblasti svého působení. UNASURu je vytýkána neobjektivita při jednání a řešení konfliktů například ve prospěch vlády Venezuely během trvající krize v zemi. OASu nelze upřít zkušenost s dohledem nad volbami v Latinské Americe. Přesto i v této oblasti ji UNASUR v mnoha případech nahradil. Veškerá činnost UNASURu při řešení konfliktů a krizí tak bude analyzována. Cílem bude zhodnotit, zda lze působení UNASURu v této oblasti považovat za objektivní a nestranné či nikoliv. Nabízí se tak ověřit tuto hypotézu: Funkce UNASURu jakožto mediátora během konfliktů vedla ke snížení legitimacy organizace. Pomocí analýzy funkce UNASURu jako mediátora konfliktů bude zjišťováno, zda není ideologicky zatížena také tato organizace. V případě, že dojde k potvrzení této skutečnosti, nabízí se z případného ideologického zatížení vyvodit důsledky, které mohou mít souvislost s krizí organizace.

Je nutné brát v ohled, že také cíle a vize jednotlivých členských států se postupem času mohly změnit. V práci tak budu hledat příčinu těchto možných změn. Analyzovány budou oficiální prohlášení a zdůvodnění pozastavení či ukončení členství všech států, které tak učinily. Cílem tak bude zjistit, zda uváděné důvody mají nějaký společný základ, anebo zda se jedná o široké spektrum rozdílných důvodů mezi státy. Příčina bude hledána například pomocí srovnání prostředí uvnitř států během jejich vstupu do organizací s prostředím ve státech během jejich výstupu nebo pozastavení členství. Změnou prostředí je myšlena například změna vlád a jejich ideologií nebo finanční krize. Nabízí se tak porovnat ideologii vlád, které podepsaly vstup do uskupení s ideologií vlád, které se rozhodly pro vystoupení. Rozdíl v ideologii mezi jednotlivými obdobími by mohl být další příčinou krize obou organizací. V práci se tak pokusím odpovědět na následující otázku: Může být krize organizací UNASUR a ALBA důsledkem ideologického obratu latinskoamerické společnosti, respektive politického uspořádání ve státech Latinské Ameriky?

Čtenáři bude rovněž nastíněn vliv elektorátu na vstup, případně výstup jejich zemí z uskupení. Analýza způsobu rozhodnutí ohledně vstupu bude sloužit k vyvození, zda bylo členství pouze nynější politikou vlády anebo, zda se jednalo o vůli většiny občanů, respektive zda musel být vstup například potvrzen v referendu. Samotný souhlas v referendu ohledně rozhodnutí států být součástí jakékoliv organizace znamená pro

vlády členských států větší odpovědnost týkající se jejich působení v organizaci a vůbec i samotného členství. Neméně důležitou roli hraje také existence či absence referenda v souvislosti s výstupem a výstupem členských států z organizace.

Odchod členů z integračních organizací záleží na svobodné vůli daných států. Opuštění organizace však musí být v souladu s interními pravidly, která dané organizace nastavily pro případ, kdyby chtěl nějaký z členů organizaci opustit. Součástí práce tak bude analýza institucionálních mechanismů, které jsou uplatňovány během odchodů členů z UNASURu a ALBA. Lze předpokládat, že složitější procedura odchodu může ovlivňovat rozhodnutí daných států organizace opustit.

Od ledna roku 2017 se v UNASURu nepodařilo najít a prosadit nástupce Kolumbijce Ernesta Sampera na post generálního tajemníka. Touto skutečností je fungování UNASURu značně paralyzováno. Chod organizace je pro členy zároveň jistou finanční zátěží a zjednodušeně lze říct, že platit za něco co nefunguje není racionální. Rozhodnutí vypovědět členství se tak mohlo stát racionálním krokem díky kterému vlády jednotlivých členů mohou ušetřit určitou část financí. V souvislosti s probíhající finanční krizí v mnoha státech tato myšlenka nabírá na relevantnosti. Zároveň lze předpokládat, že během období finanční krize není řešení krize integrační skupiny pro vládu politickou prioritou. S neochotou snažit se vypořádat s tímto problémem souvisí také četnost integračních uskupení v Latinské Americe. Navíc v roce 2019 vzniklo další integrační uskupení PROSUR. Nabízí se tak analyzovat to co UNASUR vlastně ještě svým členům může nabídnout. Přerušování dodávek ropy ze strany Venezuely do členských států ALBA vybízí ke stejnému zamýšlení ohledně fungování této organizace.

Zjištěné příčiny krize zkoumaných organizací se budu snažit odhalit také pomocí jejich srovnání. Komparovány budou jednotlivé instituce z hlediska jejich rozhodovacích mechanismů, ideologické zatížení, cíle a role. Cílem komparace obou organizací je nalézt určité souvislosti týkající se jejich krizí. Od této metody si slibuji zjištění, zda existují nějaké paralely ohledně současného stavu mezi ALBA a UNASURem. Venezuela, jakožto výrazný stávající člen obou organizací, si prochází obdobím interní ekonomické, politické a sociální krize. Pokusím se tak osvětlit vztah mezi 3 zkoumanými proměnnými a sice ALBA, UNASURem a trvající sociální, politickou a ekonomickou krizí ve Venezuele. Tímto způsobem se pokusím získat odpověď na tuto otázku: Je nesouhlas se

směrem, kterým se obě organizace ubírají, ze strany členských států, v přímé souvislosti s ekonomickou, sociální a politickou krizí ve Venezuele?

Na základě zjištěných jevů, fenoménů a dat ohledně pojednáváných uskupeníh nebude diplomová práce ochuzena ani o případné predikce ohledně budoucí integrace, respektive desintegrace v latinskoamerickém prostoru.

Metodologie a zdroje

V práci se budu využívat dostupné oficiální dokumenty obou organizací kde budu čerpat informace ohledně institucionálního fungování UNASURu a ALBA. Během analýzy budu rovněž čerpat z prací publikovanými univerzitami a jinými odbornými institucemi, které se tímto okruhem zabývají. Hledání odborné literatury na dané téma je ztíženo skutečností, že obě organizace vznikly až ve 21. století. Nicméně aktuálnost tématu souvisí s relativně volným prostorem pro výzkum.

Publikace *Světová ekonomika: regiony a integrace a Regionalismus a multilateralismus: základy nového světového obchodního řádu?* od Evy Cihelkové podrobně analyzují vývoj regionalismu od jeho počátků (2002, 2010). Regionální ekonomickou integraci v Latinské Americe analyzuje Lenka Adamcová a Ivo Gombala v knize *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*. Ačkoliv byla tato publikace vydána v roce 2001, čili nepojednává o současném období latinskoamerického regionalismu, je důležitá pro pochopení vývoje ekonomické spolupráce před založením UNASURu a ALBA (2001). Tom Chodor a Anthea McCarthy-Jones se již zabývají post liberálním regionalismem v Latinské Americe. Jejich publikace s názvem *Post-Liberal Regionalism in Latin America and the Influence of Hugo Chávez* zasazuje tento nový integrační směr do kontextu mezinárodních vztahů v Latinské Americe (2013). Vycházet budu také z knihy *Integración latinoamericana ¿Política o estrategia?* od Carlose Alberta a Montoyi Carralese (Alberto a Corrales 2017), dále *Los desafíos de la integración en América Latina y el Caribe* od Abel Enrique González Santamarí (2015) a sborníku *América Latina y el Caribe: ALBA: ¿una nueva forma de integración regional?* od Josette Altmann Borbón (2011). Využívat budu pochopitelně publikací od mnoho dalších kapacit zabývajících se latinskoamerickou integrací. Při analýze stanovisek jednotlivých států ohledně výstupu z organizací bude nezbytná analýza projevů a oficiálních prohlášení vysokých politických představitelů daných států. Chybět

nebudou ani zdroje publicistického charakteru, které budou využívány převážně během získávání aktuálnějších informací. Zároveň je z důvodu definitivního odchodu mnoha států z organizací nutné počítat s postupným úbytkem mediální pozornosti zkoumaným organizacím. Úbytek mediální pozornosti lze vyzorovat již od dubna roku 2019 po definitivním odchodu Ekvádoru a Brazílie z UNASURu. Zároveň bude nutné vyhnout se podjatosti určitých deníků, které v tomto okamžiku mohou tendenčně bránit zájmy určitých států, či organizací jako celku.

Aktuálnost tématu sebou přináší široký prostor pro zkoumání. Na druhou stranu je nutné počítat s tím, že práce nebude postavena na tolika relevantních zdrojích jako méně aktuální nebo historičtější témata. Zároveň je současná krize obou organizací stále probíhajícím procesem, která se může každým dnem transformovat. Proto se některé informace mohou stát zastaralými a irelevantními ze dne na den. V práci se však pokusím pracovat vždy s co nejaktuálnějšími daty, která budou v době zpracovávání práce k dispozici.

Co se týče použité metodologie, budu využívat převážně kvalitativních postupů, které budou pro práci elementární metodou. Během hledání možných společných příčin krize organizací UNASUR a ALBA bude konkrétně použita komparativní metoda. Obě organizace budou navzájem komparovány s cílem najít mezi nimi určité paralely, které by mohly mít souvislost s jejich aktuálním stavem krize.

Struktura práce

Práce bude strukturována na 4 hlavní části. V první části bude nezbytně nutné přesně vymezit pojem mezinárodní či regionální integrační organizace a její roli v kontextu mezinárodního prostředí. Součástí kapitoly bude stručný souhrn vývoje integračních uskupení a hlavních integračních teorií. Obě zkoumané organizace bude nutné také zařadit do určité fáze vývoje latinskoamerického regionalismu a tuto fázi charakterizovat. Ve druhé části se budu zabývat organizací UNASUR, konkrétně dojde například k analýze institucionálního charakteru organizace a její role v regionu Latinské Ameriky. Elementárním předmětem této kapitoly bude nastínit možné faktory vysvětlující současný stav krize zkoumané organizace. Ve třetí části stejným způsobem podrobím analýze organizaci ALBA a rovněž budou nastíněny možné příčiny její krize. Vzhledem ke skutečnosti, že si krizí procházejí dvě integrační organizace v jednom regionu současně,

nabízí se jejich porovnání s cílem najít mezi nimi určité paralely týkající se příčin jejich krize. Tomuto účelu bude složit čtvrtá kapitola, která bude zároveň věnována souvislostem mezi venezuelskou krizí a krizí obou organizací.

1 Regionální integrace

Procesy, které mnozí teoretikové mezinárodního obchodu považovali za regionální integraci započaly ve 30. letech 20. století. Základem těchto procesů se stalo odstraňování překážek obchodu mezi dvěma a více státy. Pojem „regionální integrace“ byl však jednoznačně definován až na počátku 60. let (Cihelková 2010: 1). Pojem přesněji charakterizoval Béla Belassa, který tímto termínem pojmenoval počínající politické a ekonomické sblížení států, pokračující přes spolupráci a solidaritu, až k postupnému spojování a slučování ekonomik, které dříve operovaly samostatně (1966: 25). Během období Studené války se začala formovat druhá etapa vývoje regionální integrace ve které nabyla určité intenzity a začalo se tak pojednávat o regionalismu (Cihelková 2010: 1–2).

Mezi nejvýznamnější procesy ovlivňující světovou společnost a národní státy patří globalizace, která vede k univerzalizaci světové ekonomiky. Paralelně s tímto procesem působí jev fragmentace, který naopak vede k rozkladu na menší hospodářské celky. Za územní projev fragmentace je považován právě regionalismus. Tento pojem je však stejně jako pojem globalizace pojímán různými způsoby (Cihelková 2002: 15). Podle L. A. Winterse se jedná o jakoukoliv politiku zaměřenou na snižování překážek obchodu mezi státy bez ohledu na jejich blízkost (1996). Podle Charlese Omana je regionalismem pohyb dvou a více ekonomik nebo společností směrem k větší vzájemné integraci (2000: 38). Základem všech klasických pojetí regionalismu je vždy liberalizace a navazování užších obchodních i neobchodních pout mezi dvěma a více státy (Cihelková 2010: 2).

Björn Hettne a mnoho dalších teoretiků rozděluje regionalismus na 2 vlny (Söderbaum 2014: 3). 1. vlna je označována termínem „starý regionalismus“. Jedná se o vlnu utvářenou během období Studené války. Regionální uskupení tak byla vytvářena především supervelmocemi, respektive „shora“ a cíle uskupení byly jasně a konkrétně definovány. Pole působnosti bylo pochopitelně vlivem bipolárního uspořádání v mezinárodních vztazích omezeno (Hettne a Inotai 1994).

Na vznik 2. vlny regionalismu je nutné nazírat v souvislosti s koncem Studené války, kdy došlo ke komplexním změnám uspořádání mezinárodních vztahů. Elementární změnou byl zánik bipolárního uspořádání a byl tak vytvořen prostor pro sjednocení světové ekonomiky. Regionální uskupení získaly širší pole působnosti a jejich motorem již byly jednotlivé členské státy. Organizace tak byly tvořeny zpravidla způsobem „ze zdola“. Následkem těchto změn bylo rovněž otevření cesty k uplatňování širších liberalizačních

postupů v mezinárodní integraci. Za průvodní rysy těchto postupů lze označit především vznik řady nových integračních organizací, zapojení nestátních aktérů, obrodu integračních organizací vzniklých v 1. vlně regionalismu a prudký rozvoj mezinárodního obchodu a zahraničních investic. Tato vlna je označována termínem „nový“ nebo „otevřený“ regionalismus (Cihelková 2010: 3; Söderbaum 2014: 4; Hettne a Söderbaum 2000: 3; Hettne a Inotai 1994; Garrido Carrasco 2008).

1.1 Post hegemonický nebo post liberální regionalismus

Vlivem částečného vyčerpání otevřeného regionalismu v Latinské Americe došlo k otevření cesty novému regionálně integračnímu směru (Sanahuja 2009: 14). Začátkem nového tisíciletí se v Latinské Americe začal formovat takzvaný post hegemonický nebo post liberální regionalismus jehož vzorovými příklady jsou uskupení UNASUR a ALBA (Sanahuja et al. 2012: 31). Pojem post liberální však lze vnímat jako zavádějící. Vznik post liberálního regionalismu, nezpůsobil zánik otevřeného regionalismu. V Latinské Americe stále operují organizace vyznačující se prvky otevřeného, respektive neoliberálního regionalismu. Příkladem jsou například Andské společenství nebo Středoamerický integrační systém. Oba směry tak v prostředí Latinské Ameriky koexistují (Briceño Ruiz a Ribeiro Hoffmann 2015: 52). Promotéry post hegemonického regionalismu byly progresivní levicové vlády, které při utváření integračních uskupení kladly důraz na politickou agendu, zatímco ekonomická agenda byla v porovnání s otevřeným regionalismem upozaděna. Zároveň došlo k částečnému distancování se od pravidel washingtonského konsensu a liberálních principů obchodu (Sanahuja 2009: 22). Elementární motivací vytvoření uskupení spadajících do post hegemonického regionalismu byla snaha o získání větší autonomie regionu Latinské Ameriky na mezinárodním prostředí a zvláště na Spojených státech amerických (Sanahuja 2012: 23). Dalšími průvodními rysy post hegemonického regionalismu jsou silnější role státního aktéra, důraz na sociální agendu, energetická bezpečnost a snaha o eliminaci asymetrií z hlediska rozvoje jednotlivých států (Sanahuja 2009: 22–23).

1.2 Nenaplnění integračního potenciálu v Latinské Americe

Latinská Amerika je region se silným integračním potenciálem, a ačkoliv je historie Latinské Ameriky bohatá na různé integrační snahy, obecně lze konstatovat, že drtivá

většina regionálních integračních projektů nedosáhla svých cílů. Důkazem nenaplnění integračních cílů v Latinské Americe je skutečnost, že v regionu nikdy nevznikl výrazný integrační projekt, který by byl alespoň po jednu dekádu kontinuálně úspěšný a progresivní. Drtivá většina dnešních integračních uskupení nezahrnuje z hlediska svých členů ani více než jeden sub regionální blok, natož celý středoamerický nebo jihoamerický region. Všechny jihoamerické státy vyjma Francouzské Guyany zahrnoval během svého založení pouze UNASUR. Celý region Latinské Ameriky zahrnuje pouze organizace CELAC, která však postrádá institucionální a organizační strukturu (Malamud 2018: 51–52).

2 Organizace ALBA

Na prvním summitu ALBA Venezuela a Kuba podepsaly dohodu o spolupráci v mnoha oblastech. Dohoda vznikla především jako reakce na Americkou zónu volného obchodu (FTAA), kterou prezidenti Hugo Chávez a Fidel Castro označili za nástroj prohloubení principů neoliberalismu a dominance nad regionem Latinské Ameriky (ALBA-TCP – Cubaminrex 2004). Pro myšlenku iniciátorů ALBA byla charakteristická tvrdá kritika liberálních ekonomických přístupů, které se začaly rozvíjet na počátku 80. let. Těmto přístupům byl vytýkán přílišný důraz na produktivitu, vysoká míra konkurenčního prostředí a opomíjení sociální agendy. Proto se ALBA na rozdíl od FTAA neomezuje pouze na obchodně-ekonomickou dimenzi integrace, nýbrž je mimo obchodní spolupráci zaměřena také na spolupráci kulturní, sociální a politickou (Ullán de la Rosa 2012: 132). Principem organizace ALBA je podle společného prohlášení obou prezidentů „dosažení širší solidarity mezi národy Latinské Ameriky a Karibiku“ (ALBA-TCP – Cubaminrex 2004) (Překlad autora). Později se k alianci připojila Bolívie, Nikaragua, Dominikánská Republika, Honduras, Antigua a Barbuda, Ekvádor, Svatý Vincenc a Grenadiny, Svatá Lucie a Svatý Kryštof a Nevis. Charakteristickým rysem aliance je relativní ideologická blízkost vlád jednotlivých členských států (Ullán de la Rosa 2012: 132).

V roce 2013 bylo oficiálně oznámeno napojení organizace ALBA na obchodní ropnou alianci Petrocaribe, která se stala jedním z nejdůležitějších pilířů ALBA. Petrocaribe se oficiálně definuje jako „regionálně integrační dohoda přesahující záležitosti energie jako takové a jejíž vizí je solidarita a integrace a která umožňuje členským státům suverénní využití financí potřebných pro nákup ropy na sociální a sociálně produktivní projekty a programy“ (Food and Agriculture Organization of the United Nations 2015: 10) (Překlad autora). Základ fungování organizace de facto spočívá v dodávkách levné venezuelské ropy do států, které jsou součástí aliance. Pro odběratele ropy je navíc výhodný způsob platby. Pro 60 % úhrady dodávky je stanovena splatnost 90 dní. Zbývajících 40 % odběratelé hradí během 23–25 let s tím, že úrok pro tuto splátku činí 1 % (Sanders 2007: 466–467). Podle experta na energetickou politiku Francisca Monaldiho například Honduras nebo Nikaragua tímto způsobem získávaly finance vyšší než 5 % jejich HDP (Redacción BBC Mundo 2016). Odběratelé mají navíc možnost platit za ropu nefinančními prostředky. Obchod tak funguje také na principech barterového obchodu. Vzorovým příkladem tohoto obchodu je Kuba, která platí za venezuelskou ropu zpravidla lidskými zdroji, respektive kvalifikovanou pracovní silou (Jácome 2011). Zřízen byl

navíc fond Petrocaribe, ze kterého mohou všechny státy čerpat finance. Venezuela do fondu vložila 50 milionů amerických dolarů. Pomocí Petrocaribe tak členské státy získaly finance pro řadu rozvojových programů (Sanders 2007: 467).

2.1 Krize organizace ALBA

S postupným připojením zemí Jižní Ameriky, Střední Ameriky a Karibiku si ALBA vybuodovala silnou geostrategickou pozici v regionu. Nicméně vlivem odstoupení celkem 3 členských států byla tato pozice výrazně oslabena. V roce 2010 odstoupil Honduras, v roce 2018 Ekvádor a v roce 2019 Bolívie. Je potřeba zdůraznit fakt, že celkový počet obyvatel zmíněných 3 států čítá přibližně 35 milionů. ALBA tak tímto přišla o více než třetinu své populace. Další známkou krize organizace jsou ekonomické, sociální a politické problémy Venezuely, jakožto iniciátora a minimálně jednoho z nejdůležitějších členů ALBA. Vlivem těchto interních problémů se Venezuela dostala do potíží plnit svým závazkům ohledně dodávek ropy v rámci Petrocaribe jakožto navazující alianci ALBY a také členská základna Petrocaribe byla zúžena.

2.2 Oficiální odůvodnění odchodu států z organizace ALBA

V této kapitole dojde k analýze zdůvodnění odchodu států z organizace ze strany nejvyšších politických představitelů náležitých států. Cílem je shledat mezi zdůvodněními určité paralely a tímto způsobem se také inspirovat během hledání dalších kauzálních faktorů krize.

2.2.1 Honduras

Prvním státem, který opustil alianci se stal Honduras. V roce 2005 byl za Liberální stranu Hondurasu zvolen prezidentem José Manuel Zelaya Rosales. Zjednodušeně lze říci, že prezident byl zvolen jako pravicový politik. Po nástupu do úřadu se však jeho politika postupně posunula k levé straně osy politického spektra (Cunha Filho et al. 2012: 2).

V roce 2009 se prezident dostal do sporu s nejvyšším soudem, když se pokusil pomocí referenda změnit ústavu. Odpůrci tohoto plánu se obávali pokusu Zelayi o získání možnosti znovu kandidovat. Napětí vyvrcholilo unesením prezidenta ozbrojenými vojáky do Kostariky (Ruhl 2010: 93, 100). ALBA tuto akci označila za puč, nově zvolenou vládu

neuznala a volala po návratu Zelayi do funkce prezidenta (Europa Press 2009). Hugo Chávez důrazně prohlásil, že vláda prozatímního prezidenta Roberta Michelettiho bude poražena (Efe 2010b). Předseda vlády Rafael Pineda Ponce toto prohlášení vnímal jako vyhrožování vojenskou intervencí ze strany Venezuely (Efe 2010a). V reakci na to prozatímní prezident Hondurasu oznámil úmysl ALBA opustit. K tomuto rozhodnutí Pineda prohlásil, že „ačkoliv byly popírány politické cíle ALBA, ukázalo se, že ALBA je nástrojem posílení hegemonie Huga Cháveze na kontinentu“ (Europa Press 2009) (Překlad autora). Předseda vlády dále zdůvodnil odchod z ALBY nedostatkem respektu ze strany některých členských států k Hondurasu (Redaccion El Tiempo 2010). V lednu roku 2010 byl odchod z ALBA schválen parlamentem. Z poslanci udaných důvodů tohoto rozhodnutí rezonovalo vyhnutí se ideologickému a vojenskému vměšování ALBA do záležitostí státu (RT en Español 2010).

2.2.2 Ekvádor

Ekvádor oznámil odchod z organizace v srpnu roku 2018. Vláda své rozhodnutí odůvodnila venezuelskou krizí. Cílem tohoto kroku bylo podle ministra zahraničí Josého Valencii přinutit Venezuelu hledat řešení svých interních problémů, které jsou příčinou exodu Venezuelanů. Valencia dodal, že vláda je frustrována jednáním vlády Venezuely, která postrádá vůli pro demokratické řešení konfliktu (España 2018). Den po písemném stvrzení odchodu Valencia dodal, že se jedná také o reakci na napjatou sociální situaci v Nikaragui (Imbaquingo 2018). Generální tajemník prezidentského úřadu Ekvádoru Eduardo Jurado ohodnotil politiku venezuelské vlády jako nezodpovědnou a prohlásil: „Odsuzujeme nehumánní situaci, jakou vláda Venezuely podrobila své občany“ (España 2018) (Překlad autora).

2.2.3 Bolívie

Po sesazení Eva Moralese se dostala k moci prozatímní vláda vedená prezidentkou Jeanine Áñez, která záhy oznámila vypovězení dohody ALBA (María Angulo 2019). Odchod Bolívie z ALBA tak lze považovat za důsledek změny vlády v zemi z listopadu roku 2019. ALBA sesazení Moralese odsoudila a označila je za puč (Portal ALBA 2019). Oficiálnímu zdůvodnění odchodu z ALBA se vláda nevěnovala. Nicméně vzhledem k striktnímu distancování se nové prozatímní vlády od politiky Nicoláse Madura a

vyhoštění venezuelských diplomatů ze země lze předpokládat souvislost odchodu z ALBA se současnou krizí ve Venezuele (María Angulo 2019).

2.3 Ideologické zatížení organizace ALBA a důsledky

Organizace ALBA je charakteristická velkou mírou ideologické koherence. Členům ALBA je společný zejména protiimperialistický a protikapitalistický diskurz. Nejvíce se uskupení vymezuje proti Spojeným státům. Společné hodnoty jsou tak předpokladem zmíněné vysoké ideologické koherence členské základny, a proto mezivládní přístup nebývá překážkou pro přijímání rozhodnutí a jednotných prohlášení. Na druhou stranu charakteristický diskurz uskupení limituje participaci zemí, které tyto charakteristické hodnoty nesdílí. Ideologická podmínka nebo minimálně předpoklad participace tak omezuje potenciál uskupení z hlediska širšího spektra a rozměru členské základny. Protiimperialistický a protikapitalistický diskurz pochopitelně také ztěžuje členům navázání užší spolupráce se Spojenými státy ve všech oblastech (Gerardo Arellano 2009).

Na vznik ALBA a převážně jejího rozšíření je nutné nazírat v souvislosti s takzvanou růžovou vlnou. K rozšíření členské základny mohlo z důvodu ideologického charakteru organizace dojít pouze díky volebním úspěchům levicových a středo levicových politiků v Latinské Americe. Nástup levicových vlád se tak odrazil v nabytí nových členů v organizaci ALBA (Ullán de la Rosa 2012: 132). Drtivá většina režimů v členských státech ALBA je demokracií nebo alespoň hybridním režimem. Autoritářský režim panuje dlouhodobě pouze na Kubě (Mainwaring et al. 2001: 49, Economist Intelligence Unit 2018). U režimů vykazujících alespoň částečnou formu demokracie, respektive tam kde pravidelně probíhají volby, lze předpokládat střídání vlád s odlišným ideologickým zaměřením. Kontinuita ideologického zaměření však není dlouhodobě zaručena ani v případě Kuby. S vědomím skutečnosti, že region Latinské Ameriky se navíc dlouhodobě vyznačuje vysokou mírou elektorální volatility, za další negativní aspekt ideologického vymezení uskupení ALBA tak lze považovat jeho dlouhodobou neudržitelnost, a to minimálně v neměnicím se složení členské základny (Roberts 1999: 575).

Za první případ projevu negativního aspektu ideologického zatížení z hlediska udržení členské základny lze považovat odchod Hondurasu z organizace. Po sesazení Manuela Zelayi se moci ujala vláda dosavadního prezidenta Roberta Michelettiho, která prakticky

ihned po svém nástupu k moci oznámila odchod Hondurasu z ALBA. Záhy Venezuela vyloučila Honduras z aliance Petrocaribe. Přestože oba politici pochází ze stejné strany, politika Manuela Zelayi se v období, kdy byl sesazen vyznačovala mnohem větší náklonností k principům politik levé či středolevé osy politického spektra. Je proto pravděpodobné, že elementární příčinou rozhodnutí Michelettiho byla snaha o distancování se od organizace vyznačující se odlišným ideologickým směrem. Dalším faktorem hrajícím ve prospěch tohoto rozhodnutí mohlo být oznámení ALBA, ve kterém bylo avizováno, že nebude uznán jiný prezident než Manuel Zelaya. (ALBA-TCP – Cubaminrex 2009) ALBA však nebyla jediným regionálním nebo mezinárodním uskupením s takovýmto postojem. Podobně kriticky se k situaci postavila OAS, UNASUR nebo Světová banka.

Dalším případem negativního aspektu ideologického zatížení ALBA je odchod Ekvádoru, který vstoupil do ALBA v době prezidentování Rafaela Correi, který se vyznačoval tvrdou kritikou Spojených států, Mezinárodního měnového fondu, Pacifické Aliance a podporou Huga Cháveze a posléze i Nicoláse Madura. Stejně jako v případě Hondurasu, Lenín Moreno pocházel ze stejné politické strany jako jeho předchůdce Rafael Correa. Moreno byl navíc Correaovým viceprezidentem od roku 2007 do roku 2013. Od mandátu Morena tak byla očekávána kontinuita politiky jeho předchůdce. Nicméně Lenín Moreno se krátce po svém zvolení od svého předchůdce značně politicky odchýlil. Toto politické odchýlení se nejvíce projevilo ve směřování země z hlediska mezinárodních vztahů. Příklady diametrálního obratu od politik Correi jsou například politické a obchodní sblížení se se Spojenými státy, odchod z UNASURu, dohoda s Mezinárodním měnovým fondem nebo jednání o vstupu do Pacifické Aliance (España 2019a, Tamayo G. 2019). Symbolickým dokladem politického odklonu vlády Morena je podpora odstranění sochy Néstora Kirchnera ze sídla UNASURu. Kirchner je považován za jednoho z nositelů politik socialismu 21. století. Národní shromáždění Ekvádoru však tohoto politika označilo za symbol korupce (El Cronista 2019). Vzhledem k ideologickému zatížení ALBA tak odchod z této organizace zapadá do kontextu zahraniční politiky současné vlády Ekvádoru.

Posledním případem vlivu ideologického zatížení ALBA na zúžení členské základny organizace je odchod Bolívie, která do ALBA vstoupila v roce 2006 a sice krátce po nástupu Eva Moralese do prezidentského křesla. Rovněž politika Moralese byla blízká ideologii socialismu 21. století (Ullán de la Rosa 2012: 132). Morales si od počátku svého

zvolení dokázal udržet stabilní podporu občanů, byl třikrát zvolen a stal se tak nejdéle úřadujícím prezidentem v historii Bolívie. První známka poklesu elektorální podpory Moralese se projevila až v roce 2016, kdy se prezident pomocí národního referenda neúspěšně pokusil získat možnost kandidovat na svůj 4. mandát v řadě (Miranda 2019). Přestože se voliči vyslovili proti dalšímu kandidování prezidenta, Morales se prezidentských voleb v roce 2019 účastnil a Nejvyšší volební soud jej prohlásil za vítěze. Opozice výsledek voleb neuznala a označila je za podvodné (Redacción BBC News Mundo 2019). V zemi vypukly protesty proti výsledkům voleb a Evo Morales rezignoval a opustil zemi. Na svou pozici rezignovali také další vysocí političtí představitelé státu. Proto se prozatímní prezidentkou stala místopředsedkyně senátu Jeanine Áñez (BBC News 2019). Volební machinace již po nástupu Áñezové potvrdil audit organizace OAS (Organización de los Estados Americanos 2019). Nová vláda přinesla zásadní obrat v zahraniční politice státu. Ministryně zahraničí Karen Longaric oznámila přerušování diplomatických vztahů s Venezuelou a odchod země z ALBA (Deutsche Welle 2019). Jak již bylo zmíněno, vláda odchod z ALBA nijak nezdůvodnila. Jeanine Áñezová se však profiluje jako konzervativní středo-pravicová politička (Agence France-Presse 2019). Áñezová je členkou Sociálně demokratického hnutí a rovněž European Parliamentary Research Service tuto stranu klasifikuje jako středo-pravicovou (Gómez 2015). Vzhledem k ideologické zatíženosti ALBA a odlišného politického charakteru nové vlády lze odchod z organizace považovat za logický důsledek změny vlády, respektive obratu zahraniční politiky země. Nicméně již bylo zmíněno, že ALBA novou prozatímní vládu neuznala a vyjádřila podporu Moralesovi, proto je nutné také zohlednit vliv této skutečnosti na rozhodnutí vlády vypovědět členství.

Ve všech případech byl odchod států z ALBA proveden za dob vlády jiného prezidenta, než za kterého státy do ALBA vstupovaly. Navíc v případě Hondurasu a Bolívie byl odchod z organizace oznámen prakticky bezprostředně po změně na postu prezidenta. Toto reakční rozhodnutí lze vnímat jako znak potřeby distancovat se od organizace s odlišným ideologickým základem. Pouze prezident Ekvádoru oznámil odchod z organizace přibližně rok po nástupu k prezidentskému mandátu. Nutno dodat, že pouze bolívijská prozatímní prezidentka byla členkou odlišné politické strany než jeho předchůdce. Nicméně vzhledem k ideologickému obratu honduraského prezidenta Zelayi směrem k levé ose politického spektra a jeho nahrazením prozatímním prezidentem Michelettim vyznačujícím se politikou vlastní své straně, lze konstatovat, že došlo

k přerušení ideologické kontinuity. To stejné platí u případu Ekvádoru, kdy byl podporovatel politik socialismu 21. století, Rafael Correa, vystřídán prezidentem s odlišnou zahraniční politikou. Z toho vyplývá, že ve všech 3 případech došlo k přerušení ideologické kontinuity v prezidentském úřadu. Tuto skutečnost tak považují za zásadní faktor odchodu všech členských států z ALBA. V případě Hondurasu a Bolívie však došlo také ke kritice a neuznání prozatímních prezidentů ze strany ALBA. Důvody tohoto postoje je mimo jiné opět možné hledat v rozdílu mezi ideologickým charakterem ALBA a ideologickým charakterem nových prozatímních prezidentů. Fakt, že ALBA nové hlavy obou států neuznala je tak také nezbytné považovat za faktor hrající roli během rozhodování obou států vypovědět členství v organizaci. Zjednodušeně tak lze konstatovat, že ALBA neuznala prozatímní vládu Bolívie a Hondurasu a stejně tak tyto vlády neuznaly ALBA a následkem bylo vypovězení členství. Odlišný případ v tomto ohledu opět představuje Ekvádor. Rozhodnutí vlády Lenína Morena nepředcházela výrazná kritika ani neuznání jeho mandátu ze strany ALBA. Vliv této skutečnosti je tak možné na rozdíl od případu Hondurasu a Bolívie vyloučit.

2.4 Absence lídrů

Iniciátoři projektu, Hugo Chávez a Fidel Castro, byli bezesporu největšími přirozenými lídry organizace. Oba lídry spojoval především jednotný pohled na integrační proces v latinskoamerickém regionu. Nejúspěšnější období ALBA se váže právě na období vlády obou státníků. Raúl Castro se od svého předchůdce liší větší diverzifikací zahraniční politiky. Přestože nástup Nicoláse Madura de facto znamenal pokračování politiky Huga Cháveze, Maduro na rozdíl od svého předchůdce postrádá charisma, které je v latinskoamerickém prostředí relativně důležitým předpokladem úspěchu. Vzhledem k tomu, že politika dalších eventuálních lídrů organizace, jako Evo Morales a Rafael Correa, se vyznačuje přednostním důrazem na pragmatismus než na ideologii, jediným pokračovatelem prvotních vizí ALBA je pouze Nicolás Maduro, kterému zkomplikovaly navázání na funkci Huga Cháveze také interní problémy Venezuely (Lafuente 2014).

2.5 Klíčová role „bohatství“ Venezuely v organizaci ALBA

Pro pochopení cílů organizace ALBA je nezbytné pochopit roli Venezuely v organizaci. Venezuela není pouze iniciátorem projektu, nýbrž také jeho dlouhodobým finančním

donátorem. Rozběh a konsolidace projektu by bez venezuelských financí nebyla možná. Venezuela je největším poskytovatelem financí uvnitř ALBA, přičemž finanční podíl dalších států je ve srovnání s Venezuelou minimální. Venezuela zastává vůdčí roli v organizaci také z hlediska obchodní výměny. Lze tak konstatovat, že Venezuela je jednoznačným finančním motorem ALBA (Gerardo Arellano 2009). Nízká diverzifikace finančních zdrojů organizace je podle mnoha autorů jedním z hlavních rizik rozvoje a samotného fungování (Hernández a Chaudary 2015: 14). Nutno dodat, že venezuelská ekonomika je od roku 2003 čili de facto od doby, kdy byla formována organizace ALBA, silně závislá na příjmech z produkce, respektive prodeje ropy. Pro příklad, v roce 2015 96 % exportu Venezuely pocházelo z ropného průmyslu a na základě údajů Světové Banky přibližně 11,3 % HDP v roce 2014 pocházelo z vývozu ropy. Míra HDP je tak z velké části vázána na ceny ropy. Korelaci cen ropy s hodnotou HDP lze zaznamenat již od roku 1980 (The World Bank, Mu a Hu 2018: 200–204). Problém s nízkou diverzifikací národních příjmů Venezuely se naplno začal projevovat v roce 2014 kdy cena ropy prudce poklesla. Pokles ceny ropy se tak začal projevovat v mnoha ukazatelích národní ekonomiky (Mu a Hu 2018: 200–204, Heller a Mihalyi 2019). Vlivem korupce, dlouhodobého nedostatku investic do národní ropné společnosti PDVSA a sankcí ze strany Spojených států navíc došlo k prudkému snížení objemu těžby (Singer 2020, Ramirez Taza 2014: 344). První vážnější projev technické zaostalosti PDVSA se dostavil v roce 2013, kdy se PDVSA vlivem technických problémů dostala do obtíží plnit závazky ohledně dodávek ropy do Hondurasu (Proceso Digital 2013). V roce 2019 tak byl ve Venezuele zaznamenán nejnižší vytěžený objem ropy za posledních 75 let (Parraga 2020). Není pochyb o tom, že se ekonomický propad Venezuely nutně musel projevit na fungování ALBA (Hernández a Chaudary 2015). Vlivem sníženého objemu vytěžené ropy se Venezuela navíc dostala do potíží ohledně dodávek ropy do zemí, které jsou součástí Petrocaribe. Ačkoliv v roce 2016 venezuelský prezident Nicolás Maduro deklaroval, že všechny závazky v rámci Petrocaribe budou i přes venezuelskou finanční a ropnou krizi nadále plněny, mnoho členských států aliance již v témže roce podniklo kroky k získání alternativních zdrojů ropy. Obecně lze konstatovat, že objem dodávek venezuelské ropy do zemí Petrocaribe byl snížen (Redacción BBC Mundo 2016). Již v roce 2016 dominikánská rafinerie Refidomsa otevřela tendr na dodávku 300 000 barelů ropy z jiných zdrojů. Nikaragua v roce 2016 dokonce odebrala ropu ze Spojených států ve vyšší hodnotě než z Venezuely a do nikaragujské ropné rafinerie Puma byla v roce 2016 poprvé dodána ropa z mimo latinskoamerického zdroje. V témže roce například

jamajská rafinérie Refijam oznámila, že nakoupila 320 000 barelů ropy od Kolumbie (Redacción BBC Mundo 2016, Bejarano 2019). Na základě dat z Atlantic Council dokonce již v roce 2014 meziročně klesl objem dodané ropy do zemí Petrocaribe o přibližně 12 %, přičemž největší pokles byl zaznamenán právě u Jamajky (19,7 %) a Dominikánské Republiky (18,5 %) (Goldwyn a Gill 2016). Podle Jeffa Mowera z S&P Global Platts v polovině roku 2018 PDVSA zcela přerušila dodávky na dobu neurčitou do 8 zemí Petrocaribe, přičemž společnost dodala, že objem dohodnutých dodávek bude zachován pouze v případě Kuby. Jedním ze států, do kterých podle Jeffa Mowera PDVSA pozastavila dodávky ropy měla být Antigua a Barbuda (2018). Nicméně premiér této země Gaston Browne a West Indies Oil Company tuto informaci popřeli (La Comunidad Petrolea 2018). Koncem roku 2019 však již premiér přiznal, že se projekt Petrocaribe zastavil (Arnesen et al. 2019). Přesto, že vláda Venezuely ani PDVSA veřejně neposkytly přesná data potvrzující zastavení dodávek ropy do určitých zemí Petrocaribe v roce 2018. Na základě skutečnosti, že některé členské státy začaly odebírat ropu z jiných zdrojů nebo alespoň započaly jednání o nových dodávkách, lze předpokládat, že buď opravdu došlo k zastavení či snížení dodávek nebo PDVSA nedokázala pokrýt zvyšující se poptávku v rámci Petrocaribe. O tom, že aliance Petrocaribe stagnovala vypovídá prohlášení Nicoláse Madura na 17. summitu ALBY, ve kterém venezuelský prezident zdůraznil, že Venezuela hodlá projekt Petrocaribe opětovně nastartovat. Tímto tak Maduro de facto připustil existenci krize aliance (Koerner 2019). Krize Petrocaribe byla potvrzena i několika členskými státy aliance (Arnesen et al. 2019).

Vzhledem k nízkým úrokovým sazbám splátek za venezuelskou ropu v rámci Petrocaribe, energetický analytik David Goldwyn konstatoval, že se de facto nejedná o levnou ropu, nýbrž o levné finance, respektive výhodné finanční půjčky (Beaubien, 2019). Nicméně rovněž objem takto „zapůjčených“ financí od Venezuely například Nikaragui se od roku 2011 postupně snižoval. Pro představu ještě v roce 2011 se objem takto „zapůjčených“ financí Nikaragui pohyboval okolo 563 milionů dolarů. V roce 2018 bylo tímto způsobem „zapůjčeno“ pouze kolem 27 milionů dolarů. Přestože cena ropy mezi těmito lety prudce klesla, nejednalo se o tak velký propad cen, který by tento pokles „zapůjčených“ financí vysvětlil (Banco Central de Nicaragua 2019).

Vzhledem k finančním a obchodním benefitům, které přinášela členství v ALBA, je nutné počítat s možností, že připojení některých států k ALBA bylo z určité části také pragmatickým rozhodnutím daných vlád. Vzorovým příkladem tohoto přístupu je Honduras. Připojení k ALBA bylo kritizováno honduraskou opozicí, nicméně nynější prezident rozhodnutí stát se součástí ALBA obhajoval právě potenciálním ziskem finančních benefitů, které plynou z účasti v projektu (Gerardo Arellano 2009). Petrocaribe je podle mnoha autorů prostředkem Huga Cháveze pro získání náklonnosti států Střední Ameriky a Karibiku proti Spojeným státům. Tento cíl potvrdila slova Huga Cháveze, který během podpisu zakládající smlouvy aliance prohlásil, že by chtěl z Karibiku vytvořit zónu odporu proti imperialismu Spojených států. K alianci se i přes upozornění ze strany Spojených států připojila také řada zemí Karibského společenství (dále CARICOM). Země CARICOMu, které se k alianci připojily se vyznačují nedostatkem energetických surovin na svém území a dlouhodobě vysokou zadlužeností. Zároveň se zpravidla jedná o rozvojové země. Ušetřené nebo přímo získané finance z Petrocaribe tak vlády jednotlivých států mohly využít pro řadu rozvojových programů. Z toho vyplývá, že rovněž na vstup mnoha zemí do Petrocaribe je nutné nazírat pragmatickým pohledem (Sanders 2007:467–468).

Výhodné dodávky ropy a jiné finanční benefity, které získávají členské státy ALBA a Petrocaribe sebou nesou pochopitelně také jisté politické důsledky nebo alespoň očekávání Venezuely, která je jejich poskytovatelem. Vstup části zemí CARICOMu do Petrocaribe bezesporu zvýšil pravděpodobnost, že vlády daných států adoptují politiky prosazované vládou Venezuely čili například znárodnování soukromých podniků nebo odpor vůči Spojeným státům. Nicméně řada států CARICOMu si prošla obdobím socialismu a znárodnování soukromých firem a obecně lze konstatovat, že výsledky těchto politik nelze považovat za úspěšné. Pro země CARICOMu jsou Spojené státy zároveň zdrojem přísunu turistů a destinací migrantů, kteří zasílají finance blízkým žijícím v rodné zemi. Proto je pochopitelné, že tyto státy nesdílejí venezuelskou rétoriku proti Spojeným státům v plné míře. Obecně tak lze konstatovat, že nedošlo k širokému uplatňování politik po vzoru Venezuely (Sanders 2007: 474–475).

Ačkoliv měl vstup těchto zemí do Petrocaribe za následek zlepšení vztahů s Venezuelou, plné následování kritické rétoriky ve vztahu ke Spojeným státům bylo limitováno relativně pozitivním obchodním vztahem Venezuely se Spojenými státy, které jsou dlouhodobým a výrazným odběratelem venezuelské ropy. Rozpočet Venezuely je tak z velké části

závislý na prodeji ropy Spojeným státům. A proto nemohlo být očekáváno úplné přerušování obchodních styků ostatních členů ALBY s touto zemí (Gerardo Arellano 2009).

Od služeb poskytovaných v rámci Petrocaribe si Venezuela mimo jiné slibovala podporu během hlasování OASu a OSN ze strany států, které z aliance ekonomicky profitují. Například v OASu se toto očekávání částečně vyplnilo a byl nalezen korelační vztah mezi členstvím v Petrocaribe a podporou Venezuely během hlasování OASu ve kterém má každý stát bez ohledu na velikost jeden hlas. Tímto způsobem tak byla potvrzena neorealistická teorie v mezinárodních vztazích, která předpokládá racionální chování státních aktérů, které bylo v tomto případě vyznačeno podporou poskytovatele výhodných služeb. Zmíněná podpora poskytovatele totiž zvyšuje pravděpodobnost jejich pokračování (Johnson 2019: 8, Connectas 2019).

2.6 Vliv snížených dodávek venezuelské ropy v rámci Petrocaribe na politickou loajalitu

Vzhledem ke zmíněnému vlivu členství v Petrocaribe na politickou loajalitu k Venezuele, následkem snížení objemu nebo kompletním zastavením dodávek ropy do zemí Petrocaribe byla očekávána snížená loajalita členských států. Přestože je na komplexní závěry ohledně tohoto vlivu příliš brzy, první důsledky krize Petrocaribe se již začaly projevovat. Například dříve loajální Jamajka se v lednu minulého roku v hlasování OASu vyslovila proti uznání druhého mandátu Nicoláse Madura, který pochopitelně reagoval velmi kriticky (Loop Jamaica 2019). Stejně hlasovalo také Haiti a následkem bylo vyloučení země z aliance (Ives 2020).

2.7 Nedostatečná kontrola využití financí získaných díky spolupráci v rámci Petrocaribe

Konvenční organizace poskytující podporu státním aktérům vždy stanovují její cíl a využití podpory bývá zpravidla různými mechanismy kontrolováno. V rámci Petrocaribe však nebyly zřízeny žádné kontrolní mechanismy pro využití získaných nebo zapůjčených financí. Správa financí je tak v plné kompetenci národních vlád. Nicméně tímto bylo vytvořeno prostředí pro korupční jednání jednotlivých vlád (Economist Intelligence Unit 2017). Vzorovým příkladem tohoto negativního aspektu podpory v rámci Petrocaribe je korupční skandál haitského prezidenta Jovenela Moïseho, který

podle haitského Nejvyššího účetního sboru vyvedl část financí určených na sociální programy do své soukromé firmy. Ze zpronevření části financí z Petrocaribe Nejvyšší účetní dvůr obvinil také vlády z období od roku 2008 do roku 2016. Pochybným způsobem byly podle tohoto orgánu využity 2 miliardy amerických dolarů. Tato cifra se rovná přibližně polovině financí z Petrocaribe. Kombinace pochybného využití financí z Petrocaribe a pozastavení dodávek venezuelské ropy tak dokonce způsobila humanitární krizi v zemi. Následkem došlo k masové sociální mobilizaci proti vládě prezidenta Moïseho (Martín 2019). Do případů týkajících se vyvádění financí získaných v rámci Petrocaribe na humanitární a sociální projekty v Haiti byl podle Ministerstva financí Spojených států amerických zapleten také senátor Dominikánské Republiky Félix Bautista, který se prostřednictvím svých 5 společností podvodně obohatil o finance určené k řešení humanitární krize (United States Department of the Treasury 2018). Ministerstvo financí Spojených států amerických rovněž informovalo o ilegálním využití financí z obchodu s venezuelskou ropou na podporu režimu Daniela Ortegy v Nikaragui (United States Department of the Treasury 2019). Obdobným způsobem jednala salvadorská strana FMLN, která využívala finance z ALBA Petróleos na volební kampaně (Venezuela Investigative Unit 2018). Zpronevření financí z Petrocaribe na politické nebo soukromé účely považují za problematické z řady důvodů. Finance z Petrocaribe byly beneficiary vnímány jako mimořádná příležitost pro zlepšení sociální situace v daných zemích. Nicméně vlivem vyvádění financí k soukromým a politickým účelům došlo k omezení těchto zdrojů. Potenciál této příležitosti tak nebyl vlivem korupčního chování některých vlád plně využit. Potenciální výrazné zlepšení sociální situace v daných zemích je nutné vnímat jako faktor s pozitivním vlivem na stabilitu daných vlád. Na nedostatečné využití této příležitosti nejvýrazněji doplatily vlády Haiti, které svým korupčním chováním připravily stát o finanční zdroje, které mohly napomoci řešení špatné sociální situace v zemi, která dokonce vyústila v humanitární krizi. Tíživá sociální situace tak byla jednou z příčin masových protestů proti vládě. Dalším problematickým faktorem korupčního jednání daných vlád je skutečnost, že toto jednání bylo veřejně odhaleno a převážně pomocí médií široce rozšířeno mezi veřejnost. Není pohyb o tom, že tímto způsobem došlo ke snížení legitimacy a návazně i stability daných vlád. V návaznosti na mediální rozšíření zpráv ohledně korupce v Petrocaribe je nutné počítat s vlivem této skutečnosti na legitimitu samotné aliance s přesahem na organizaci ALBA.

3 Organizace UNASUR

Regionálně integrační uskupení UNASUR vzniklo v roce 2008. Jedná se de facto o pokračování integrační iniciativy zvané Jihoamerické společenství národů vzniklé v Cuzcu v roce 2004 (UNASURa). Za motory vzniku UNASURu lze považovat brazilského prezidenta Lulu da Silvu a venezuelského prezidenta Huga Cháveze. Vize UNASURu se tak z velké části ztotožňují se souběhem vizí obou prezidentů (Nolte a Mijares 2018: 105). UNASUR lze považovat za ambiciózní integrační projekt jehož elementárním cílem je podle konstituční smlouvy uzavřené v roce 2008 „aktivně a konsenzuálně konstruovat prostor pro integraci a unii mezi národy v kulturní, sociální, ekonomické a politické oblasti“ (UNASURc) (Překlad autora). Členské státy tak dosáhly konsenzu ohledně vůle „konstruovat jihoamerickou identitu a občanství a rozvíjet integrovaný regionální prostor v oblastech politiky, hospodářství, sociální, kulturní, životního prostředí, energetiky a infrastruktur jako příspěvek k posílení jednoty Latinské Ameriky a Karibiku“ (UNASURc) (Překlad autora). UNASUR se od klasických integračních uskupení liší především důrazem na politickou a sociální agendu. Jedná se o integrační projekt založený na mezivládním rozhodování. De facto všechna důležitá rozhodnutí organizace podléhají konsenzuálnímu mechanismu. Orgány UNASURu jsou Rada hlav států a vlád, Rada ministrů zahraničních věcí, Rada delegátů a Generální sekretariát (UNASURc).

Zakládající konstituční smlouva byla podepsána 12 jihoamerickými státy, respektive prezidenty daných států. Konkrétně se připojila Argentina, Brazílie, Bolívie, Ekvádor, Guyana, Chile, Kolumbie, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay a Venezuela. Celkový počet obyvatel států zapojených do UNASURu čítal po podepsání konstituční smlouvy více než 400 000 000, což představovalo přibližně 65 % celkové latinskoamerické populace (Comisión Económica para América Latina y el Caribe 2014).

3.1 Krize organizace UNASUR

I přes prvotní ambiciózní plány se rozvoj a fungování UNASURu zasekly na mrtvém bodě. Důkazem sníženého integračního rozsahu je zredukování členské základny na 4 členy. Vzhledem k tomu, že bolívijská ministryně zahraničí, Karen Longaric, oznámila, že vláda bude jednat o možném odchodu z UNASURu, lze konstatovat, že jisté není ani setrvání Bolívie v organizaci (Deutsche Welle 2019). Dalším potvrzujícím faktorem krize

je tříroční neobsazení postu generálního tajemníka a nedostatek financí pro plánovaný rozvoj a fungování organizace. V následujících kapitolách tak budou analyzovány jednotlivé faktory, které lze považovat za příčiny této krize.

3.2 Oficiální zdůvodnění odchodu států z UNASURu

Mezi lety 2018 až 2020 celkem 8 členských států oznámilo odchod z organizace. Tato kapitola bude obsahovat výčet států, jejichž vlády oznámily definitivní odchod. U každého státu budou čtenáři nabídnuty oficiální důvody tohoto rozhodnutí. Mezi oficiálními důvody budou hledány určité paralely. Bude tak zjištěno, zda lze mezi udanými důvody odchodu najít nějaký společný základ. V kapitole bude věnován prostor také Bolívii, která sice zatím oficiálně UNASUR neopustila, nicméně současná prozatímní vláda již vyjádřila kritický postoj ve vztahu k organizaci (Gómez 2019).

3.2.1 Kolumbie

Prvním státem, který oznámil odchod z organizace UNASUR byla Kolumbie (Redacción NTN24 2018). Kolumbijský prezident Iván Duque patřil k největším kritikům organizace ihned po nástupu do úřadu (Méndez Ulrich 2018). Odchod z UNASURu byl dokonce jeho předvolebním slibem (Presidencia de la República de Colombia 2018). Prezident v prohlášení týkajícím se odchodu Kolumbie z UNASURu udal několik důvodů svého rozhodnutí. UNASUR označil za instituci, která „se svým mlčením a v mnoha případech i uspokojením podílela na neodsouzení brutálního jednání venezuelské vlády na svých občanech“ (Redacción NTN24 2008) (Překlad autora). Iván Duque zjednodušeně organizaci označil za největšího komplice diktatury ve Venezuele. (Presidencia de la República de Colombia 2018) Prezident dále prohlásil, že „UNASUR je instituce, vytvořená s cílem rozbít meziamerický systém“ a že se „jedná o záminku pro diktátorské úmysly“ (Redacción NTN24 2008) (Překlad autora). Z oficiálně udaných důvodů vyplývá, že Kolumbie vnímá krizi UNASURu v úzké souvislosti s krizí ve Venezuele. Ze slov prezidenta plyne dokonce obvinění z negativních cílů organizace již během jejího samotného zakládání.

3.2.2 Peru

V květnu roku 2018 se peruánský prezident Martín Vizcarra sešel se svým bolívijským protějškem. Na setkání došlo k dohodě týkající se snahy ministrů zahraničí obou zemí dosáhnout zvolení nového generálního tajemníka UNASURu a pokusit se tak organizaci oživit (Notimérica 2018). V březnu roku 2019 došlo mezi ministry zahraničí Peru a Bolívie k setkání, na kterém již oba ministři diskutovali nad možnými alternativami k UNASURu (Infobae 2019). O 2 měsíce později již vláda představila návrh na ukončení členství země v UNASURU, který později schválil ve jménu kongresu Výbor pro zahraniční vztahy (Máquina de Combate 2019). Ve vládním návrhu na ukončení členství, které vláda považovala za prospěšné zájmům země, bylo toto rozhodnutí zdůvodněno nesouladem mezi členskými státy (El Peruano 2019). Ministr zahraničí Néstor Popolizio odůvodnil odchod Peru z UNASURu přílišným ideologickým zatížením organizace, jejímž následkem byla neshoda na zvolení nového generálního tajemníka a organizace se tak stala paralyzovanou (Redacción Radio Programas del Perú 2019).

3.2.3 Ekvádor

V březnu roku 2019 oznámil zahájení procesu odchodu z UNASURu ekvádorský prezident Lenín Moreno. Své rozhodnutí odůvodnil nedostatečnou užitečností a politickým odchýlením organizace. UNASUR označil za politickou platformu, která nepřináší tíženou integraci v regionu. Vláda navíc zdůraznila skutečnost, že již dva roky není obsazena funkce generálního tajemníka a polovina členů se již nepodílí na chodu organizace ani ekonomicky. Z nezvolení nového generálního tajemníka vláda vinila státy prosazující socialismus 21. století. Prezident mimo jiné lamentoval nad využitím financí na stavbu a chod sídla generálního sekretariátu v Quitu (España 2019b). Po schválení rozhodnutí Národním shromážděním parlamentní Výbor pro mezinárodní vztahy označil UNASUR za „fórum, které bylo vytvořeno jako proces veden vládami a nejednalo o projekt států jako takových“. V prohlášení výboru bylo dále oznámeno, že „není možné pokračovat v této organizaci, která se potýká s politickou fragmentací a zápolí s rigidním schématem a byrokracií což zněmožňuje jmenovat nového generálního tajemníka“ (El Universo 2019) (Překlad autora).

3.2.4 Argentina

Argentina oznámila svůj definitivní odchod z UNASURu v dubnu roku 2019. Vláda své rozhodnutí zdůvodnila bezvládím na Generálním sekretariátu, vysoce ideologizovanou agendou a administrativním chaosem z posledních let. Vláda navíc dodala, že došlo k výraznému odchýlení agendy organizace. V dopise rotujícímu předsednictví UNASURu však Argentina sdělila svou náklonnost k novým a efektivnějším alternativám regionální integrace (Ministerio de Relaciones Exteriores, Comercio Internacional y Culto de Argentina 2019).

3.2.5 Paraguay

Odchod Paraguaye z UNASURu oznámilo v dubnu roku 2019 ministerstvo zahraničních vztahů. V oficiálním oznámení ministerstvo konstatovalo, že „i přes značné úsilí členských států nebylo možné znovu navázat na směr vyznačený základními cíli organizace“ (Ministerio de Relaciones Exteriores de Paraguay 2019) (Překlad autora). V komuniké bylo dodáno, že Paraguay uzavírá cyklus spojený s UNASUREm a bude hledat nové, flexibilnější a efektivnější formy integrace v Latinské Americe (Ministerio de Relaciones Exteriores de Paraguay 2019).

3.2.6 Brazílie

Brazilská vláda zahájila proces odchodu země z UNASURu v dubnu roku 2019. Konkrétně ve stejný den, kdy Bolívie předala Brazílii rotující předsednictví v organizaci (Efe 2019). Vláda ve svém oficiálním prohlášení ohledně odchodu z UNASURu důvody tohoto rozhodnutí nijak výrazně nespécifikovala. Došlo pouze k připomenutí pozastavení členství z roku 2018, které bylo reakcí na dlouhotrvající krizi organizace a vláda konstatovala, že situace se nijak nezměnila (Ministerio de Relaciones Exteriores de Brasil 2019). Jako oficiální zdůvodnění Brazílie je tak možné považovat dopis z roku 2018 podepsaný 6 členskými státy UNASURu ve kterém kromě oznámení pozastavení členství stálo: „Vážná situace, ve které se nachází UNASUR nás vede k potřebě zamyslet se nad cíli, strukturou a pracovními metodami včetně mechanismu pro přijímání rozhodnutí“ (TVPerú Noticias 2018) (Překlad autora). Dalším sdělením bylo zapojení země do organizace PROSUR, u které byla zdůrazněna nekomplikovaná a flexibilní struktura,

jasná pravidla fungování a agilní rozhodovací proces (Ministerio de Relaciones Exteriores de Brasil 2019).

3.2.7 Chile

Rovněž exekutiva Chile oznámila rozhodnutí vypovědět členství z UNASURu v dubnu roku 2019. V oficiálním prohlášení týkajícího se odchodu z UNASURu ministr zahraničí Roberto Ampuero konstatoval, že organizace „2 roky nefunguje, neschází se, nepracuje a navíc je bez vedení“ (Ministerio de Relaciones Exteriores de Chile 2019) (Překlad autora). Ministr navíc dodal, že UNASUR nedisponuje předpoklady pro rozvoj integrace v regionu a v současnosti je dokonce překážkou nezbytné jihoamerické integrace a případné oživení organizace je neuskutečnitelné. V komuniké bylo zdůrazněno, že cílem odchodu z UNASURu nebylo vymezit se vůči odlišnému politickému směru. Vláda svůj krok považovala za pragmatické jednání bez vlivu ideologie. Chile stejně jako Brazílie vyzdvihla jednoznačnou agendu organizace PROSUR, ve které vidí budoucnost regionální integrace (Ministerio de Relaciones Exteriores de Chile 2019).

3.2.8 Uruguay

Vláda bývalého prezidenta Tabarého Vázqueze patřila mezi obhájce UNASURu (Radio Uruguay 1050 AM 2018). V březnu roku 2019 prezident kritizoval založení organizace PROSUR, kterou považoval za ideologicky zatíženou. Byť připustil také ideologické zatížení UNASURu (MercoPress 2019). Nicméně Uruguay nebyla součástí skupiny států, které již v roce 2018 své členství v UNASURU pozastavila. Nástup Luise Lacalleho Poua na post prezidenta země znamenal přerušování kontinuity ve vztahu k UNASURu. V březnu letošního roku ministr zahraničí Ernesto Salvi oznámil, že Uruguay organizaci opouští. V oficiálním prohlášení ve vztahu k této záležitosti vláda připomněla, že UNASUR již opustila většina států v regionu s výjimkou Guyany, Surinamu a Venezuely (Uruguay Presidencia 2020). Nicméně nutno dodat, že organizaci prozatím stále oficiálně neopustila Bolívie (Página Siete 2020). Vláda UNASUR charakterizovala jako regionální organizaci založenou na politicko-ideologické bázi, která přestala fungovat, postrádá sídlo a fungující Generální sekretariát. Součástí prohlášení bylo vyznačení pilířů nové zahraniční politiky, ve kterém vláda oznámila závazek k multilateralismu, k posílení OASu a princip být součástí aliancí založených na silné institucionální struktuře, a nikoliv na ideologických blízkostech (Uruguay Presidencia 2020).

3.2.9 Bolívie (nejisté setrvání)

V listopadu roku 2019 ministryně zahraničí Karen Longaric naznačila možnost odchodu Bolívie z UNASURU. K oznámení, že vláda analyzuje možný odchod z UNASURu došlo prakticky ihned po nástupu nové prozatímní vlády k moci. Na tiskové konferenci vlády ministryně sdělila, že se vláda rozhodla vypovědět členství v UNASURu a dodala, že je nutné, aby toto rozhodnutí schválil parlament. Longaric zároveň dodala, že rozhodnutí vlády kopíruje linii ostatních států, které již organizaci opustily. Ministryně závěrem prohlásila, že „zůstávají čtyři státy, které by případně ekonomicky podporovaly organizaci, která de facto neexistuje, nefunguje a žádným způsobem nás neobohacuje“ (Gómez 2019) (Překlad autora). K odhlasování odchodu z UNASURu bolívijským parlamentem však doposud nedošlo. Odchod byl zablokován poslanci z Hnutí za socialismus (MAS), kteří tvoří většinu v poslanecké sněmovně (Página Siete 2020, Cámara de Diputados de Bolivia). Například podle současného poslance za MAS a bývalého předsedy poslanecké sněmovny Víctora Bordy „současná prozatímní prezidentka nemůže přijímat rozhodnutí týkající se latinskoamerické integrace a Bolívie by měla počkat na zvolení nového prezidenta, který může rozhodnout o setrvání nebo započít proces o odstoupení země z této mezinárodní organizace“ (Página Siete 2020) (Překlad autora).

3.2.10 Shrnutí stanovisek států k odchodu

Patrně nejvíce přímočarý důvod odchodu z UNASURu oznámila Kolumbie, která podle oficiálního prohlášení na krizi UNASURu nahlíží v souvislosti s krizí ve Venezuele. Mezi udanými důvody představitelů jednotlivých vlád rezonovala trvající nefunkčnost či paralýza organizace. Dalším často se objevujícím důvodem bylo přílišné ideologické zatížení nebo politické odchylení organizace. Ekvádor byl v tomto ohledu konkrétnější a přímo zmínil socialismus 21. století. Je patrné, že udané důvody odchodu jednotlivých států na sebe vzájemně navazují a troufám si tak konstatovat, že stojí na relativně společném základu. Některé státy ve svém oficiálním zdůvodnění nebo návrhu odchodu připomněly také dřívější odchod několika ostatních států z organizace, z čehož vyplývá, že tyto státy této skutečnosti přisuzovaly značný význam a byly si vědomy oslabení organizace v době svého odchodu. Dosažení široké členské základny, která zahrnovala téměř všechny jihoamerické státy bylo v latinskoamerickém prostředí anomálním jevem

(Malamud 2018: 51–52). Tato „výjimečnost“ tak postupným odchodem několika států postupně vymizela a některé pozdější odcházející státy si toho byly vědomy. Zmínění dřívějšího odchodu některých států lze vnímat také jako politický argument vlastního odchodu. Na základě prohlášení vládních představitelů v souvislosti s odchodem svých zemí z UNASURu nelze vysledovat obecné desintegrační tendence v regionu. Vlády vyjádřily nespokojenost pouze s organizací UNASUR a ve svých prohlášeních zdůrazňovaly otevřenost k novým integračním alternativám. Nedošlo tak k ukončení podpory integrace jako takové.

3.3 Problematická volba generálního tajemníka

Na základě zakládající listiny je hlavním reprezentujícím orgánem organizace Generální sekretariát. Mezi jeho hlavní funkce patří navrhnout iniciativy a dohlížet na dodržování rozhodnutí všech orgánů UNASURu. Generální sekretariát je jediným stálým orgánem UNASURu. V čele tohoto orgánu stojí generální tajemník, jehož mandát je stanoven na dobu 2 let a je volen na základě konsenzu všech členských států (UNASURc). Od roku 2017 je však post generálního tajemníka neobsazen a počet pracovníků v Generálním sekretariátu musel být zredukován na polovinu (Goodman 2019).

Prvním generálním tajemníkem UNASURu byl v květnu roku 2010 zvolen Néstor Kirchner. Již první volba generálního tajemníka byla rozporována Uruguayí, konkrétně uruguayským prezidentem Tabaré Vazquezem, který zvolení bývalého argentinského prezidenta Néstora Kirchnera vetoval. Příčina tohoto kroku spočívá v konfliktu mezi oběma státy ohledně uruguayské továrny na celulózu. Po skončení mandátu Tabarého Vazqueze byl prezidentem zvolen José Mujica. Změna na postu prezidenta přinesla také změnu v postoji Uruguaye ke kandidatuře Néstora Kirchnera. Ačkoliv byl nakonec první generální tajemník úspěšně zvolen, již v tomto případě se objevily první známky obtížnosti jihoamerických států dosáhnout jednomyslnosti ohledně tohoto klíčového postu (Smink 2010).

Po přibližně pěti měsících ve funkci Néstor Kirchner zemřel. Svého kandidáta oficiálně navrhla Kolumbie a Venezuela. Kolumbie navrhla svou bývalou ministryni zahraničních věcí Mariú Emmu Mejíu. Venezuela navrhla svého ministra pro energii Alí Rodríguez Araqueho. Na 10. iberoamerickém summitu představitelů států a vlád však k dohodě nedošlo (Murcia 2010). Ke konsenzu ohledně postu nového generálního tajemníka došlo

až na setkání ministrů zahraničí UNASURu v Quitu v březnu roku 2011. Do funkce byla zvolena María Emma Mejía. Nicméně její mandát byl zkrácen na jeden rok a druhou polovinu mandátu vykonával Alí Rodríguez Araque (El Heraldo 2010). Na tuto skutečnost lze nazírat dvěma pohledy. K jednomyslnému zvolení jednoho kandidáta de facto nedošlo. Rozdělení mandátu lze navíc považovat za akt rozporující institucionální mechanismus organizace. V symbolické rovině lze toto řešení vnímat jako pozitivní posun kdy došlo k rozdělení mandátu mezi dvěma státy, které se mnohokrát ocitly ve vzájemném konfliktu. Nicméně i přes dosažené řešení lze tuto situaci považovat za problematickou z hlediska budoucího institucionálního fungování organizace.

Nástupce Alí Rodríguez Araqueho navrhla Bolívie a Peru. Nicméně ke konsenzu nedošlo (La Razón Digital 2013). Zatím posledním zvoleným generálním tajemníkem UNASURu se tak stal bývalý kolumbijský prezident Ernesto Samper Pizano. I přes dřívější neúspěch ohledně zvolení jednoho z kandidátů Bolívie a Peru bylo tedy přece jen nakonec dosaženo konsenzu (Semana 2014). Samper k řádnému mandátu nastoupil v srpnu roku 2014. Nicméně v srpnu roku 2016 došlo k dohodě, že mandát bude prodloužen do konce ledna roku 2017. Důvodem prodloužení mandátu bylo podle nejvyšších představitelů UNASURu zaručení klidné a efektivní volby nového generálního tajemníka (El Liberal Movil 2017). Řádné znovuzvolení Sampera bylo předem odmítáno Argentinou, Paraguayí a Peru (Noboa 2017). Samper poté o znovuzvolení ani neusiloval (teleSUR – FCH 2016). Ačkoliv bylo prodloužení mandátu Ernesta Sampera Pizana o 5 měsíců dohodnuto konsenzuálním způsobem, lze tuto skutečnost považovat za další formu ohýbání institucionálních pravidel organizace.

Ke zvolení nového generálního tajemníka doposud nedošlo. Jediným kandidátem na tento post byl bývalý argentinský starosta města Mendoza José Octavio Borbón. Ačkoliv byl tento kandidát podporován většinou států, převážně Venezuela jeho zvolení blokovala (Noboa 2017).

Od založení UNASURu byl generální tajemník zvolen celkem třikrát. První generální tajemník, Néstor Kirchner, byl zvolen až díky změně na prezidentském křesle v Uruguayi. Ke konsenzu ohledně jeho nástupce de facto nedošlo. Mandát tak byl rozdělen mezi 2 kandidáty. Zvolení Ernesta Sampera proběhlo nakonec bez vážnějších problémů. Přesto lze konstatovat, že minimálně ve dvou ze tří případů došlo k zablokování procesu jedním nebo dvěma členskými státy a k jeho odblokování došlo až

díky změně prezidenta jednoho z blokujících států nebo nalezení alternativního řešení. Lze tak konstatovat, že volba generálního tajemníka se stala problematickou již od první volby. Přesto nelze mluvit o výrazné fragmentaci společenství. Volba totiž byla vždy blokována maximálně jedním nebo dvěma státy. Překážkou kontinuálního fungování tohoto orgánu se tak stala nutnost konsenzu mezi členskými státy.

3.4 Institucionální úroveň UNASURu

Krátce po založení UNASURu mnoho kritiků na organizaci nahlíželo jako na strategický projekt Brazílie, který měl za cíl ukázat světu dominantní roli Brazílie v Jižní Americe a pokusit se umocnit roli státu jako sub regionálního hegemonu. Nicméně dominantní role Brazílie v organizaci nebyla prokázána na jediném konkrétním případě. Důvodem neprokázání těchto obav je skutečnost, že fungování UNASURu je založeno na ryze mezivládním charakteru. Mnoho teoretiků integrace naopak považuje vůdčí roli hegemonu v integračním uskupení za nezbytnou podmínku úspěšné integrace. Na počátku fungování UNASURu Camilo Prieto považoval intergovernmentalismus za klíčový prostředek integračních pokroků organizace. Tímto přístupem členské státy získaly absolutní kontrolu nad činností a politikami organizace (2012: 9). Naopak Andrés Malamud nepovažuje UNASUR za integrační projekt. Vnímá jej pouze jako nástroj politické spolupráce a dialogu na nejvyšší úrovni (2018: 52). Fakt, že rozhodování uvnitř uskupení probíhá na základě konsenzu je předpokladem získání větší legitimacy daných rozhodnutí. Vydaná stanoviska organizace tak lze chápat jako stanoviska celku v pravém slova smyslu. Negativním aspektem tohoto typu rozhodování je jeho těžkopádnost a v období fragmentace členské základny může dojít dokonce k blokadě. Fragmentace členské základny v kombinaci s konsenzuálním rozhodováním v organizaci tak například způsobila již zmíněnou neschopnost dohodnout se na novém generálním tajemníkově organizace. V kapitole představující uskupení UNASUR bylo psáno, že jedním z hlavních motivů založení organizace byla snaha o dosažení větší autonomie regionu a pro tento účel byla vytvořena silná a ambiciózní institucionální struktura organizace. Nicméně současně byla zachována silná autonomie jednotlivých členských států, která se projevila v konsenzuálním přijímání rozhodnutí, které se stalo překážkou naplnění potenciálu institucionálních struktur. Konsenzuální způsob rozhodování byl výhodný pro jednotlivé členské státy, ale nikoliv pro organizaci jako celek. Došlo tak k paradoxní situaci, kdy autonomie jednotlivých členských států neutralizovala regionální autonomii

v rámci UNASURu (Nolte a Mijares 2018: 108–109). Absenci supranacionálních orgánů, respektive mechanismu nadnárodního rozhodování tak lze vnímat jako zárodek krize již během samotného zakládání organizace. Střídání vlád s odlišným ideologickým základem je totiž běžným a předvídatelným jevem demokracie a všechny státy během formování UNASURu byly alespoň elektorální demokracií. Region Latinské Ameriky se navíc dlouhodobě vyznačuje vysokou mírou elektorální volatility. V tomto kontextu byla dlouhodobá neudržitelnost efektivity konsenzuálního rozhodování ve vztahu k ambiciózním cílům ještě více umocněna (Roberts 1999: 575).

3.5 Demokratická klauzule

V roce 2014 vstoupil v platnost dodatečný protokol konstituční smlouvy UNASURu, který zavazuje všechny členské státy ctít zásady demokracie. Na rozdíl od demokratických klauzulí jiných regionálních organizací, jako například OASu, je demokratická klauzule UNASURu obohacena o přísné a jednoznačně definované sankce v případě jejího porušení. Její aktivace musí být opět schválena konsenzuálním rozhodnutím. (UNASURb) Demokratická klauzule UNASURu byla využita pouze v jednom případě a sice po sesazení paraguayského prezidenta Fernanda Luga kongresem (Marsteintredet et al. 2013: 114). V roce 2017 mnoho členů UNASURu volalo po aktivaci demokratické klauzule na počínání vlády ve Venezuele. Nicméně nedošlo ani k hlasování ohledně její aktivace. Za důvod nehlasování je možné považovat například prohlášení vlády Uruguaye, která předem oznámila, že bude hlasovat proti její aktivaci v OASu. Uruguayský ministr zahraničí Rodolfo Nin Novoa rovněž prohlásil, že UNASUR je založena na dialogu, který je klíčem ke zlepšení ekonomické, sociální a politické situace ve Venezuele a uplatnění demokratické klauzule tak není v souladu s tímto principem (Uruguay Presidencia 2017). Ministr tak tímto prohlášením de facto obecně vyloučil použití tohoto mechanismu v rámci UNASURu. Za další důvod nehlasování lze považovat obecný předpoklad vetování tohoto návrhu Bolívií a Surinamem, které v té době šlo označit za spojence nebo alespoň tolerující aktéry venezuelského režimu (Blanco 2018). Venezuela byla hlavním oponentem návrhu na zvolení Mendozy Josého Octavia Borbóna na generálního tajemníka UNASURu a uplatnění demokratické klauzule na Venezuelu lze považovat za nástroj možného odblokování situace ohledně jeho zvolení. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že si Venezuela dokázala udržet v tomto ohledu

spojenice, myšleno Uruguay a případně Bolívii a Surinam, k odblokování situace tímto způsobem nemohlo dojít.

3.6 Překrývání regionálních organizací v Latinské Americe

Překrývání regionálních organizací je běžným fenoménem všech světových regionů. Ve všech regionech operuje více regionálních organizací, které se mohou překrývat jak z hlediska svých členů, tak z hlediska oblasti, kterou se zabývají (Nolte a Matías Comini 2016: 547). Detlef Nolte nebo Pía Riggirozzi a Diana Tussie tento fenomén považují za integračně obohacující (2014: 17–18, 2012: 10). Malamud a Gardini nepovažují existenci mnoha navzájem se překrývajících regionální organizací za důsledek úspěšné integrace. Naopak tento jev považují za důkaz vyčerpání potenciálu integrace v regionu (2012: 117). Z pohledu ekonomických a demokratických teorií je překrývání regionálních organizací vnímáno relativně pozitivně. Naopak teoretici mezinárodních vztahů vidí tento fenomén negativněji. Jedním z negativních aspektů existence více než jedné regionální organizace působící ve stejné nebo alespoň obdobné oblasti je koncept takzvaného „forum shopping“, který spočívá v možnosti států vybírat si spolupráci na základě svých vlastních zájmů. Tato možnost může být problematická především v případě existence více než jedné organizace působící v oblasti řešení konfliktů. Například v prostředí Jižní Ameriky od roku 2008 v této oblasti nejvýrazněji působí dvě organizace, a sice OAS a UNASUR (Nolte 2018: 131–132).

3.7 Ideologické zatížení organizace UNASUR v oblasti mediace konfliktů

Podle Camila Priety v roce 2012 UNASUR nevykazovala známky politického či ideologického zatížení (2012: 13–14). Nicméně odchod členů z UNASURu byl mnoha vládami zdůvodněn právě přílišným ideologickým zatížením organizace. Ono ideologické zatížení se pokusím dokázat pomocí analýzy role organizace v několika vnitřních i mezistátních konfliktech. Ačkoliv UNASUR nebyla primárně založena jako mediátor konfliktů, velmi záhy po jeho vzniku se tato činnost stala jednou z elementárních oblastí jejího působení (Kersffeld 2013: 194). Jedním z předmětů kapitoly je tak analýza výsledků mediace UNASURu. Cílem je najít korelační vztah mezi pozitivním výsledkem mediace UNASURu a levicovými či středo-levicovými vládami.

Existence dvou organizací působících v oblasti mediace konfliktů přináší možnost vysledovat určité paralely tykající se preferencí jednotlivých vlád. Důraz bude opět kladen na levicové či středo-levicové vlády. Budu tak zjišťovat, zda levicové či středo-levicové-vlády tíhnuły ke spolupráci s UNASUREm nebo OASem.

3.7.1 Konflikt v Bolívii v roce 2008

Elementárním tématem na bolivijské politické scéně v roce 2008 byl plán vlády Eva Moralese na přijetí nové ústavy. Přijetí dokumentu bylo považováno za hlavní cíl vlády v roce 2008. Naopak pro opozici bylo hlavním cílem dosažení jeho nepřijetí, a to pomocí všemožných obstrukcí. Nejaktivnější odpor vůči návrhu nové ústavy byl zaznamenán ze strany 4 departamentů takzvaného půlměsíce, které se dožadovaly větší autonomie (Uggla 2009: 253). Situace o autonomii byla vyostřena, když guvernér provincie Santa Cruz vyhlásil autonomistické referendum i přesto, že jej neschválil Národní volební výbor (Rodríguez Mir 2008: 343). V referendu byl schválen autonomní statut provincie a důsledkem byl konflikt příznivců centrální vlády s podporovateli výsledků referenda. Konflikt vyvrcholil takzvaným masakrem Porvenir (Uggla 2009: 257–258). V reakci na to chilská prezidentka Michelle Bachelet z funkce rotující předsedkyně UNASURu svolala mimořádné setkání organizace, na které byl pozván také generální tajemník OASu José Miguel Insulza. Přestože na setkání byla dohodnuta společná mise pro řešení bolivijské krize, UNASUR nakonec vyslala samostatnou operaci. Důvodem tohoto rozhodnutí byla především snaha o zviditelnění se (Nolte 2018: 135). Mimo OAS a UNASUR se v konfliktu angažovala také Evropská unie a Andské společenství národů. Role UNASURu, jehož angažovanost preferovaly obě strany konfliktu, však byla během vyjednávání nejvýraznější (Bonifaz Moreno 2011: 10–11). UNASUR vydala stanovisko, ve kterém vyjádřila jednoznačnou podporu vládě Eva Moralese a odsoudila veškeré snahy o narušení teritoriální integrity Bolivijské republiky (UNASUR 2008). UNASUR tak posílila pozici Moralese, který prakticky bezprostředně po nabytí podpory ze strany UNASURu vyslal do oblasti masakru armádu a došlo k zadržení hlavního lídra protestů Leopolda Fernándeze. Tímto došlo k uklidnění situace a potvrzení důvěry vlády v odvolacím referendu (Uggla 2009: 263). V roce 2009 byla také schválena nová ústava (Servicio estatal de Autonomías 2009).

UNASUR tak napomohla vyřešení konfliktu a integrity Bolivijské republiky byla zachována. Pro analýzu je však důležitá skutečnost, že došlo nejen k uhájení, ale také

posílení pozice Eva Moralese jakožto levicového prezidenta. Vláda zároveň preferovala UNASUR jako mediátora.

3.7.2 Konflikt ohledně vojenských základem Spojených států amerických v Kolumbii v roce 2009

V roce 2009 byla podepsána bilaterální smlouva mezi Spojenými státy a Kolumbií, která Spojeným státům umožnila využití sedmi vojenských základen na území Kolumbie. Obě strany vydaly prohlášení, že se jedná pouze o pokračování takzvaného Plánu Kolumbie a nedojde tak k ohrožení suverenity ostatních jihoamerických států. Daná prohlášení však nezabránila vypuknutí diplomatického konfliktu mezi Kolumbií a sousedními státy (Iglesias-Cavicchioli 2010: 2–3). Role UNASURu v tomto konfliktu spočívala především v poskytnutí prostoru pro debatu mezi jihoamerickými prezidenty. Na mimořádném setkání hlav států v srpnu roku 2009 rezonovaly obavy z vytváření prostředí pro intervenci Spojených států do zemí UNASURu. Výsledkem bylo oficiální prohlášení UNASURu, ve kterém se objevila obecná zdůraznění skutečnosti, že zahraniční vojenské síly nemohou narušovat integritu a suverenitu jihoamerických států (Suggett 2009). Platnost smlouvy nakonec zamítnul kolumbijský ústavní soud a diplomatický konflikt tak byl de facto ukončen (Salazar, 2010).

UNASUR byla jedinou organizací, která se v řešení konfliktu angažovala. Jeho role spočívala převážně ve vytváření prostoru pro tlak ze strany většiny členských států na Kolumbii a USA. Prohlášení UNASURu k situaci však bylo obecného charakteru a konkrétní dohoda tak odsouzena nebyla. Konflikt byl nakonec vyřešen díky rozhodnutí kolumbijského ústavního soudu, který smlouvu zneplatnil.

3.7.3 Kolumbijsko-venezuelský konflikt ohledně FARC v roce 2010

V roce 2010 došlo k obvinění Venezuely ze strany kolumbijské vlády z ukrývání rebelů FARC (CNN Wire Staff). Venezuela reagovala přerušením všech diplomatických styků s Kolumbií. Vzhledem k tomu, že Hugo Chávez odmítl angažovanost OASu v konfliktu, funkci mediátora zastávala pouze UNASUR. Díky UNASURu tak mohlo dojít k jednání mezi oběma stranami. Nejdůležitějším mediátorem se stal generální tajemník Néstor Kirchner, který výrazně napomohl snížení napětí a obnovení diplomatických vztahů (Nolte 2018: 137–138, Wehner 2011).

V tomto případě je potřeba zdůraznit podmínku Venezuely, která byla ochotna jednat pouze s UNASUREm. Výsledek konfliktu lze považovat za mírný úspěch Venezuely, která dokázala v očích mezinárodního společenství vyvrátit obvinění vznesené kolumbijskou vládou.

3.7.4 Ekvádorská krize v roce 2010

V roce 2010 vláda Rafaela Correi vydala zákon, který znamenal zpomalení růstu platů a zrušení řady odměn policie. V reakci na to policie prezidenta unesla a držela jej v nemocnici. Nicméně záhy došlo k osvobození prezidenta armádou (Romero 2010). Rafael Correa označil událost za puč, stejně tak učinily OAS a UNASUR, které tak pomohly demokraticky zvoleného prezidenta udržet u moci (Weiffen 2017: 189). Role UNASURu však byla opět výraznější (Nolte 2018: 139).

Angažovanost UNASURU v ekvádorské krizi napomohla udržení prezidenta u moci. Pro analýzu je důležitý fakt, že se opět jednalo o levicového prezidenta.

3.7.5 Paraguayská krize v roce 2012

Paraguayská ústava obsahuje článek, který dovoluje odvolání prezidenta v případě špatného vykonávání svých funkcí. Tohoto článku využila poslanecká sněmovna, když většinou hlasů odhlasovala jeho odvolání. O den později odvolání potvrdil senát. UNASUR, MERCOSUR a OAS odvolání odsoudily s argumentem, že prezidentovi nebylo poskytnuto 24 hodin na svou obhajobu. Z UNASURu a MERCOSURu tak byla Paraguay vyloučena až do volby nového prezidenta (Marsteintredet et al. 2013: 111, 114).

Pro analýzu je důležitá skutečnost, že opět došlo k podpoře levicového prezidenta ze strany UNASURu.

3.7.6 Venezuelská krize 2013–2015

Na základě výsledků prezidentských voleb se v roce 2013 stal prezidentem Venezuely Nicolás Maduro. Opozice výsledky voleb neuznala, volby označila za podvodné a svolala veřejnost k protestům. UNASUR i OAS však výsledky voleb uznaly (Serbin 2014: 4). OAS, jako mediátora, prezident Maduro odmítnul. Mediátorem konfliktu mezi vládou a opozicí se tak stala UNASUR, kterou opozice nevnímala jako neutrálního mediátora.

Ačkoliv se UNASURu podařilo dosáhnout jednání mezi oběma stranami, nebylo dosaženo konsenzu ani žádného jiného řešení (Nolte 2018: 141–142).

Došlo tak k opětovné podpoře levicového prezidenta ze strany UNASURu. Prezident navíc organizaci svěřil roli mediátora mezi vládou a opozicí. Ačkoliv došlo k jednání, k vyřešení konfliktu nedošlo a levicová vláda Nicoláse Madura byla zachována.

3.7.7 Konflikt mezi Venezuelou a Kolumbií v roce 2015

V roce 2015 na hranicích mezi Venezuelou a Kolumbií došlo ke konfliktu mezi venezuelskou armádou a kolumbijskými pašeráky drog. Vzápětí Venezuela uzavřela několik hraničních přechodů a deportovala více než 1000 občanů Kolumbie. Oficiální udaný důvod byla infiltrace paramilitárních složek na území Venezuely a ilegální obchod (Smilde a Pantoulas 2016). Kolumbie prostřednictvím OASu vznesla požadavek na prošetření deportace kolumbijských občanů. Venezuela však opět akceptovala pouze mediaci prostřednictvím UNASURu (Nolte 2018: 142). Bylo sice dosaženo jednání mezi prezidenty obou států, nicméně k reálnému vyřešení konfliktu nedošlo (Farnsworth 2015).

Výsledkem mediace UNASURu sice bylo snížení napětí mezi oběma státy, nicméně k prošetření či případnému trestu za deportaci kolumbijských občanů z Venezuely nedošlo. Proto lze počínání UNASURu v konfliktu opět považovat za pozitivní pro vládu Venezuely.

3.7.8 Venezuelská krize 2015

Po parlamentních volbách v roce 2015 získala většinu křesel v parlamentu opoziční koalice Kulatý stůl demokratické jednoty. „Doprovod“ u voleb byl umožněn pouze UNASURu, která výsledky voleb potvrdila (Gómez Ramírez 2017). V reakci na ztrátu moci začala vláda skrze Nejvyšší soud parlament omezovat. OAS, jejíž asistenci vyžadovala opozice, praktiky vlády označila za nedemokratické. UNASUR opozice označila za neobjektivního mediátora (Nolte 2018: 145–146). Mediaci OASu Nicolás Maduro nepřijal a veřejně prohlásil: „Vše s UNASUREm, nic s OASEm“ (La Vanguardia 2016) (Překlad autora). UNASUR si tak udržela roli mediátora venezuelské krize. I přes nespočet jednání mezi vládou a opozicí nedošlo k žádnému konsenzu mezi oběma stranami a vláda si tak nadále udržela svou pozici (Agencia AFP).

Roli UNASURu tak lze z pohledu vlády vnímat pozitivně, naopak z pohledu opozice lze tuto roli vnímat negativně, protože nedošlo k žádným výrazným změnám ve vztahu mezi vládou a opozicí a vláda tak svou pozici uhájila.

3.7.9 Konflikt mimo UNASUR: Honduras 2009

Mandát honduraského prezidenta Manuela Zelayi se vyznačoval ideologickým obratem směrem k levé polovině osy politického spektra (Cunha Filho et al. 2012: 2). V roce 2009 byl prezident unesen ozbrojenými vojáky do Kostariky (Ruhl 2010: 93, 100). UNASUR událost označila za puč, jednotně ji odsoudila a požadovala návrat Zelayi do prezidentského křesla. 10 členských států UNASURu navíc odmítlo uznat také následující prezidentské volby (Jacobsen 2012: 15). Tento honduraský spor je tak dalším případem, kdy se UNASUR postavila na stranu prezidenta s levicovou či středo-levicovou politikou.

3.7.10 Shrnutí angažovanosti UNASURu v konfliktech

Během analýzy role UNASURu v předchozích konfliktech lze z pohledu levicových či středo-levicových vlád vysledovat určité opakující se znaky. Nejvíce opakujícím se znakem je preference levicových vlád k mediaci UNASURu. V případě angažovanosti obou organizací v konfliktu se levicové vlády vždy přiklonily k mediaci UNASURu. Vzorovým příkladem je vláda Huga Cháveze, která mediaci OASu zpravidla blokovala. Během analýzy byl rovněž zaznamenán převažující pozitivní výsledek mediace UNASURu pro levicové či středo-levicové vlády, která podpořila například Eva Morales, Rafaela Correu, Fernanda Luga nebo Nicoláse Madura. Během analýzy tak byly nalezeny určité korelační vztahy související s rysy ideologického zatížení.

3.8 Prostředí v době vytvoření UNASURu X aktuální prostředí

Zvolením Huga Cháveze do prezidentského křesla v roce 1998 byl odstartován cyklus levicových a středo-levicových vlád v Jižní Americe a částečně také ve Střední Americe. Tato proměna politické nálady v latinskoamerickém prostředí je označována termínem „růžová vlna“. Levicové či středo-levicové vlády se postupně dostaly k moci v Brazílii, Argentíně, Uruguayi, Bolívii, Ekvádoru, Chile a Paraguayi (Nahuel 2012: 73). Za příčiny této proměny lze označit například obecnou nespokojenost s neoliberalními politikami

pravicových vlád, přetrvávající sociální nerovnost nebo ekonomický propad v Latinské Americe mezi lety 1998 a 2002, který zvýšil ukazatele chudoby a nezaměstnanosti (Debs a Gretchen 2010: 211, Bilotta 2012, Lora a Olivera 2005). Dědictvím tohoto období levicových či středo-levicových vlád v Latinské Americe je právě uskupení UNASUR, jehož vznik tak lze vnímat jako upevnění sdílených integračních přístupů jihoamerických vlád (Nahuel 2012: 73).

Nedlouho po založení UNASURu však došlo k obrácené ideologické proměně nálad a k moci se začaly dostávat konzervativnější, pravicové či středo-pravicové vlády. Prvním milníkem obráceného politického trendu byl vojenský puč proti honduraskému prezidentovi Manuelu Zelayovi v roce 2009. Za další milníky zpětného ideologického obratu lze označit zvolení pro tržně orientovaného Mauricia Macriho prezidentem Argentiny v roce 2015, výsledek referenda v Bolívii, který znamenal nesouhlas s opětovným kandidováním Eva Moralese na post prezidenta, sesazení brazilské prezidentky Dilmy Rousseffové nebo sérii protestů proti venezuelskému prezidentovi Nicolási Madurovi. Za obecné příčiny těchto změn je možné pokládat časté korupční skandály a finanční krize se kterými si vlády nedokázaly efektivně poradit (Bilotta 2012). Nástup nových vlád s odlišným ideologickým zaměřením je pro UNASUR problematický ze dvou důvodů. 1. Ideologické zatížení organizace se projevilo například v jednání UNASURu ve funkci mediátora konfliktů, kdy byla zaznamenána náklonnost či minimálně tolerance organizace k vládám s levicovou nebo středo-levicovou ideologií v konfliktních situacích. Proto je pochopitelné, že se nové konzervativnější vlády začaly od jednání organizace distancovat. Odchod států s novými konzervativnějšími vládami z organizace tak lze považovat za logické vyústění tohoto ideologického zatížení. Negativní vliv nástupu konzervativních vlád na fungování jihoamerické integrace v rámci UNASURu zdůraznil také generální tajemník ALBA, David Choquehuanca, který u příležitosti „setkání“ obou organizací v dubnu roku 2017 prohlásil, že „pokroky týkající se Latinské Ameriky a Karibiku jsou ohroženy nástupem konzervativních vlád“ (Comunicación para la integración 2017) (Překlad autora). Vzhledem k tomu, že UNASUR je často označována za dědictví levicových nebo středo-levicových vlád, nelze vyloučit pouhou snahu nových vlád se od dědictví takzvané „ružové vlny“ distancovat. Nutno dodat, že odchod států z UNASURu byl ve všech případech oznámen během období vlády odlišných prezidentů, než za kterých jednotlivé státy do organizace vstupovaly. Z toho lze vyvodit relativní závislost setrvání členství v organizaci na

zahraniční politice zakládajících prezidentů. 2. Nabízí se odpovědět si na otázku proč se nové konzervativní vlády místo odchodu nepokusily organizaci reformovat. K volebním porážkám levicových či středo-levicových vlád došlo pouze ve většině členských států UNASURu, to znamená, že některé levicové či středo-levicové vlády si svou pozici udržely. To způsobilo fragmentaci členské základny na 2 hlavní bloky. Fragmentace v kombinaci s konsenzuálním rozhodováním měla za následek nemožnost prosadit nové reformy a byl tak zachován status quo. Konzervativnější vlády tak neměly možnost UNASUR reformovat a tím tedy dosáhnout jejího „oživení“.

3.9. Finanční krize UNASURu

Na základě dat z oficiální zprávy týkající se finanční krize UNASURu se organizace potýká s nedostatečnou platební morálkou ze strany členských států. Za chronického „neplatiče“ lze označit Paraguay, která od roku 2014 do roku 2018 ani jednou nedokázala zaplatit celou část svého příspěvku do rozpočtu UNASURu. Od roku 2016 se začal navyšovat počet států, které nezaplatily plnou část svých příspěvků. Ke 13. 6. 2018 tak celkový dluh organizaci ze strany členských států činil 23 milionů amerických dolarů. Bez ohledu na důvody tohoto jednání členských států lze tuto skutečnost považovat za problematickou nejen z hlediska rozvoje, ale také samotného fungování organizace. Stav finanční krize organizace již v červnu roku 2018 připustil také generální sekretariát UNASURu a následkem bylo razantní snížení rozpočtu (UNASUR 2018, Goodman 2019).

V konstituční smlouvě je sice ošetřena povinnost po odchodu státu z UNASURu splatit všechny dluhy, nicméně konkrétní doba pro splnění této povinnosti stanovena není. Nedostatek financí tak omezil administrativní fungování organizace (UNASURc).

3.10 Finanční krize některých členských států

Příčiny nedostatečné platební morálky některých členských států mohou být různé. Jednou z příčin tohoto jednání může být finanční krize se kterou se potýkaly některé členské státy. Podle předsedy Mezi-amerického dialogu Michaela Shiftera tak není krize UNASURu způsobena pouze politickými rozpory mezi členskými státy, nýbrž také silnou ekonomickou krizí, se kterou se potýkalo či potýká mnoho členských států (Barinaz Ortiz 2018). Pokles růstu HDP byl na základě dat Světové banky zaznamenán v Brazílii mezi

lety 2013 a 2016, v Kolumbii mezi lety 2014 a 2017 a ve Venezuele mezi lety 2012 a 2019 (The World Bank). Od roku 2018 se s finanční krizí potýká také Argentina (Nelson 2020). Obecně lze konstatovat, že řešení finanční krize bývá pro národní vlády jednou z politických priorit. Proto lze předpokládat, že v takovémto krizovém období není řešení krize integrační skupiny prioritní politickou agendou. Tuto skutečnost je nutné zohlednit. Je tak možné v ní hledat jednu z možných příčin nedostatečné politické vůle vyřešit interní rozpory uvnitř UNASURu.

Být součástí UNASURu je pro jednotlivé členské státy jistou finanční zátěží (UNASUR 2015). Motivace zbavit se těchto obligatorních výdajů je umocněna právě probíhající krizí ve zmíněných státech. Vůle ulevit tímto způsobem státnímu rozpočtu je navíc umocněna skutečností, že fungování UNASURu je v mnoha ohledech paralyzováno. Rozhodnutí ukončit členství v nedostatečně fungující integrační organizaci tak lze vnímat jako racionální krok. To platí především pro Argentinu, která v současnosti nemá splněny finanční závazky se spoustou mezinárodních integrací včetně UNASURu. Ukončení členství v UNASURu tak pro Argentinu znamenalo alespoň částečnou úlevu státnímu rozpočtu (Infobae 2020).

3.11 Mechanismus odchodu z UNASURu

Po oznámení pozastavení členství ze strany Argentiny, Brazílie, Chile, Kolumbie, Peru a Paraguaye předseda senátu Bolívie José Alberto Gonzáles prohlásil, že rozhodnutí pozastavit členství v UNASURu musí být ratifikováno kongresem. Jako argument tohoto prohlášení Gonzáles připomněl skutečnost, že rovněž zakládající smlouva UNASURu byla schválena národními kongresy (Tedesqui 2018).

Článek číslo 24 konstituční smlouvy UNASURu sice stanovuje určité mechanismy při odchodu členů z organizace, nicméně tyto mechanismy postrádají detailnější rozměr. Článek 24 obsahuje pouze následující sdělení.

„Konstituční smlouva je platná po dobu neurčitou. Smlouva může být vypovězena každým z členských států prostřednictvím písemného oznámení depozitáři, který sdělí toto vypovězení ostatním členským státům.“

„Vypovězení nabyde platnosti za 6 měsíců od termínu ve kterém bylo oznámení odchodu obdrženo depozitářem.“

„Oznámení vypovězení smlouvy nezbavuje členský stát povinnosti zaplatit nesplacené peněžní příspěvky.“

(UNASURc) (Překlad autora)

Článek tak například nestanovuje, zda musí být rozhodnutí členského státu vypovědět smlouvu potvrzeno národním kongresem. Z toho vyplývá, že způsob rozhodnutí odchodu členských států je řízen pouze národními pravidly. Stojí za zmínku, že ani národní mechanismus odchodu z UNASURu nebyl ve všech státech jednoznačný. Například rozhodnutí ekvádorského prezidenta Morena ústavní soud země anuloval a vyžadoval schválení rozhodnutí kongresem k čemuž došlo až v září roku 2019. Oficiálně tak Ekvádor oznámil vypovězení členství až v listopadu (Agencia EFE 2019). Z toho vzhledem k šestiměsíční výpovědní lhůtě vyplývá, že odchod Ekvádoru z UNASURu dosud nebyl formálně uzavřen.

V konečném důsledku lze konstatovat, že mechanismus odchodu členských států z UNASURu je definován vágně nebo nedostatečně. Vypovězení smlouvy tak není pro členské státy složitou procedurou. Tato skutečnost tak mohla v konečném důsledku podpořit rozhodnutí členských států opustit organizaci. Nutno dodat, že pro vstup ani výstup států, které tak učinily nebyl v ani jednom případě vyžadován souhlas v národním referendu.

3.12 Založení organizace PROSUR

V roce 2019 bylo vytvořeno nové jihoamerické integrační uskupení zvané Fórum pro pokrok a rozvoj Jižní Ameriky (PROSUR) jejímž cílem je „konstruovat a konsolidovat regionální prostor pro spolupráci a koordinaci, bez výjimek, pro pokrok směrem k efektivnější integraci vedoucí k růstu, progresu a rozvoji jihoamerických zemí“ (PROSUR 2019) (Překlad autora). PROSUR se narodil od UNASURu nezaměřuje na získání větší autonomie jihoamerického regionu. Cíle organizace jsou ale jinak obdobného charakteru jako původní cíle organizace UNASUR. Iniciativa pro založení organizace PROSUR přišla od chilského prezidenta Sebastiána Piñery a jeho kolumbijského protěška Ivána Duqueho. Zakladající deklarace byla dále podepsána Argentinou, Brazílií, Peru, Paraguayí, Ekvádorem a Guyanou. Bolívie, Uruguay a Surinam v organizaci figurují pouze jako pozorovatelé. Možnost účastnit se v tomto novém integračním procesu byla odepřena pouze Venezuele, která podle iniciátorů

nesplňuje podmínku demokracie (Frenkel 2019). Založení PROSURU čili organizace obdobného charakteru, považují za další faktor vedoucí k definitivnímu rozhodnutí některých států opustit organizaci UNASUR. Pouhé založení organizace PROSUR a její náklonnost k přijetí všech jihoamerických států výjma Venezuely znamenalo pro státy, které stále byly součástí UNASURu jistotu nevyhloučení z integračních schémat v regionu. Opustit nedostatečně fungující organizaci v situaci kdy existovala možnost připojit se k nové organizaci s obdobnými cíli se tak jeví jako racionální krok. Na předem oznámené upření vstupu Venezuely je možné nahlížet jako symbolické označení „slabého místa“ nebo překážky v UNASURu.

4 Srovnání organizací UNASUR a ALBA a souvislost jejich krizí s venezuelskou krizí

Jelikož si obě organizace procházejí krizí současně a zároveň si krizí prochází Venezuela, jakožto výrazný člen obou organizací, nabízí se analyzovat vliv venezuelské krize na krizi obou organizací. V předchozích kapitolách již došlo k letmému nastínění vlivu venezuelské krize na krizi obou organizací, nicméně v této kapitole dojde k podrobnější analýze tohoto vztahu. Obě organizace budou zároveň komparovány. Cílem komparace je zjistit vzájemný vztah obou organizací s cílem shledat určité paralely týkající se jejich krizí.

Mnoho sociálních vědců si kladlo otázku, zda se tyto organizace navzájem doplňují, podporují či vylučují. V literatuře na mezinárodní vztahy, mezinárodní politickou ekonomii a komparativní politickou ekonomii po založení organizace UNASUR rezonovaly názory, že započalo období rivality mezi Brazílií a Venezuelou a sice prostřednictvím UNASURu a ALBA (Muhr 2013).

4.1 Základní společné znaky organizací UNASUR a ALBA

Drtivá většina latinskoamerických regionálně integračních projektů v období od konce 2. Světové války do začátku nového tisíciletí akcentovala především integraci v ekonomické oblasti (Nahuel 2012: 67–68). Jak UNASUR, tak ALBA představují anomální integrační iniciativy. Obě organizace sdílejí zejména odlišný pohled na priority integrace. Na rozdíl od ekonomické integrace je prioritou kladena na politickou integraci (Diamint 2013: 55). S vědomím, že UNASUR i ALBA již od samotného založení cílí na integraci v širokém spektru oblastí, lze konstatovat, že nedošlo k aplikaci konceptu takzvaného přelévání, jehož podstatou je předpoklad, že úspěšná integrace v jedné oblasti povede k integraci v dalších oblastech (MacRae 2016: 58–59). Vzhledem k tomu, že obě organizace spadají do období post hegemonického regionalismu, je logické, že sdílejí mnoho společných znaků. Společným jmenovatelem obou organizací je zejména již zmíněný větší důraz na politickou a sociální agendu, a naopak menší důraz na agendu ekonomickou. Zjednodušeně obě organizace kladou větší důraz na spolupráci v neobchodních záležitostech. Dochází tak k podpoře energetické spolupráce, rozvojové agendy, infrastruktury a snížení chudoby a nerovnosti v regionu. Dalšími společnými rysy jsou například návrat k silnější roli státu v mezinárodních vztazích z čehož vyplývá

mezivládní fungování obou organizací, dále větší autonomie na mezinárodních trhu a hledání způsobů pro silnější participaci nestátních aktérů v integračních procesech. Obě organizace se zároveň částečně dají považovat za výsledek snahy Brazílie a Venezuely dosáhnout vedoucí pozice v regionu. Brazílie prostřednictvím UNASURu a Venezuela prostřednictvím ALBA (Sanahuja 2012: 31–33). V kapitole zabývající se příčinami krize UNASURU bylo shledáno ideologické zatížení organizace, která se projevila v její náklonnosti k levicovým či středo-levicovým vládám během mnoha mezistátních a vnitřních konfliktů. Ideologické zatížení v případě Venezuelou vedené ALBA je ještě viditelnější. Proto lze konstatovat, že dalším společným rysem obou organizací je právě jejich náklonnost k levicovým či středo-levicovým vládám.

4.2 Rozdíly mezi oběma organizacemi

UNASUR i ALBA byly vytvořeny v období progresivních levicových vlád. Přesto se při zakládání jejich vize v mnoha ohledech lišily. Rozdíl bylo možné spatřit například i v ideologické vizi. UNASUR se výrazně nevymezovala vůči principům ekonomického liberalismu a FTAA. Primárním cílem bylo vybudování silnější pozice regionu v mezinárodní ekonomice (Serbin 2007: 18). Naproti tomu ALBA byla přímo založena jako organizace protichůdná k FTAA. Proti principům ekonomického liberalismu se tak ostře vymezuje (Briceño Ruiz 2011: 19-20). Odlišný pohled na principy ekonomického liberalismu se projevuje také v postoji vůči Spojeným státům a sice ALBA vůči této zemi zastává mnohem kritičtější pozici než UNASUR. V tomto ohledu došlo k časté kritice Brazílie ze strany Venezuely, respektive Huga Cháveze (Serbin 2007: 19–20). Kvantitativní data ohledně finančních příspěvků členských států podílejících se na fungování ALBA potvrdila hegemonickou roli Venezuely v organizaci (Gerardo Arellano 2009). Naopak dostupná kvantitativní data ohledně financování UNASURu nepotvrdila tak hegemonickou roli žádného z členských států. Největší část rozpočtu pochází z financí Brazílie. Podíl příspěvků Brazílie na rozpočtu UNASURu dlouhodobě činil přibližně 40 %, z čehož vyplývá, že finanční role Brazílie v UNASURu je nesrovnatelná s finanční rolí Venezuely v ALBA. Další rozdíl mezi oběma organizacemi tak spočívá ve vyváženosti jednotlivých států z hlediska jejich finančních příspěvků. (UNASUR 2015). Rovněž nebyla potvrzena ani výrazná politická a symbolická role Brazílie v organizaci. Z hlediska konkrétních záležitostí, Brazílie například ani jednou nezískala post generálního tajemníka a v této zemi nesídlí Generální sekretariát

UNASURu. Naopak v případě ALBA je hegemonický politický a symbolický vliv Venezuely velice zřetelný.

4.3 Krize organizací UNASUR a ALBA jakožto následek venezuelské krize

4.3.1 Migrace Venezuelanů jakožto příčina desintegrace

Jedním z cílů integračních procesů je zpravidla odstranění překážek pro volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu (Ramírez 2016: 11). UNASUR není v tomto ohledu výjimkou a tato tematika je obsažena již v konstituční smlouvě UNASURu, ve které stojí, že jedním ze specifických cílů organizace je „konsolidace jihoamerické identity, a to prostřednictvím progresivního uznání práv občanů členského státu pobývajících v jakémkoliv z ostatních členských států“ (UNASURc) (Překlad autora). V záležitostech týkajících se migrace a cestování UNASUR během relativně krátké doby dosáhla značného integračního pokroku. Bylo například dosaženo shody ohledně vytvoření takzvaného společného cestovního pasu v rámci UNASURu. Dále pro občany členských států UNASURu byl při kontrolách na letištích, přístavech nebo pozemních hranicích zaveden odlišný způsob kontrolních postupů. Tito občané navíc získali možnost cestovat v rámci území UNASURu bez cestovního dokladu. Další dosaženou metou byla unifikace vysokoškolských titulů. Obecně lze konstatovat, že cestování a migrace s různými navazujícími záležitostmi se v rámci UNASURu staly pro občany méně komplikované (Ramírez 2016: 127–132, El Colombiano 2016).

Ekonomická, politická a sociální krize ve Venezuele se projevila v mnoha záležitostech v celém latinskoamerickém regionu. Jedním z příkladů celo regionálního přesahu venezuelské krize je masivní migrace. Příliv migrantů z Venezuely způsobil napětí v mnoha jihoamerických státech (Jiménez et al. 2018). V Brazílii dokonce došlo ke konfliktu mezi občany Brazílie a venezuelskými migranty (Dias Carneiro 2018). Masivní příliv migrantů je pro latinskoamerické státy relativně anomální záležitostí. Region Latinské Ameriky a Karibiku patří mezi regiony s nejnižším poměrem migrantů k obyvatelstvu (International Organization for Migration 2016). Z důvodu exodu Venezuelanů byly některé členské státy UNASURu nuceny přijmout tvrdší opatření týkající se toku migrantů na jejich území. Například již v srpnu roku 2018 Ekvádor začal po venezuelských migrantech vyžadovat cestovní pas, přičemž dříve byl na základě

dohody UNASURu vyžadován pouze občanský průkaz (AFP et al. 2018). Nutno dodat, že paradoxně Ekvádor byl hlavním iniciátorem nastartování konceptu takzvané jihoamerické identity v rámci UNASURu (Ramírez 2016: 83–84). Ke stejnému kroku přistoupilo také Peru (AFP et al. 2018). Kolumbie vytvořila registr migrantů a Chile podmínilo vstup za hranice státu dokonce čistým trestním rejstříkem a trváním platnosti cestovního dokladu po dobu minimálně 18 měsíců od vstupu do země (Jiménez et al. 2018, Miranda 2018). Přestože za normálních okolností nemusí být nutnost prokázat se platným cestovním dokladem zásadní překážkou, vzhledem k nefunkčnosti venezuelského státního aparátu se tato podmínka stává pro migranty v mnoha případech problematickou (Redacción Internacional 2018). Vlivem migrace Venezuelanů tak byly částečně smazány dříve dosažené úspěchy UNASURu ohledně záležitostí týkajících se migrace a cestování, respektive volného pohybu osob. Zároveň je nutné počítat s možností, že příliv venezuelských migrantů do jihoamerických států mohl mít vliv na rozhodování některých států UNASUR opustit. A to proto, že vypovězením dohod uzavřených v rámci UNASURu tyto státy získaly větší autonomii ohledně protiimigračních politik. Tuto myšlenku potvrdila například slova ekvádorského prezidenta Lenína Morena, který v květnu roku 2019 spojoval odchod z UNASURu právě s možností reformy zákona o lidském pohybu. Prezident si od reformy sliboval řízenou a bezpečnou migraci Venezuelanů (La República 2018). Zmíněná přísnější pravidla pro migraci Venezuelanů de facto kopírují názor občanů států, do kterých venezuelští migranti proudí. Například na základě studie charitativní organizace OXFAM se 70 % občanů Kolumbie, Peru a Ekvádoru důrazně vyslovuje pro zmíněná přísnější pravidla týkající se migrace. OXFAM zároveň zdůrazňuje vzrůstající xenofobii občanů v těchto státech (2019). Rysy xenofobie ve vztahu k Venezuelanům se objevily i v mnoha dalších státech Latinské Ameriky (Poleo 2019). Tyto společenské nálady jsou problematické pro jakékoliv integrační snahy. V případě UNASURu je dosažení kýžené jihoamerické identity v tomto prostředí až utopickým plánem. Navíc byl zaznamenán odstup mnoha v té době ještě platných členských států od politik pomáhajících dosažení tohoto konceptu. Reforma o lidském pohybu v Ekvádoru a vzrůstající xenofobie občanů v zemi zase odporuje principu solidarity, jakožto jedním z hlavních pilířů ALBA. Migrační krize vyprovokovaná tíživou sociální, ekonomickou a politickou situací ve Venezuele tak odkryla určitá slabá místa obou organizací a ukázala, že jejich území zdaleka není prostorem solidarity, míru a koherence.

4.3.2 Venezuelská krize a diskreditace UNASURu

O konfliktech spadajících do období současné venezuelské krize již bylo pojednáváno v kapitole zabývající se ideologickým zatížením UNASURu při řešení konfliktů. Tato kapitola však bude věnována podrobnější analýze venezuelské krize a jejím vlivu legitimitu organizace.

Počátky venezuelské krize tkví v událostech po prezidentských volbách, ve kterých zvítězil Nicolás Maduro. Opozice jeho zvolení neuznala a došlo také k protestům ze strany občanů (Lopez a Watts 2013). Nedostatek potravin a léků v zemi způsobil v únoru roku 2014 eskalaci těchto protestů, které vedly k reakci mezinárodní komunity. Z relevantních aktérů zabývajících se řešením konfliktů jako první nabídla svou asistenci organizace OAS, kterou však vláda důrazně odmítla. V březnu roku tak začala plnit funkci mediátora venezuelské krize UNASUR, jejíž funkci uznala jak vláda, tak i opozice. Přijetí UNASURu ze strany vlády bylo de facto v souladu s kontinuitou politiky bývalého prezidenta Cháveze, který stál u zrodu organizace. Z kapitoly analyzující ideologické záležitosti organizace během mediace konfliktů vyplývají také pozitivní zkušenosti levicových či středo-levicových vlád. Proto se jednalo o předvídatelný krok. Důležitými předpoklady pro přijetí UNASURu ze strany opozice je skutečnost, že organizace byla uznanou mezinárodní organizací složenou ryze z jihoamerických států, u kterých byl předpokládán také vlastní zájem na řešení konfliktu. K uznání angažovanosti UNASURu ze strany opozice navíc výrazným způsobem přispělo doporučení španělského premiéra Josého Luise Rodríguez Zapatera a bývalého prezidenta Spojených států Jimmyho Cartera. Pochybnosti opozice ohledně nestrannosti organizace byly v celkovém součtu nakonec převáženy jejími potenciálními výhodami (Peñafiel Cevallos, Mouly 2019: 582–583). Například precedens mírových misí OSN v Africe jasně ukázal, že ztěžejním faktorem pro úspěch mírových misí je uznání mise všemi zúčastněnými stranami konfliktu (Urbanovská 2008: 39–41). Přestože, mise UNASURu jsou obecně založeny spíše na diplomatickém jednání mezi stranami konfliktu, lze toto zjištění aplikovat také na případ angažování UNASURu ve venezuelské krizi. UNASUR tudíž v momentě zapojení se do mediace konfliktu splňovala hlavní předpoklad pro úspěšné řešení situace. Na počátku vyjednávání se UNASURu povedlo dosáhnout jistých dohod mezi oběma stranami, nicméně již v květnu roku 2014 opozice dialog zmrazila. Důvodem bylo podle opozice nedodržení dohod ze strany vlády, konkrétně se jednalo o zatčení studentů během protivládních demonstrací. V reakci na toto jednání v prosinci roku 2014 uvalily Spojené

státy na Madurovu vládu sankce, které později UNASUR odsoudila (BBC News 2014, teleSUR / lgc-PV 2015). První vážnější rozpor mezi opozicí a UNASUREm byl způsoben právě odsouzením sankcí, jejichž dopad podle opozice nebyl směřován na běžné občany, nýbrž pouze na vládní činitele. Toto stanovisko tak opozice označila za podporu vládě a projevila pochybnosti ohledně dohledu UNASURu nad následujícími parlamentními volbami (Peñafile Cevallos a Mouly 2019: 587). Obavy nad volebním dohledem UNASURu vycházely jednak z předchozího, podle opozice, subjektivního angažování organizace v zemi, ale také z obecně nízké míry zkušeností týkajících se tohoto úkolu (The Carter Center 2015). Ve snaze o nestrannost, volební dohled UNASURu zaštiťoval prezident Dominikánské republiky Leonel Fernández. Opoziční koalice Demokratická jednota po volbách získala klíčové 2/3 v Národním shromáždění. Výsledky voleb potvrdila jak UNASUR, tak Nejvyšší volební rada (BBC News 2015). Úspěch Demokratické jednoty v parlamentních volbách se stal důležitým předpokladem pro pozitivnější vnímání UNASURu ze strany opozice (Peñafile Cevallos a Mouly 2019: 587). Zároveň byla očekávána možnost legislativní kontroly vlády ze strany Demokratické jednoty. Nicméně jednání mezi oběma stranami byla stále paralyzována a UNASUR tak začala ve své funkci výrazně selhávat. Vláda navíc zintenzivněla využívání loajality Nejvyššího soudu, který začal blokovat prakticky všechny zákony a návrhy Národního shromáždění (International Crisis Group 2016). Nejvyšší soud například zablokoval Nejvyšším shromážděním schválený zákon, který by umožnil propuštění 77 politických vězňů (McAllister 2016, BBC News 2016b). Stejně loajálním způsobem postupovala Nejvyšší volební rada, která neumožnila konání odvolacího referenda, ve kterém by bylo hlasováno o případném odvolání Nicoláse Madura (BBC News 2016a). V dubnu roku 2016 Maduro spustil takzvanou komisi pravdy (teleSUR / hg-DB 2016). V obecné rovině se jedná o dočasný program nesoudního charakteru, zřízený pro zkoumání a dokumentování porušování lidských práv (Fuchs 2003: 2012). UNASUR venezuelskou komisi pravdy podpořila a generální tajemník Ernesto Samper se účastnil její inaugurace kde prohlásil, že „komise nabízí pravou cestu pro dialog, viditelnost obětí a garanci neopakování útoků na demokratický řád“ (teleSUR / hg-DB 2016) (Překlad autora). Opozice však komisi od počátku tvrdě kritizovala. Kritice se nevyhnula také UNASUR, která byla i v této souvislosti viněna ze subjektivity a napomáhání vládě. Komise však nepřinesla žádné zásadní výsledky a de facto padla v zapomění. I přes kritiku UNASURu ze strany opozice byl dialog prostřednictvím UNASURu opět nastartován. Na summitu ministrů zahraničí UNASURu Maduro navrhnul zapojení 3

bývalých prezidentu do jednání mezi oběma stranami, konkrétně Josého Luise Rodríguez Zapatera (Španělsko), Martína Torrijose (Panama) a Leonela Fernández (Dominikánská republika). Společenství UNASUR i zmínění prezidenti s návrhem souhlasili a došlo k dalšímu jednání, do kterého se nově zapojil také Vatikán. K výrazným výsledkům však nedošlo a opozice obvinila vládu z nedodržení dohod a UNASUR opětovně označila za subjektivního mediátora. Poslední pokus o dialog mezi oběma stranami byl započat v lednu roku 2017, kdy UNASUR prostřednictvím zmíněných bývalých prezidentů vydala dokument zvaný demokratická koexistenční dohoda, která měla obsahovat přísnější monitoring dohodnutých závazků. Nicméně opozice dokument nepřijala a předložila vlastní s odvoláním na předchozí neplnění závazků ze strany vlády (Peñañiel Cevallos a Mouly 2019: 588–592).

V atmosféře extrémní politické polarizace v květnu roku 2017 prezident rozhodnul o vytvoření Konstitučního národního shromáždění. Přestože venezuelská ústava vytvoření tohoto orgánu povoluje, způsob přijetí rozhodnutí byl protiústavní. V souladu s ústavou neproběhlo ani zvolení jeho členů (Martínez Reira 2019). Výsledkem tak byl vznik orgánu, který byl složen z členů nebo sympatizantů PDVSA. Nedlouho po svém založení, Konstituční národní shromáždění schválilo zcela novou komisi pravdy, jejíž existenci opozice a mezinárodní společenství rázně odsoudilo. Nevládní organizace Transparency Venezuela komisi označila jako „komisi odplaty“, která slouží k perzekuci opozice (Tarre 2017). Skutečnost, že UNASUR nedokázala zabránit výše uvedenému je důkazem selhání organizace v roli mediátora dialogu mezi vládou a opozicí. UNASUR ve vztahu k této záležitosti dokonce ani nevydala žádné stanovisko.

Souhrn role UNASURu v řešení venezuelské krize slouží k vyvození několika důsledků ve vztahu ke krizi samotné organizace. Na první pohled nejproblematictější jevem této mise byla konstantní nedůvěra opozice k UNASURu prakticky již od samotného počátku jeho angažování. Dialog, respektive setrvání opozice v jednání bylo v mnoha případech udrženo jen díky zapojení aktérů mimo strukturu organizace. Roli „zachránce“ dialogu zastával například Vatikán či bývalí prezidenti zemí mimo UNASUR. I přes tuto „pomoc“ však UNASUR nedokázala dosáhnout výraznějších výsledků. Mimo negativního vnímání UNASURu ze strany opozice situaci komplikovalo neplnění závazků ze strany vlády. Toto chování je nezbytné z velké části přičíst charakteru jednání UNASURu, který de facto nedokázal vybalancovat ctění suverenity Venezuely, respektive politiku minimálního vměšování se do vnitřních záležitostí státu a dodržování

lidských práv. Výsledkem tak byla jakási minimální role UNASURu v konfliktu a důsledkem byl dialog bez konkrétních výsledků a zachování statu quo. Od ledna roku 2017, čili od doby kdy UNASUR začala fungovat bez generálního tajemníka byla navíc prudce snížena aktivita zapojení UNASURu do konfliktu. Výsledkem bylo protiústavní vytvoření nového vládního orgánu pro perzekuci opozičních představitelů. Dosaženo tak již nebylo ani minimálního dialogu mezi oběma stranami prostřednictvím organizace. S nadsázkou tak lze konstatovat, že UNASUR ve své funkci nejen selhala, ale také na funkci de facto rezignovala. Pochopitelně nelze objektivně hodnotit zda bylo vnímání UNASURu jako subjektivního mediátora ze strany opozice založeno na zcela objektivním základu, nicméně z hlediska faktických skutečností, nedošlo ke snížení politického ani sociálního napětí v zemi, ba naopak s ohledem na počet emigrujících obyvatel došlo dokonce ke zhoršení celé situace. Z výše uvedeného vyplývá, že reputace UNASURu ve vztahu k mediaci konfliktů výrazně utřela a vzhledem k negativnímu mediálnímu obrazu Madurovy vlády je vina přičítána zpravidla UNASURu a nikoliv venezuelské opozici. Celkovou diskreditaci UNASURu v zapojení se do venezuelské krize tak považují za důležitý motiv členských států se od organizace distancovat vypovězením zakládající smlouvy.

4.3.3 Madurova vláda jakožto jedna z příčin paralýzy UNASURU

Ve vztahu k neschopnosti zvolení nového generálního tajemníka UNASURu je potřeba dodat, že především Venezuela blokovala zvolení Argentince Mendozy Josého Octavia Borbóna. Tímto krokem tak vláda zásadně napomohla paralýze organizace, a tudíž i její neschopnosti pokračovat ve funkci mediátora mezi vládou a opozicí ve Venezuele. Bohužel není možné relevantně ověřit tento motiv vlády, nicméně ani bývalý generální tajemník UNASURu Ernesto Samper tuto možnost nevyloučil (AFP 2017).

4.3.4 Krize Venezuely zároveň krizí jednoho z hlavních promotérů UNASURU

V kapitole věnující se krizi UNASURu bylo zmíněno, že Venezuela za vlády Huga Cháveze byla společně s Brazílií v období prezidentování Luly da Silvy hlavním promotérem projektu. (Nolte a Mijares 2018: 105) UNASUR mimojiné vznikla jako platforma pro ochranu demokracie. Venezuela zároveň patřila k nejaktivnějším členům organizace. Stav absence demokracie ve Venezuele tak odporuje demokratickému

principu organizace. (Portafolio 2018) Tento fakt navíc ztížil pokračování Venezuely ve funkci dlouholetého lídra v organizaci. Venezuela se v konečném důsledku stala dokonce, v souvislosti s volbou nového generálního tajemníka, blokujícím aktérem fungování organizace (Noboa 2017). Z toho vyplývá, že skutečnost, že se promotér UNASURu transformoval v hlavní překážku jeho fungování je nutné vnímat jako problematickou.

4.3.5 Diskreditace Venezuely s přesahem na diskreditaci ALBA

V části zabývající se krizí ALBA byla analyzována ekonomická role Venezuely v organizaci a došel jsem k závěru, že funkce Venezuely z hlediska dodávek ropy a financí je pro fungování v organizaci klíčová. Tato kapitola však bude zaměřena na vliv venezuelské krize na vliv ALBA z hlediska politického a symbolického aspektu. ALBA je označována za projekt rozvíjející myšlenky Simona Bolívara, respektive Huga Cháveze (Fermín 2012: 55). Po smrti Huga Cháveze tyto myšlenky převzal současný prezident Venezuely Nicolás Maduro, který narozdíl od svého předchůdce nedokázal zmobilizovat masovou podporu obyvatelstva a jeho podpora se prakticky od nástupu do prezidentského křesla pohybuje okolo 20% (LatinReporters 2015, El Nacionalidad 2019). Ekonomická, politická a sociální nestabilita ve Venezuele, probíhající od samotného zvolení Madura, je z velké části krizí takzvaného chavisma nebo bolivarisma čili směru, který je z velké části aplikován v myšlenkách ALBA. Být součástí projektu ve kterém je lídrem stát s takovými dlouhodobými problémy tak přináší jistou politickou zátěž a určité mantinely zahraniční politiky. Již slovo aliance v názvu ALBA vypovídá o odlišném charakteru této integrační skupiny a minimálně na venek ALBA skutečně vystupuje jako koherentní aliance a během období venezuelské krize se stala permanentním spojencem či obhájcem vlády Venezuely. Tímto je politická zátěž členství v organizaci ještě více umocněna, protože být součástí aliance obhajující současnou Madurovu vládu nese jisté politické důsledky a omezení. Navázání jakýchkoliv vztahů například se Spojenými státy je tak v tomto kontextu značně ztíženo. Z toho vyplývá, že například odchod Ekvádoru lze z velké části přičíst snaze vlády prezidenta Morena vylepšit svou mezinárodní pozici pro navázání užších vztahů se západní hemisférou a zejména se Spojenými státy. V únoru letošního roku prezident navštívil svého protějška ze Spojených států Donalda Trumpa. Během návštěvy byla projednávána například spolupráce v oblasti armády. V době kdy byl Ekvádor členem ALBA by byla úzká vojenská spolupráce prakticky nemožná. Ve stručnosti, Ekvádor se výstupem z ALBA

distancoval od venezuelské vlády a získal možnost sblížení se se Spojenými státy, které jsou bezesporu klíčovým aktérem v regionu. Během návštěvy Spojených států Moreno označil novou zahraniční politiku Ekvádoru za „návrat do mezinárodního společenství“ a také Donald Trump tuto změnu ocenil (Alandete 2020) (Překlad autora).

Závěr

Společná příčina krize obou organizací

V diplomové práci jsem si kladl za cíl analyzovat možné příčiny krize organizací UNASUR a ALBA. Během analýzy faktorů vysvětlujících současný stav krize organizací UNASUR a ALBA byl shledán jeden základní společný jmenovatel obou organizací. Jedná se o silný vliv ideologie, kterou jsou obě organizace zatíženy. ALBA se ideologickými principy dlouhodobě netají a jednotlivé státy se k projektu postupně přidávaly již s vědomím této specifické charakteristiky organizace, která se od svého založení profilovala jako aliance proti politikám neoliberalismu a Spojeným státům. Naopak UNASUR byla zakládána bez konkrétní ideologické charakteristiky. Ideologické zatížení se projevilo až s postupným rozvojem organizace. Na základě výsledků vlastní analýzy se ideologické zatížení projevilo především v zapojení organizace do několika vnitřních a mezistátních konfliktů, ve kterých UNASUR zastávala funkci mediátora. Mediace konfliktů ze strany UNASURu vykazovala převažující pozitivní výsledky pro vlády s levicovou či středo-levicovou ideologií u kterých byla zároveň zaznamenána náklonnost k mediaci UNASURu oproti OASu. Ideologické zatížení bylo také častým zdůvodněním odchodu ze strany států a právě zmíněný korelační vztah mezi mediací UNASURu a pozitivními výsledky pro levicové či středo-levicové vlády mohly tyto státy vnímat jako rys ideologického zatížení.

Nutno dodat, že samotné ideologické zatížení obou organizací nemusí nutně implikovat žádný problém. Jak již bylo zmíněno, ALBA byla s ideologickou charakteristikou dokonce zakládána. Nicméně po založení obou organizací se začala měnit ideologická charakteristika vlád latinskoamerických států. Tato proměna v kombinaci se zmíněným ideologickým zatížením obou organizací vyústila v nesouhlas řady členských států s principy a aktivitami obou organizací. Tento nesouhlas v mnoha případech vyústil v ukončení členství ze strany členských států. Tuto vlnu odchodu tak lze považovat za následek změny politického charakteru jednotlivých vlád, a tudíž i změny zahraniční politiky. Členství některých států bylo z velké části závislé na ideologickém charakteru daných vlád. Za elementární příčinu krize tak považuji ideologické zatížení obou organizací v kombinaci s proměnou politického charakteru vlád členských států.

Příčiny krize organizace ALBA

ALBA byla na rozdíl od UNASURu založena s jasným ideologickým základem a jednotliví členové se k ní připojovali již s vědomím tohoto charakteru. V momentě, kdy se politické principy vlád některých členů rozcházel s principy organizace, vlády organizaci opustily. ALBA tak lze vnímat jako ideologicky jasně definovanou alianci a již samotné členství států s odlišnými ideologickými principy odporuje jejím principům (Fermín 2012). Proto součástí aliance byly zpravidla pouze státy s levicovou či středo-levicovou vládou a ALBA se tak během svého fungování nepotýkala s výraznou fragmentací členské základny a dokázala vystupovat zpravidla jednotně. Proto, ve vztahu k odpovědi na výzkumnou otázku týkající se institucionální úrovně organizace, která funguje na mezivládním přístupu, nelze tento přístup považovat vzhledem k ideologické koherenci za zárodek krize.

Za zárodek krize ALBA naopak považují skutečnost, že ekonomické fungování organizace je závislé na financích, popřípadě ropě jediného člena a sice Venezuely. Příjmy venezuelské vlády jsou navíc silně závislé na příjmech z produkce a prodeje ropy. Zranitelnost ropného průmyslu navíc umocňuje dlouhodobý nedostatek investic do rozvoje a infrastruktury národní ropné společnosti PDVSA. Z toho vyplývá, že takto nastavené ekonomické fungování ALBA lze od počátku považovat za dlouhodobě neudržitelné. Zranitelnost ALBA v tomto ohledu se začala naplno projevovat paralelně s propadem světových cen ropy a sníženou produkcí ropy v zemi, a to především v rámci obchodní ropné aliance Petrocaribe, která je jedním z pilířů fungování ALBA. Neschopnost Venezuely plnit závazkům dodávek ropy v rámci Petrocaribe způsobila sníženou loajalitu některých členů, a to jak v rámci Petrocaribe tak i ALBA. Došlo tak k paradoxní situaci, kdy Venezuela budovala loajalitu k ALBA prostřednictvím sociálních programů, které financovalo z příjmů z ropy, nicméně na druhou stranu tímto trpěly investice do PDVSA a nedostatek investic se později projevil ve snížené produkci ropy a tím pádem i v nesplnění dohodnutých dodávek ropy. Z výše uvedeného plyne také odlišná motivace pro vstup členských států. Zatímco Venezuela si prostřednictvím ALBA budovala politickou loajalitu ze strany členských států, většina zbývajících členských států do organizace vstupovala zpravidla z pragmatických důvodů, konkrétně tedy s vidinou zisku finančních benefitů.

Přestože finance získané prostřednictvím Petrocaribe umožnily státům, které jsou součástí aliance, investovat do sociálních a rozvojových programů, potenciál těchto financí nebyl vlivem korupčního jednání některých vlád plně využit. Vzorovým příkladem je prezident Haiti, který vyvedením financí z Petrocaribe pro vlastní účely oslabil svou politickou pozici. Přestože cílem Petrocaribe bylo upevnění pozice a loajality vlád členských států, v tomto případě finance Venezuely paradoxně podkopaly prezidentovu pozici a situace vyústila dokonce v samotnou ztrátu loajality prezidenta, která se projevila v neuznání Madura v hlasování OASu.

Nejúspěšnějším obdobím si ALBA procházela za dob vlády Fidela Castra a Huga Cháveze, kteří zastávali roli přirozeného lídra organizace. Nicméně Raúl Castro se vydal cestou větší diverzifikace zahraniční politiky a Nicolás Maduro nedokázal zmobilizovat masivní podporu. Nemožnost Madura zastávat pozici silného lídra v organizaci byla způsobena také interními problémy Venezuely. Nástupci původních přirozených lídrů tak nedokázali nebo neměli možnost v této roli obstát.

Příčiny krize organizace UNASUR

Mimo vysvětlení krize UNASURu ideologickým obratem jednotlivých vlád byla během analýzy UNASURu nalezena řada dalších příčin, jako například konsenzuální rozhodovací proces uvnitř UNASURu. Tento způsob rozhodování se stal například překážkou zvolení nového generálního tajemníka. Během analýzy všech voleb tohoto postu bylo zjištěno, že potíže s volbou nástupce Ernesta Sampera nelze považovat za anomální jev. Totiž volba generálního tajemníka probíhala za problematických podmínek již od historicky první volby tohoto postu. V jednom případě musel být mandát dokonce rozdělen na 2 osoby, což je jednak známkou neschopnosti členů dosáhnout jednomyslnosti, ale také ohýbání institucionálních pravidel. Konsenzuální rozhodovací mechanismus se stal překážkou také pro případné uplatnění takzvané demokratické klauzule na případ Venezuely. Konsenzuální způsob rozhodování tak považují za mechanismus, který způsobil dlouhodobou neudržitelnost aktivního fungování UNASURu a tudíž představuje i zárodek krize organizace.

Za další, již sekundární příčinu považují probíhající finanční krizi v několika členských státech. Tímto vysvětlují snížený politický prostor a zájem aktivně řešit interní krizi UNASURu. Vzhledem k tomu, že členství v organizaci představuje jistou finanční zátěž

pro národní rozpočty členů, svým odchodem jednotlivé vlády ušetřily část financí. V tomto ohledu je tak možné toto rozhodnutí vnímat jako racionální krok, a to především v souvislosti s omezením fungování organizace od roku 2017.

S nedostatkem financí vinou nízké platební morálky ze strany některých členů se musela potýkat rovněž samotná organizace. Z toho vyplývají snížené možnosti pro rozvoj a v pozdější fázi dokonce samotné administrativní řízení.

Dalším faktorem podílejícím se na odchodu některých států mohl být v konečném důsledku svobodně definovaný mechanismus odchodu z organizace, který je řízen pouze národními pravidly, která v některých případech pro vypovězení konstituční smlouvy UNASURu vyžadovala souhlas kongresu, ale některých případech nikoliv. Rozhodnutí vypovědět členství tak bylo v mnoha případech pouhým rozhodnutím vlád, přičemž v případě jasně definované a případně složitější procedury odchodu by došlo minimálně k pozdržení odchodu daných států a UNASUR by tímto získala větší časový prostor pro řešení interní krize. Nutno dodat, že vstup zemí do UNASURu nebyl v ani jednom případě potvrzen referendem. To stejné platí v případě výstupu. Nicméně tyto faktory nabyly na důležitosti až v momentě uvažování států organizaci opustit. Proto je nelze považovat za primární příčinu odchodu členů.

Za poslední faktor s možností podílu na rozhodnutí členů organizaci opustit považují založení organizace PROSUR čili regionálně integrační organizace s obdobnými cíli. Jakýkoliv stát odcházející z jakékoliv integrační skupiny svým rozhodnutím automaticky ztrácí část benefitů, které státu členství v organizaci přinášelo. Důležitou roli hraje také obava z izolace v mezinárodním systému. Nicméně založení PROSURu a jeho otevřenost k přijetí dalších členů tento „strach“ prakticky eliminovalo. Některé státy tak pouze „přesedlaly“ z paralyzované integrační skupiny do zcela nové integrační skupiny. Pochopitelně ani tento faktor nelze považovat za primární příčinu rozpadu členské základny. Stejně jako v případě mechanismu odchodu se jedná o faktor, který nabyl platnosti až po vážném zvažování organizaci opustit.

Ze zmíněných závěrů vyplývá, že žádnou z možných příčin krize nelze považovat za samostatně platnou. Každá z dílčích příčin nabývá platnosti pouze v kombinaci s jinou nebo jinými dílčími příčinami. Krize organizace UNASUR je tak multikauzální. Nicméně mimo zmíněné ideologické zatížení v kombinaci s proměnou ideologického charakteru vlád členských států si dovoluji za zásadní příčinu krize označit rigidní strukturu

organizace. Konkrétně se jedná o konsenzuální rozhodovací proces, který je možné označit za zárodek krize a tento způsob rozhodování měl souvislost s většinou ostatních dílčích příčin. Jinými slovy jakýkoliv jiný způsob rozhodování by měl v kontextu situace UNASURu silný potenciál krizi organizace překlenout a bylo by dosaženo možnosti pokračovat v integračních iniciativách v regionu skrze UNASUR.

Rozklad UNASURu je zároveň částečným selháním post hegemonického regionalismu. Přestože byly vize UNASURu podobně ambiciózní jako vize Evropské Unie. Výsledek projektu UNASUR ukázal že cesta upřednostnit politickou integraci nad ekonomickou integrací nemusí být správná. Došlo také k potvrzení teorie, že cesta k hlubší integraci pouze pomocí mezivládních orgánů je dlouhodobě neudržitelná. Vzhledem k zmíněným vnitřním problémům UNASURu nelze krizi organizace považovat za krizi jihoamerické integrace jako takové. Členské státy ve svých oficiálních prohlášeních týkajících se odchodu z organizace zpravidla zdůraznily pokračující vůli pro regionální integraci. Tuto vůli jihoamerických států potvrzuje skutečnost, že aktuálně je již většina jihoamerických zemích součástí organizace PROSUR.

Společný jmenovatel krize obou organizací: Venezuela

Při analýze příčin obou organizací bylo zjištěno, že velká část jednotlivých příčin obou organizací je v úzké souvislosti s interní krizí Venezuely. Vzhledem k dominantní roli Venezuely v organizaci ALBA je přenos negativ venezuelské krize na fungování organizace logickým vyústěním, nicméně venezuelská krize hrála zásadní roli také v krizi organizace UNASUR.

Interní problémy Venezuely vyústily vlivem masivní emigrace občanů v celo regionální záležitost. Například z oficiálního zdůvodnění odchodu Ekvádoru z ALBA plyne souvislost rozhodnutí s právě probíhající migrací Venezuelanů. Ekvádor patří k nejčastějším destinacím venezuelských migrantů a podle oficiálního prohlášení Ekvádoru bylo cílem odchodu donutit Venezuelu tuto situaci řešit. U případu UNASURu došlo vlivem venezuelské migrační krize k zastavení politik volného pohybu osob ze strany některých států. Některé dosažené integrační úspěchy v rámci UNASURu tak byly těmito kroky de facto smazány.

Venezuelská krize je zároveň krizí takzvaného chavisma nebo boli varisma, čili směru, který je uplatňován také v myšlenkách ALBA, která se navíc stala permanentním

obhájcem režimu Nicoláse Madura. Být součástí organizace hájící zájmy režimu, který se potýká s řadou sociálních, ekonomických a politických problémů je tak pro členské státy jistou politickou zátěží. Například navázání jakýchkoliv hlubších vztahů se Spojenými státy je v tomto kontextu komplikované. Tímto způsobem lze například částečně vysvětlit odchod Ekvádoru, který po svém odchodu navázání užších vztahů se Spojenými státy dosáhnul.

UNASUR plnila roli mediátora konfliktu mezi venezuelskou vládou a opozicí. Z analýzy této role však vyplývá, že organizace v tomto úkolu výrazně selhala a mnoho členských států organizaci dokonce obvinilo z napomáhání vládě. Průběh a výsledek mediace UNASURu tak způsobil celkovou diskreditaci organizace. Samotná Venezuela se zároveň výrazně podílela na nezvolení nového generálního tajemníka a tímto tak zablokovala aktivní fungování organizace, což mělo mimo jiné za následek absenci mediátora venezuelské krize od roku 2017.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

Adamcová, Lenka a Gombala, Ivo. 2001. *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.

Alberto, Carlos a Corrales, Montoya. 2017. *Integración Latinoamericana ¿política o estrategia?*. Medellín: Ediciones Unaula.

Altmann Borbón, Josette. 2011. *América Latina y el Caribe: ALBA: ¿una nueva forma de integración regional?*. Buenos Aires: Editorial Teseo.

Badie, Bertrand a Dominique Vidal. 2011. *El Estado del mundo 2011*. Madrid: Ediciones Akal.

Balassa, Béla. 1966. *Teorie ekonomické integrace*. Praha: Svoboda.

Briceño Ruiz, José. 2011. „El ALBA como propuesta de integración regional“. In: *América Latina y el Caribe: ALBA: ¿una nueva forma de integración regional?*. Ed. Altmann Borbón, Josette. Buenos Aires: Editorial Teseo, 19–84.

Briceño Ruiz, José a Ribeiro Hoffmann, Andrea. 2015. „Post-hegemonic regionalism, UNASUR, and the reconfiguration of regional cooperation in South America.“ *Canadian Journal of Latin American and Caribbean Studies/Revue canadienne des études latinoaméricaines et caraïbes* 40. 48–62.

Cihelková, Eva. 2002. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. Praha: Grada.

Cihelková, Eva. 2010. *Regionalismus a multilateralismus: základy nového světového obchodního řádu?*. Praha: C. H. Beck.

Camilo Prieto, Germán. 2012. „La institucionalización de la UNASUR y los avances en seguridad y defensa“. In: *Seguridad Regional en América Latina y el Caribe – anuario 2012*. Marhieu, Hans a Niño Guarnizo, Catalina, eds. Bogotá: Friedrich Ebert Stiftung.

Debs, Alexandre a Gretchen, Helmke. 2010. „Inequality under Democracy: Explaining the Left Decade in Latin America.“ *Quarterly Journal of Political Science* 5. č. 3, 209–241.

- Diamint, Rut. 2013. „Regionalismo y posicionamiento suramericano: UNASUR y ALBA.“ *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*. č. 101, 55–79.
- Fermín, Eudis. 2012. „Hugo Chávez: de la idea de confederación de estados a la conformación de la alianza bolivariana para los pueblos de nuestra america.“ *Universitas: Relações Internacionais* 10. č. 1, 53–68.
- Fuchs, Jiří. 2003. „Komise pravdy v procesu národního usmíření.“ *Časopis pro právní vědu a praxi* 11. č. 3, 212–219.
- Giacalone, Rita. 2013. „Venezuela en Unasur: integración regional y discurso político.“ *Desafíos* 25. č. 1, 129–163.
- González Santamaría, Abel Enrique. 2015. *Los desafíos de la integración en América Latina y el Caribe*. Ocean Sur.
- Grugel, Jean. 2004. „New Regionalism and Mode of Governance – Comparing US and EU Strategies in Latin America.“ *European Journal of International Relations* 10. č. 4, 603–626.
- Hettne, Björn a Söderbaum, Fredrik. 2000. „Theorising the Rise of Regionness.“ *New Political Economy* 5. č. 3, 457–473.
- Chodor, Tom a McCarthy-Jones, Anthea. 2013. „Post-Liberal Regionalism in Latin America and the Influence of Hugo Chávez.“ *Journal of Iberian and Latin American Research* 19. č.2, 211–223.
- Iglesias-Cavicchioli, Manuel. 2010. U.S. „Foreign Policy, the South American Integration, and the Case of the Military Bases in Colombia.“ *Revista Electrónica de Relaciones Internacionales*. č. 19, 1–10.
- Jeníčková, Martina. 2011. „EU jako inspirace pro Latinsko Ameriku? Analýza argentinských a kolumbijských médií.“ *Mezinárodní vztahy* 4. 57–77.
- Johnson, Stephen. 2019. „Neorealism and the Organization of American States (OAS): An Examination of CARICOM Rationality Toward Venezuela and the United States.“ *SAGE Journals* 9. č. 4. 1–10.
- Kersffeld, Daniel. 2013. „El papel de la UNASUR ante los conflictos internacionales: dos studios de caso.“ *Revista Mexicana de Ciencias Políticas y Sociales* 58. č. 218, 193–208.

- MacRae, Heather. 2016. „Neo-Functionalism: Spilling Over to Gender Studies.“ In: *Gendering European Integration Theory: Engaging new Dialogues*. Eds. Gabriele Abels a Heather MacRae.
- Mainwaring, Scott, Brinks, Daniel a Pérez-Liñán, Aníbal. 2001. „Classifying Political Regimes in Latin America, 1945–1999.” *Studies in Comparative International Development* 36. č. 1, 37–65.
- Malamud, Andrés. 2018. „Overlapping Regionalism, No Integration: Conceptual Issues and The Latin American Experiences.“ *Política Internacional* 3. č. 6, 46–59.
- Malamud, Andrés a Luca Gardini, Gian. 2012. „Has Regionalism Peaked? The Latin American Quagmire and its Lessons.“ *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs* 47. č. 1, 116–133.
- Marsteintredet, Leiv, Llanos, Mariana a Nolte, Detlef. 2013. „Paraguay and the Politics of Impeachment.“ *Journal of Democracy* 24. č. 4, 110–123.
- Mu, Xian-Zhong a Hu, Guang-Wen. 2018. „Analysis of Venezuela’s oil-oriented economy: from the perspective of entropy.” *Petroleum Science* 15. 200–209.
- Niemann, Arne a Schmitter, Philippe. 2009. „Neo-functionalism.“ In: *Theories of European Intergration*, 2nd Edition. Wiener, Antje a Diez, Thomas, eds. Oxford: Oxford University Press, 45–66.
- Nolte, Detlef. 2018. „Costs and Benefits of Overlapping Regional Organizations in Latin America: the Case of the OAS and UNASUR.“ *Latin American Politics and Society* 60. č. 1, 128–153.
- Nolte, Detlef a Comini, Nicolás Matías. 2016. „UNASUR: Regional Pluralism as a Strategic Outcome.“ *Contexto Internacional* 38. č. 2, 545–565.
- Nolte, Detlef a Mijares, Víctor M. 2018. „Regionalismo posthegemónico en crisis.¿Por qué la Unasur se desintegra?.“ *Foreign Affairs Latinoamérica* 18. č. 3, 105–112.
- Nye, Joseph. 1968. „Comparative Regional Integration: Concept and Measurement.” *International Organization* 22. č.4, 855–880.

- Oman, Charles. 2000. „Technological Change, Globalisation of Production and the Role of Multinationals.“ In: *Growth and Competition in the New Global Economy*. Ed. Ulrich Hiemenz. Paris: OECD, 37–56.
- Peñafiel Cevallos, Pryanka a Mouly, Cécile. 2019. „UNASUR in Venezuela: Mediation, Bias and Legitimaci.“ *Contexto Internacional* 41. č. 3, 579–598.
- Ramírez, Jacques. 2016. *Hacia el Sur. La Construcción de la Ciudadanía Suramericana y la Movilidad Intraregional*. Quito: CELAG.
- Ramirez Taza, Rosendo Yone. 2014. „Energy Security and Latin American NOC.“ *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy* 9. č. 4, 342–350.
- Riggirozzi, Pía a Diana, Tussie. 2012. „The Rise of post-Hegemonic Regionalism in Latin America.“ In: *The Rise of Post-hegemonic Regionalism: The Case of Latin America*. Riggirozzi, Pía a Diana, Tussie, eds. Dordrecht: Springer, 1–16.
- Roberts, Kenneth M. 1999. „Party Systems and Electoral Volatility in Latin America: A Test of Economic, Institutional, and Structural Explanations.“ *American Political Science Review* 93. č. 3, 575–590.
- Rodríguez Mir, Javier. 2008. „Complejidad, diversidad y heterogeneidad social. Bolivia y sus implicaciones multiculturales desde una perspectiva antropológica.“ *Revista de Antropología Experimental*. č. 8, 341–349.
- Rosamond, Ben. 2000. *Theories of European Integration*. Houndmills: Palgrave.
- Ruhl, J. Mark. 2010. „Honduras Unravels.“ *Journal of Democracy* 21. č. 2, 93–107.
- Sanahuja, José Antonio. 2009. „Del ‘regionalismo abierto’ al ‘regionalismo post-liberal’. Crisis y cambio en la integración regional en América Latina.” In: *Anuario de la Integración de América Latina y el Gran Caribe 2008-2009*. Martínez, Laneydi, Peña, Lázaro a Vázquez, Mariana, eds. Buenos Aires: Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales, 11–54.
- Sanahuja, José Antonio. 2012. „Regionalismo post-liberal y multilateralismo en Sudamérica: El caso de UNASUR.” In: *Anuario de la Integración Regional de América Latina y el Gran Caribe 2012*. Serbin, Andrés, Martínez, Laneydi a Ramanzini Júnior, Haroldo, eds. Buenos Aires: Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales, 19–72.

Sanders, Ronald. 2007. „Venezuela in the Caribbean: Expanding its Sphere of Influence.“ *The Round Table* 96. č. 391, 465–476.

Serbin, Andrés. 2007. „Anuario de la Integración Regional de América Latina y el Caribe.“ In: *Anuario de la Integración de América Latina y el Gran Caribe 2007*. Serbin, Andrés, Isa-Contreras, Pável a Peña, Lázaro, eds. Buenos Aires: Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales, 7–33.

Söderbaum, Fredrik. 2014. „Introduction: Theories of New Regionalism.“ In: *Theories of New Regionalism: A Palgrave Reader*. Söderbaum, Fredrik a Shaw, Timonthy, eds. Basingstoke: Palgrave MacMillan, 1–21.

Ullán de la Rosa, Francisco Javier. 2012. „La Alianza Bolivariana para las Américas Tratado de Comercio de los Pueblos (ALBA-TCP): análisis de un proyecto de integración regional latinoamericana con una fuerte dimensión altermundista.“ *Estudios Políticos*, č. 25. 131–170.

Urbanovská, Jana. 2008. „Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války-předpoklady úspěchu.“ *Mezinárodní vztahy* 43. č. 3, 22–46.

Uggla, Fredrik. 2009. „Bolivia: Un Año de Vivir Peligrosamente.“ *Revista de ciencia política* 29. č. 2, 247–273.

Waisová, Šárka. *Regionální integrační procesy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Wehner, Leslie. 2011. „Roles and actions of leadership: Brazil and the South American others.“ In: *Regional Powers and Regional Orders*. Godehardt, Nadine a Dirk, Naders, eds. London: Routledge.

Weiffen, Brigitte. 2017. „Institutional Overlap and Responses to Political Crises in South America.“ In: *Power Dynamics and Regional Security in Latin America*. Eds. Marcial A.G. Suarez a Rafael Duarte Villa a Brigitte Weiffen. London: Palgrave Macmillan, 173–198.

Internetové zdroje

AFP. 2017. „¿Por qué Unasur no se ha pronunciado sobre la crisis de Venezuela?.“ *El Espectador*. Dostupné na: <https://www.elespectador.com/noticias/el-mundo/por-que-unasur-no-se-ha-pronunciado-sobre-la-crisis-de-venezuela-articulo-705570> (22. 3. 2020)

AFP, REUTERS, EFE et al. 2018. „Tensión en la fronteras y brote xenófobo por éxodo venezolano.“ *El País*. Dostupné na: <https://www.elpais.com.uy/mundo/tension-fronteras-brote-xenofobo-exodo-venezolano.html> (17. 3. 2020)

Agence France-Presse. 2019. „Jeanine Anez: stand-in president vowing to ‘pacify’ Bolivia.“ *France 24*. Dostupné na: <https://www.france24.com/en/20191113-jeanine-anez-stand-in-president-vowing-to-pacify-bolivia> (13. 3. 2020)

Agencia AFP. 2017. „Unasur, el gran ausente en la crisis venezolana.“ *El Comercio*. Dostupné na: <https://www.elcomercio.com/actualidad/unasur-ausente-crisis-venezolana-nicolasmaduro.html> (12. 2. 2020)

Agencia EFE. 2019. „Ecuador cumple proceso para salir de la UNASUR.“ *El Telégrafo*. Dostupné na: https://www.eltelegrafo.com.ec/noticias/politica/3/unasur-proceso-salida-ecuador?__cf_chl_jschl_tk__=8da364e9f2b92187b574a0de940a98535019d1eb-1584964829-0-Adfw2ks3D5bZSaHICvIVJG_z9XQmVsyfafvRAsOvoM-H9E4mSJiF0EBa4S-m_MI4Fkog_L8CFmCF8MzEcQFoqC_VkMLvPWV3juAPY8smbsrg7IbDZhn2xMFU FsKP4l83VxkazuJPTFclgemPj0mpoLC1LbiFoE8PYexF5STa1ksLOrv99ib7jBEINZMCQ5TVTffL0mPw_iGQuO2rA4pxwhgQdrOUmOjH2kxfww6ZQczCDEKT7YK8bq1L4PxmeWWWc0nkAw5odWVK-wdR5PpkGEvHGXQaxtz9OeLN52EIk891KNmpUthSm_AcbA7fuXKAvm_DaTrbf3CytUpwSrqAUAT3byDVZThwfwVnsEkgIFVFbZb0r758L3_EhSYSdt3VgO9z8w9XK-tVVm7H2p7Iv18 (23. 3. 2020)

Alandete, David. 2020. „Trump recibe al presidente de Ecuador y le pone de ejemplo para el resto de América Latina.“ *ABC Internacional*. Dostupné na: https://www.abc.es/internacional/abci-trump-recibe-presidente-ecuador-y-pone-ejemplo-para-resto-america-latina-202002122217_noticia.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (22. 3. 2020)

ALBA-TCP – Cubaminrex. 2004. Dostupné na: <http://albatcp.cubaminrex.cu/page/i-cumbre-la-habana-14-de-diciembre-2004> (21. 2. 2020)

ALBA-TCP – Cubaminrex. 2009. Dostupné na: <http://albatcp.cubaminrex.cu/page/vii-cumbre-cochabamba-bolivia-17-de-octubre-de-2009> (23. 2. 2020)

Antonin, Arnold. 2018. „¿Dónde está el dinero de Petrocaribe? Las protestas anticorrupción que acorralan al gobierno haitiano.” *Nueva Sociedad*. Dostupné na: <https://nuso.org/articulo/haiti-corrupcion-petrocaribe-venezuela/>

Arnesen, Ingrid, Clancy, Jim, Elliott, Dale et al. 2019. „Venezuela, PetroCaribe, and the ‘Orgy of Corrupiton’.” *Caribbean Investigative Journalism Network*. Dostupné na: <https://www.cijn.org/venezuela-petrocaribe-and-the-orgy-of-corruption/> (8. 3. 2020)

Banco Central de Nicaragua. 2019. *Informe de Cooperación Oficial Externa 2018*. Working paper 21. Banco Central de Nicaragua. Dostupné na: https://www.bcn.gob.ni/publicaciones/periodicidad/semestral/cooperacion/ICOE_2.pdf (3. 3. 2020)

Barinaz Ortiz, María Fernanda. 2018. „Unasur is in crisis: why are their projects stagnating?.” *LatinAmerican Post*. Dostupné na: <https://latinamericanpost.com/24363-unasur-is-in-crisis-why-are-their-projects-stagnating> (20. 2. 2020)

BBC News. 2014. „US Senate approves Venezuela sanctions bill.” *BBC News*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-30393198> (20. 3. 2020)

BBC News. 2015. „Venezuela election: Opposition ‘supermajority’ confirmed.” *BBC News*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35043945> (20. 3. 2020)

BBC News. 2016a. „Venezuela’s Maduro recall referendum drive suspended.” *BBC News*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-37724322> (21. 3. 2020)

BBC News. 2016b. „Venezuela’s Supreme Court overturns amnesty bill.” *BBC News*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-36021976> (21. 3. 2020)

BBC News. 2019. „Bolivia crisis: Jeanine Áñez assumes interim presidency.” *BBC News*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-50399640> (12. 3. 2020).

- Beaubien, Jason. 2019. „The Fallout From A Seemingly Sweet Oil Deal For Venezuela's Neighbors.” *National Public Radio*. Dostupné na: <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2019/07/20/742677971/the-fallout-from-a-seemingly-sweet-oil-deal-for-venezuelas-neighbors?t=1583254428751> (3. 3. 2020)
- Bejarano, Manuel. 2019. „Nicaragua deja de comprar petróleo de Venezuela.” *El Nuevo Diario*. Dostupné na: <https://www.elnuevodiario.com.ni/economia/492790-petroleo-venezuela-nicaragua-compra-bcn/> (4. 3. 2020)
- Bilotta, Nicola. 2018. *The Legacy of Post-Neoliberal Integration in South America: The Cases of ALBA and UNASUR*. Working paper 18/20. Instituto Affari Internazionali Papers. Dostupné na: <https://www.iai.it/sites/default/files/iaip1820.pdf> (26. 2. 2020)
- Blanco, Josefina. 2018. „La carta democrática de Unasur podría impulsar una solución a crisis de Venezuela.” *PanAm Post*. Dostupné na: <https://es.panampost.com/josefina-blanco/2018/07/12/la-carta-democratica-de-unasur-podria-impulsar-una-solucion-a-crisis-de-venezuela/> (25. 2. 2020)
- Bonifaz Moreno, Gustavo. 2011. *Causas y consecuencias geopolíticas de la brecha entre legalidad en Bolivia. El caso de la violencia en Pando en septiembre de 2008*. Working paper 33. Friedrich Ebert Stiftung – Programa de Cooperación en Seguridad Regional. Dostupné na: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/la-seguridad/08186.pdf> (9. 2. 2020)
- Cámara de Diputados de Bolivia. Dostupné na: <http://www.diputados.bo/legisladores/bancadas> (15. 3. 2020)
- CNN Wire Staff. 2010. „Colombia says it has proof that FARC leaders are in Venezuela.” *CNN*. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2010/WORLD/americas/07/15/colombia.venezuela.farc/index.html> (10. 2. 2020)
- Comisión Económica para América Latina y el Caribe. 2014. *UNASUR: Un espacio de cooperación e integración para el desarrollo*. Santiago de Chile: CEPAL. Dostupné na: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/37353/1/S1420796_es.pdf (14. 2. 2020)
- Comunicación para la integración. 2017. „Unasur y ALBA-TCP se unen en la solidaridad, cooperación, soberanía y autodeterminación.” *Comunicación para la integración*. Dostupné na: <https://www.integracion-lac.info/es/node/38840> (18. 3. 2020)

Connectas. 2019. „Oil for votes.“ *Connectas*. Dostupné na: <https://www.connectas.org/especiales/petrofraude/oil-for-votes.html> (24. 3. 2020)

Cunha Filho, Clayton Mendonça, Coelho, André Luiz a Flores, Fidel Irving Pérez. 2012. *Um giro da direita para a esquerda? Uma análise do caso hondurenho sob a presidência de Zelaya*. Příspěvek přednesený na konferenci Congresso da Associação Brasileira de Ciência Política, Gramado 1. srpna 2012 – 4. srpna 2012. Dostupné na: http://www.repositorio.ufc.br/bitstream/riufc/21628/1/2012_eve_ucmhcunhafilho.pdf (16. 2. 2020)

Deutsche Welle. 2019. „Bolivia rompe relaciones con Venezuela y se retira de la Alianza Bolivariana ALBA.“ *Deutsche Welle*. Dostupné na: <https://www.dw.com/es/bolivia-rompe-relaciones-con-venezuela-y-se-retira-de-la-alianza-bolivariana-alba/a-51271927> (12. 3. 2020)

Dias Carneiro, Júlia. 2018. „Crisis migratoria de Venezuela: la tensión en Pacaraima, la ciudad de Brasil donde atacaron a migrantes venezolanos.“ *BBC News Mundo*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-45257531> (17. 3. 2020)

Economist Intelligence Unit. 2017. „Commission identifies PetroCaribe corruption links in Haiti.“ *Economist Intelligence Unit*. Dostupné na: <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1606156944&Country=Haiti&topic=Politics&subtopic=Forecast&subsubtopic=Political+stability> (5. 3. 2020)

Economist Intelligence Unit. 2018. „Another year of deterioration for Latin American democracy.“ *Economist Intelligence Unit*. Dostupné na: <http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=1536389737&Country=Ecuador&topic=Politics&oid=1376325721&aid=1#> (29. 2. 2020)

Efe. 2010a. „El Parlamento de Honduras ratifica la salida de la ALBA.“ *Diario Público*. Dostupné na: <https://www.publico.es/actualidad/parlamento-honduras-ratifica-salida-alba.html> (9. 3. 2020)

Efe. 2010b. „Chávez por golpe de estado: ‘Si juramentan a Micheletti, o a Peleletti o Gafetti o a Goriletti, lo derrocaremos’.“ *La Tercera*. Dostupné na: <https://www.latercera.com/noticia/chavez-por-golpe-de-estado-si-juramentan-a-micheletti-o-a-peleletti-o-gafetti-o-a-goriletti-lo-derrocaremos/> (9. 3. 2020)

Efe. 2019. „Brasil anuncia su salida de Unasur tras recibir la presidencia del organismo.“ *Efe*. Dostupné na: <https://www.efe.com/efe/america/politica/brasil-anuncia-su-salida-de-unasur-tras-recibir-la-presidencia-del-organismo/20000035-3953734> (14. 2. 2020)

El Colombiano. 2016. „Unasur aprueba 'ciudadanía suramericana'.“ *El Colombiano*. Dostupné na: <https://www.elcolombiano.com/internacional/unasur-aprueba-ciudadania-suramericana-HE5431867> (17. 3. 2020)

El Cronista. 2019. „Unasur: bajaron la estatua de Néstor Kirchner por ser 'símbolo de la corrupción'.“ *El Cronista*. Dostupné na: <https://www.cronista.com/economiapolitica/Unasur-bajaron-la-estatua-de-Nestor-Kirchner-por-ser-simbolo-de-la-corrupcion-20190927-0021.html> (11. 3. 2020)

El Heraldo. 2010. „María Emma Mejía juramentó como secretario general de Unasur.“ *El Heraldo*. Dostupné na: <https://www.elheraldo.co/nacional/maria-emma-mejia-juramento-como-secretaria-general-de-unasur-20437> (31. 1. 2020)

El Liberal Movil. 2017. „La Unasur se reúne para elegir al sucesor del secretario general.“ *El Liberal Movil*. Dostupné na: https://www.elliberal.com.ar/noticia/315872/unasur-se-reune-para-elegir-al-sucesor-secretario-general?utm_campaign=ScrollInfinitoDesktop&utm_medium=scroll&utm_source=nota (23. 3. 2020)

El Nacionalidad. 2019. „Félix Seijas: Popularidad de Maduro sigue bajando.“ *El Nacionalidad*. Dostupné na: <https://www.elnacional.com/venezuela/felix-seijas-popularidad-de-maduro-sigue-bajando/> (22. 3. 2020)

El Peruano. 2019. „Gobierno propone retirarse de Unasur.“ *El Peruano*. Dostupné na: <https://www.elperuano.pe/noticia-gobierno-propone-retirarse-unasur-79972.aspx> (14. 2. 2020)

El Universo. 2019. „Ecuador dejará de pertenecer a la Unasur.“ *El Universo*. Dostupné na: <https://www.eluniverso.com/noticias/2019/09/17/nota/7522927/ecuador-dejara-pertenecer-unasur> (23. 3. 2020)

España, Sara. 2018. „Ecuador anuncia su salida del ALBA para presionar a Venezuela por el éxodo masivo de sus ciudadanos.“ *El País*. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2018/08/24/america/1535066311_810891.html (16. 2. 2020)

España, Sara. 2019a. „Ecuador rompe hasta en lo simbólico con el modelo político de Rafael Correa.“ *El País*. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2019/03/16/america/1552769459_278119.html (11. 3. 2020)

España, Sara. 2019b. „Ecuador se retira de Unasur y abre la puerta a nuevas iniciativas de integración.“ *El País*. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2019/03/14/america/1552524533_446745.html (14. 2. 2020)

Europa Press. 2009. „Honduras.- Micheletti anuncia la salida de Honduras del ALBA tras el rechazo de sus miembros a las elecciones.“ *Notimérica*. Dostupné na: <https://www.notimerica.com/politica/noticia-honduras-micheletti-anuncia-salida-honduras-alba-rechazo-miembros-elecciones-20091216192634.html> (17. 2. 2020)

Expansión / Datosmacro.com. Dostupné na: <https://datosmacro.expansion.com/paises/grupos/union-naciones-suramericanas> (14. 4. 2020)

Farnsworth, Eric. 2015. „UNASUR Is South America’s Imperfect Crisis Manager.“ *World Politics Review*. Dostupné na: <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/16931/unasur-is-south-america-s-imperfect-crisis-manager> (11. 2. 2020)

Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2015. *Petrocaribe: 10 years of struggle against hunger and poverty*. Dostupné na: <http://www.fao.org/3/a-i4918e.pdf> (4. 3. 2020)

Frenkel, Alejandro. 2019. „Prosur: El último Frankenstein de la integración sudamericana.“ *Nueva Sociedad*. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/333728616_Prosur_el_ultimo_Frankenstein_de_la_integracion_sudamericana (24. 3. 2020)

Garrido Carrasco, Jannete. 2008. *El nuevo regionalismo: características y diferencias*. Working paper 47, Instituto de Integración Latinoamericana. Dostupné na: <http://www.iil.jursoc.unlp.edu.ar/textos/informe/integrar47.pdf> (19. 2. 2020)

Gerardo Arellano, Félix. 2009. *Nacimiento, Evolución y Perspectivas de la Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América*. Working paper. Friedrich Ebert

Stiftung. Dostupné na: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/quito/06815.pdf> (29. 2. 2020)

Goldwyn, David a Gill, Cory. 2016. *The waning of Petrocaribe? Central America and Caribbean Energy in Transition*. Working paper. Atlantic Council. Dostupné na: <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2016/05/Petrocaribe.pdf> (4. 3. 2020)

Goodman, Joshua. 2019. „South American Group Facing Hard Times.“ *learningenglish.voanews.com*. Dostupné na: <https://learningenglish.voanews.com/a/south-american-group-facing-hard-times/4737462.html> (24. 2. 2020)

Gómez, Enrique. 2015. *Bolivia: political parties*. Working paper. European Parliamentary Research Service. Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/556977/EPRS_ATA\(2015\)556977_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/556977/EPRS_ATA(2015)556977_EN.pdf) (13. 3. 2020)

Gómez, Miguel. 2019. „Bolivia deja la ALBA-TCP y estudia su salida de la Unasur.“ *La Razón*. Dostupné na: http://www.la-razon.com/nacional/relaciones-internacionales-bolivia-alba-tcp-estudia-salida-unasur_0_3258274169.html (14. 3. 2020)

Gómez Ramírez, Enrique. 2017. *The political crisis in Venezuela*. Working paper, European Parliamentary Research Service. Dostupné na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608791/EPRS_BRI\(2017\)608791_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608791/EPRS_BRI(2017)608791_EN.pdf) (12. 2. 2020)

Heller, Patrick R. P. a Mihalyi, David. 2019. *Massive and Misunderstood Data-Driven Insights into National Oil Companies*. Working paper. Natural Resource Governance Institute. Dostupné na: <https://nationaloilcompanydata.org/api/publications/content/BWEOxwl3qpbpPk5RkZmWr3g5TEvNgLD4LD21foHP.pdf> (1. 3. 2020)

Hernández, Dilio a Chaudary, Yudi. 2015. *La Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América – Tratado de Comercio de los Pueblos (ALBA-TCP). Vigencia y viabilidad en el actual contexto venezolano y regional*. Working paper, Friedrich Ebert Stiftung. Dostupné na: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/caracas/11379.pdf> (1. 3. 2020)

Hettne, Björn a Inotai, András. 1994. *The New Regionalism : Implications for Global development and International Security*. Working paper 14, UNU-WIDER. Dostupné na: <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/RFA14.pdf> (18. 2. 2020)

Imbaquingo, Jorge. 2018. „La salida de Ecuador de la Alba fue también por crisis en Nicaragua.“ *El Comercio*. Dostupné na: <https://www.elcomercio.com/actualidad/salida-ecuador-alba-crisisnicaragua-venezuela.html> (16. 2. 2020)

Infobae. 2019. „Los cancilleres de Perú y Bolivia discuten alternativas a la Unasur.“ *Infobae*. Dostupné na: <https://www.infobae.com/america/america-latina/2019/03/08/los-cancilleres-de-peru-y-bolivia-discuten-alternativas-a-la-unasur/> (14. 2. 2020)

Infobae. 2020. „En la Cancillería aseguran que el gobierno de Macri dejó una deuda de 150 millones de dólares con organismos internacionales.“ *Infobae*. Dostupné na: <https://www.infobae.com/politica/2020/01/06/en-la-cancilleria-aseguran-que-el-gobierno-de-macri-dejo-una-deuda-de-150-millones-de-dolares-con-organismos-internacionales/> (22. 2. 2020)

International Crisis Group. 2016. „Venezuela: Tough Talking.“ *International Crisis Group*. č. 59. Dostupné na: <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/venezuela-tough-talking> (20. 3. 2020)

International Organization for Migration. 2016. *Informe sobre las migraciones en el mundo 2018*. Working paper. International Organization for Migration. Dostupné na: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_sp.pdf (19. 3. 2020)

Ives, Kim. 2019. „Haiti Has 'Excluded Itself' from PetroCaribe Program to be Relunched in 2020.“ *Haiti Liberte*. Dostupné na: <https://haitiliberte.com/haiti-has-excluded-itself-from-petrocaribe-program-to-be-relunched-in-2020/> (24. 3. 2020)

Jacobsen, Christa. 2012. *The Honduran Coup d'État and the Defense of Democracy in the Americas*. Copenhagen: Roskilde University. Dostupné na: <https://core.ac.uk/download/pdf/12520396.pdf> (8. 3. 2020)

Jácome, Francine. 2011. *Petrocaribe: The Current Phase of Venezuela's Oil Diplomacy in the Caribbean*. Working paper. Friedrich Ebert Stiftung. Dostupné na: https://pdfs.semanticscholar.org/8945/d79c568b8e5a3f464f8a91e8ebfce5cd2cb3.pdf?_ga=2.190190829.77787382.1583243827-1632996315.1582224260 (3. 3. 2020)

Jiménez, C., Murillo, Á. a Castro, Maolis. 2018. „El éxodo de Venezuela y Nicaragua provoca brotes xenófobos en la región.” *El País*. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2018/08/19/actualidad/1534701044_585193.html (17. 3. 2020)

Koerner, Lucas. 2019. „ALBA Summit: Venezuela Promises to Relaunch PetroCaribe in 2020.” *Venezuelanalysis*. Dostupné na: <https://venezuelanalysis.com/news/14745> (4. 3. 2020)

La Comunidad Petrolera. 2018. „Pdvsá seguirá suministrando petróleo a países de Petrocaribe según lo suscrito.” *La Comunidad Petrolera*. Dostupné na: <https://www.lacomunidadpetrolera.com/2018/06/pdvsá-seguira-suministrando-petroleo-paises-petrocaribe-segun-lo-suscrito.html> (4. 3. 2020)

Lafuente, Javier. 2014. „El ocaso del Alba.” *El País*. Dostupné na: https://elpais.com/internacional/2014/12/13/actualidad/1418491835_596490.html (24. 3. 2020)

La Razón Digital. 2013. „Bolivia y Perú presentaron candidatos, pero no hay consenso sobre el nuevo secretario general de la Unasur.” *La Razón*. Dostupné na: https://www.la-razon.com/nacional/Bolivia-Peru-presentaron-secretario-Unasur_0_1897610293.html (31. 1. 2020)

La República. 2019. „Ecuador plantea visa para refugiados venezolanos tras salida de Unasur.” *La República*. Dostupné na: <https://larepublica.pe/mundo/1475006-ecuador-lenin-moreno-propone-visa-venezolanos-romper-unasur-migrantes-nicolas-maduro-crisis-venezuela/> (18. 3. 2020)

LatinReporters. 2015. „Venezuela: elecciones legislativas cruciales para Maduro y el chavismo.” *LatinReporters*. Dostupné na: <http://www.latinreporters.com/venezuelapol30112015kvesmo.html> (22. 3. 2020)

La Vanguardia. 2016. „Gobierno venezolano dice que no quiere nada con la OEA.” *La Vanguardia*. Dostupné na: <https://www.lavanguardia.com/politica/20160506/401593552743/gobierno-venezolano-dice-que-no-quiere-nada-con-la-oea.html> (11. 2. 2020).

Loop Jamaica. 2019. „PetroCaribe in danger? Maduro threatens countries that oppose him.“ *Loop Jamaica*. Dostupné na: <https://www.loopjamaica.com/content/petrocaribe-danger-maduro-threatens-countries-oppose-him> (24. 3. 2020)

Lopez, Virginia a Watts, Jonathan. 2013. „Protests in Venezuela as opposition disputes Nicolás Maduro’s victory.“ *The Guardian*. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2013/apr/16/protests-venezuela-capriles-nicolas-maduro> (19. 3. 2020)

Lora, Eduardo a Olivera, Mauricio. 2005. *The Electoral Consequences of the Washington Consensus*. Working paper 530. Inter-American Development Bank. Dostupné na: https://www.econstor.eu/bitstream/10419/88083/1/idb-wp_530.pdf (26. 2. 2020)

Máquina de Combate. 2019. „Congreso de Perú aprueba salida del país de Unasur.“ *Máquina de Combate*. Dostupné na: <https://maquina-de-combate.com/blog/?p=62142> (14. 2. 2020)

María Angulo, Eél. 2019. „Canciller interina de Bolivia anuncia retiro del Alba y ruptura las relaciones con Venezuela.“ *France 24*. Dostupné na: <https://www.france24.com/es/20191115-bolivia-canciller-alba-relaciones-venezuela> (16. 2. 2020)

Martínez Reira, Santiago. 2019. *No Room for Debate: The National Constituent Assembly and the Crumbling of the Rule of Law in Venezuela*. Working paper. International Commission of Jurists. Dostupné na: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2019/07/Venezuela-No-room-for-debate-Publications-Reports-Fact-finding-mission-reports-2019-ENG.pdf> (21. 3. 2020)

Martín, Sabrina. 2019. „How the Collapse of Socialist Venezuela Caused Famine in Haiti.“ *PanAm Post*. Dostupné na: <https://panampost.com/sabrina-martin/2019/11/22/collapse-socialist-venezuela-haiti/?cn-reloaded=1> (5. 3. 2020)

McAllister, Bradley. 2016. „Venezuela legislature passes amnesty bill for dozens of jailed political dissidents.“ *JURIST*. Dostupné na: <https://www.jurist.org/news/2016/03/venezuela-legislature-passes-an-amnesty-for-dozen-of-jailed-dissidents/> (21. 3. 2020)

Méndez Urich, Luis. 2018. „El nuevo presidente de Colombia, Iván Duque, fija una posición antagónica frente a Venezuela.“ *France 24*. Dostupné na:

<https://www.france24.com/es/20180620-ivan-duque-embajador-venezuela-unasur> (12. 2. 2020)

MercoPress. 2019. „President of Uruguay criticizes Prosur for ‘generating another integration with ideological purpose’.” *MercoPress*. Dostupné na: <https://en.mercopress.com/2019/03/20/president-of-uruguay-criticizes-prosur-for-generating-another-integration-with-ideological-purpose> (18. 3. 2020)

Miranda, Boris. 2018. „Por qué Ecuador decidió exigir pasaporte a los miles de ciudadanos de Venezuela que ingresan cada día en el país.“ *BBC News Mundo*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-45227142> (18. 3. 2020)

Miranda, Boris. 2019. „Evo Morales: cómo hizo el presidente de Bolivia para poder presentarse a un cuarto mandato presidencial si la Constitución solo permite una reelección.” *BBC News Mundo*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-49926169> (12. 3. 2020)

Ministerio de Relaciones Exteriores, Comercio Internacional y Culto de Argentina. 2019. Dostupné na: <https://www.cancilleria.gob.ar/es/actualidad/noticias/la-argentina-se-retira-de-la-unasur> (16. 3. 2020)

Ministerio de Relaciones Exteriores de Brasil. 2019. Dostupné na: <http://www.itamaraty.gov.br/es/notas-a-la-prensa/20297-denuncia-del-tratado-constitutivo-de-la-union-de-naciones-suramericanas-unasur> (16. 3. 2020)

Ministerio de Relaciones Exteriores de Chile. 2019. Dostupné na: <https://minrel.gob.cl/unasur-no-tenia-ya-las-condiciones-necesarias-para-permitir-la/minrel/2019-04-22/164629.html> (18. 3. 2020)

Ministerio de Relaciones Exteriores de Paraguay. 2019. Dostupné na: <https://www.mre.gov.py/index.php/noticias-de-embajadas-y-consulados/paraguay-denuncia-el-tratado-constitutivo-de-la-union-de-naciones-suramericanas-unasur> (17. 3. 2020)

Mower, Jeff. 2018. „Factbox: Venezuela’s near collapse takes toll on oil industry.“ *S&P Global Platts*. Dostupné na: <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/061818-factbox-venezuelas-near-collapse-takes-toll-on-oil-industry> (4. 3. 2020)

- Muhr, Thomas. 2013. *Rivalry or Cooperation? The ALBA-TCP, UNASUR, and Brazil-Venezuela Subregionalism*. Příspěvek přednesený: ISA CISS with UNU-CRIS Conference. Bruges 19. června 2013. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/276011217_Rivalry_or_Cooperation_The_ALBA-TCP_UNASUR_and_Brazil-Venezuela_Sub-Regionalism (15. 3. 2020)
- Murcia, Mario. 2010. „Cancilleres no llegaron a consenso de reemplazo de Kirchner.“ *Radio Santa Fe*. Dostupné na: <http://www.radiosantafe.com/2010/12/03/cancilleres-no-llegaron-a-consenso-de-reemplazo-de-kirchner/> (31. 1. 2020)
- Nahuel, Arenas-García. 2012. „21st Century Regionalism in South America: UNASUR and the search for Development Alternatives.“ *eSharp* 18. 64–85. Dostupné na: https://www.gla.ac.uk/media/Media_228378_smxx.pdf (25. 2. 2020)
- Nelson, Rebecca M. 2020. *Argentina's Economic Crisis*. Working paper, Congressional Research Service. Dostupné na: <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10991.pdf> (21. 2. 2020)
- Noboa, Adriana. 2017. „La Secretaría de la Unasur sigue acéfala.“ *El Comercio.com*. Dostupné na: <https://www.elcomercio.com/actualidad/secretaria-unasur-acefalia-ecuador-integracion.html> (31.1. 2020)
- Nolte, Detlef. 2014. *Latin America's New Regional Architecture: A Cooperative or Segmented Regional Governance Complex?*. Working paper 89. European University Institute – Robert Schuman Centre for Advanced Studies. Dostupné na: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/32595/RSCAS_2014_89.pdf (8. 2. 2020)
- Notimérica. 2018. „Bolivia y Perú inician “gestiones de alto nivel“ con países de la región para reactivar la UNASUR.“ *Notimérica*. Dostupné na: <https://www.notimerica.com/politica/noticia-bolivia-peru-inician-gestiones-alto-nivel-paises-region-reactivar-unasur-20180502191514.html> (14. 2. 2020)
- Organización de los Estados Americanos. 2019. *Análisis de Integridad Electoral-Elecciones Generales en el Estado Plurinacional de Bolivia-20 de octubre de 2019*. Organización de los Estados Americanos. Dostupné na: [https://www.oas.org/es/sap/deco/informe-bolivia-2019/0.1%20Informe%20Final%20-%20Análisis%20de%20Integridad%20Electoral%20Bolivia%202019%20\(OSG\).pdf](https://www.oas.org/es/sap/deco/informe-bolivia-2019/0.1%20Informe%20Final%20-%20Análisis%20de%20Integridad%20Electoral%20Bolivia%202019%20(OSG).pdf) (12. 3. 2020)

OXFAM. 2019. *Sí, Pero no Aquí: Percepciones de xenofobia y discriminación hacia migrantes de Venezuela en Colombia, Ecuador y Perú*. Working paper. Oxfam. Dostupné na: <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620890/bp-si-pero-no-aqui-251019-es.pdf?sequence=8&isAllowed=y> (18. 3. 2020)

Página Siete. 2020. „Trámite de salida de Bolivia de Unasur está paralizado.“ *Página Siete*. Dostupné na: <https://www.paginasiete.bo/nacional/2020/3/13/tramite-de-salida-de-bolivia-de-unasur-esta-paralizado-249467.html> (14. 3. 2020)

Parraga, Marianna. 2020. „Venezuelan oil exports fell by a third in 2019 as U.S. sanctions bit: data.“ *Reuters*. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-oil-exports/venezuelan-oil-exports-fell-by-a-third-in-2019-as-us-sanctions-bit-data-idUSKBN1Z627P> (1. 3. 2020)

Poleo, Francisco. 2019. „Venezuela: siete millones de migrantes ignorados por el mundo.“ *El Español*. Dostupné na: https://www.elespanol.com/opinion/tribunas/20191007/venezuela-millones-migrantes-ignorados-mundo/434826516_12.html (18. 3. 2020)

Portafolio. 2018. „¿Qué hay detrás de la división de la Unasur?.“ *Portafolio*. Dostupné na: <https://www.portafolio.co/internacional/que-hay-detras-de-la-division-de-la-unasur-516428> (23. 3. 2020)

Portal ALBA. 2019. Dostupné na: <http://www.portalalba.org/index.php/alba/documentos/22564-2019-12-14-declaracion-la-habana-cuba-declaracion-integra-de-los-jefes-de-estado-y-de-gobierno-de-los-paises-miembros-de-la-alba-tcp> (22. 3. 2020)

Presidencia de la República de Colombia. 2018. Dostupné na: <https://id.presidencia.gov.co/Paginas/prensa/2018/180827-Colombia-oficializa-su-retiro-de-Unasur.aspx> (20. 3. 2019)

Proceso Digital. 2013. „Se empantana suministro de combustibles de Petrocaribe por problemas en Venezuela.“ *Proceso Digital*. Dostupné na: <https://www.proceso.hn/economia/6-economia/Se-empantana-suministro-de-combustibles-de-Petrocaribe-por-problemas-en-Venezuela.html> (9. 3. 2020)

PROSUR. 2019. *Declaración Presidencial sobre la Renovación y el Fortalecimiento de la Integración de América del Sur*. Dostupné na:

<https://www.cancilleria.gov.co/en/newsroom/news/declaracion-presidencial-renovacion-fortalecimiento-integracion-america-sur> (19. 3. 2020)

Radio Uruguay 1050 AM. 2018. „Uruguay defiende continuidad de Unasur.“ *Radio Uruguay 1050 AM*. Dostupné na: <http://radiouruguay.uy/uruguay-defiende-continuidad-de-unasur/> (18. 3. 2020)

Redacción BBC Mundo. 2016. „El impacto de la crisis económica de Venezuela en otros países de América Latina.“ *BBC News*. Dostupné na: https://www.bbc.com/mundo/noticias/2016/05/160524_economia_impacto_crisis_venezuela_1f (1. 3. 2020)

Redacción BBC News Mundo. 2019. „Elecciones en Bolivia: el TSE confirma la victoria de Evo Morales sin necesidad de segunda vuelta y está abierto a una auditoría sobre el recuento.“ *BBC News Mundo*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-50179895> (12. 3. 2020)

Redaccion El Tiempo. 2010. „El Parlamento de Honduras ratifica su salida de la Alba.“ *El Tiempo*. Dostupné na: <https://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-6939247> (17. 2. 2020)

Redacción internacional. 2018. „¿Por qué es tan difícil sacar el pasaporte en Venezuela?“ *El Espectador*. Dostupné na: <https://www.elespectador.com/noticias/el-mundo/por-que-es-tan-dificil-sacar-el-pasaporte-en-venezuela-articulo-738727> (17. 3. 2020)

Redacción NTN24. 2018. „Presidente Duque oficializó salida de Colombia de Unasur.“ *NTN24*. Dostupné na: <https://www.ntn24.com/america-latina/colombia/presidente-duque-oficializo-salida-de-colombia-de-unasur-96457> (12. 2. 2020)

Redacción Radio Programas del Perú. 2019. „Perú considera que la Unasur vive ‘una grave parálisis que la hace inviable’.“ *Radio Programas del Perú*. Dostupné na: <https://rpp.pe/politica/gobierno/peru-considera-que-la-unasur-vive-una-grave-paralisis-que-la-hace-inviabile-prosur-noticia-1187696> (14. 2. 2020)

Romero, Simon. 2010. „Standoff in Ecuador Ends With Leader’s Rescue.“ *The New York Times*. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2010/10/01/world/americas/01ecuador.html> (10. 2. 2020)

RT en Español. 2010. „El Parlamento de Honduras ratifica la salida de la Alianza Bolivariana.“ *RT en Español*. Dostupné na: <https://actualidad.rt.com/actualidad/view/5868-El-Parlamento-de-Honduras-ratifica-salida-de-Alianza-Bolivariana> (9. 3. 2020)

Salazar, Hernando. 2010. „Acuerdo de bases entre Colombia y Estados Unidos queda sin efecto.“ *BBC Mundo*. Dostupné na: https://www.bbc.com/mundo/america_latina/2010/08/100817_0027_colombia_estados_unidos_acuerdo_militar_corte_rb.shtml (10. 2. 2020)

Semana. 2014. „Ernesto Samper con un pie en la secretaría de Unasur.“ *Semana*. Dostupné na: <https://www.semana.com/nacion/articulo/ernesto-samper-con-un-pie-en-la-secretaria-de-unasur/395981-3> (31. 1. 2020)

Serbin, Andrés. 2014. *Venezuela in Crisis: Economic and Political Conflict Drivers In the Post-Chávez Era*. Working paper: Coordinadora Regional de Investigaciones Económicas y Sociales. Dostupné na: https://www.sciencespo.fr/opalc/sites/sciencespo.fr.opalc/files/GPPAC_Alert_Venezuela_Final26Mar20141.pdf (11. 2. 2020)

Servicio estatal de Autonomías. 2009. *Constitución Política del Estado*. Dostupné na: <https://sea.gob.bo/digesto/CompendioNormativo/01.pdf> (17. 3. 2020)

Singer, Florantonia. 2020. „Maduro declara la ‘emergencia energética’ y ordena reestructurar la petrolera estatal.” *El País*. Dostupné na: https://elpais.com/economia/2020/02/20/actualidad/1582165371_590497.html (1. 3. 2020)

Sistema Económico Latinoamericano y del Caribe. 2015. *La Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América -Tratado de Comercio de los Pueblos (ALBA-TCP)*. Caracas: SELA. Dostupné na: <https://www.sciencespo.fr/opalc/sites/sciencespo.fr.opalc/files/2015-alba-tcp.pdf> (16. 2. 2020)

Smilde, David a Pantoulas, Dimitris. 2016. *The Venezuelan crisis, regional dynamics and the Colombian peace process*. Working paper, Norwegian Peacibuilding Resource Centre. Dostupné na: <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for->

securities-studies/resources/docs/NOREF-

Venezuela%20and%20Colombian%20peace%20process.pdf (11. 2. 2020)

Smink, Veronica. 2010. „Unasur le apuesta a Néstor Kirchner.“ *BBC Mundo*. Dostupné na:

https://www.bbc.com/mundo/america_latina/2010/05/100504_2018_kirchner_bueno_para_unasur_lf.shtml (31. 1. 2020)

Suggett James. 2009. „Colombia Impedes Discussion of U.S.-Colombia Military Pact at UNASUR Summit.” *Venezuelanalysis*. Dostupné na:

<https://venezuelanalysis.com/news/4961> (9. 2. 2020)

Tamayo G., Eduardo. 2019. „2 años de Lenin Moreno: Giro total a la derecha.” *América Latina en movimiento*. Dostupné na: <https://www.alainet.org/es/articulo/200021> (11. 3. 2020)

Tarre, Gustavo. 2017. *The Venezuelan Truth Commission*. Working paper. Center for Strategic and International Strategies. Dostupné na:

<https://www.csis.org/analysis/venezuelan-truth-commission> (21. 3. 2020)

Tedesqui, Marcelo. 2018. „Trámite de desafiliación de Unasur debe tener aval de cada congreso.“ *El Deber*. Dostupné na: https://eldeber.com.bo/72985_tramite-de-desafiliacion-de-unasur-debe-tener-aval-de-cada-congreso (17. 2. 2020)

teleSUR - FCH. 2016. „Samper no será reelecto como secretario general de Unasur.“ *Telesurtv.net*. Dostupné na: <https://www.telesurtv.net/news/Samper-no-sera-reelecto-como-secretario-general-de-Unasur-20160826-0058.html> (31. 1. 2020)

teleSUR / hg-DB. 2016. „Venezuela Launches Truth and Justice Commission Against Coups.“ *Telesurtv.net*. Dostupné na: <https://www.telesurenglish.net/news/Venezuela-Launches-Truth-and-Justice-Commission-Against-Coups-20160412-0021.html> (21. 3. 2020)

teleSUR / lgc-PV. 2015. „UNASUR Condemns US Sanctions on Venezuela.“ *Telesurtv.net*. Dostupné na: <https://www.telesurenglish.net/news/UNASUR-Condemns-US-Sanctions-on-Venezuela-20150101-0022.html> (20. 3. 2020)

The Carter Center. 2015. *En route to the 2015 parliamentary elections. The MUD holds its primaries*. Working paper. The Carter Center. Dostupné na:

https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/news/peace_publications/americas/informe-de-seguimiento-april-may-2015-en.pdf (20. 3. 2020)

The World Bank. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2018&locations=BR-VE-CO&start=2001> (21. 3. 2020)

The World Bank. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PETR.RT.ZS?locations=VE> (21. 3. 2020)

TVPerú Noticias. 2018. „Perú y otros cinco países suspenden su participación en UNASUR.“ *TVPerú Noticias*. Dostupné na: <https://tvperu.gob.pe/noticias/internacionales/peru-y-otros-cinco-paises-suspenden-su-participacion-en-unasur> (17. 2. 2020)

UNASURa. *Antecedentes – Comunidad Suramericana de Naciones*. Dostupné na: https://www.mindefensa.gov.co/irj/go/km/docs/Mindefensa/Documentos/descargas/Prensa/Documentos/que_es_unasur.pdf (16. 3. 2020)

UNASURb. *Protocolo Adicional al Tratado Constitutivo de UNASUR sobre Compromiso con la Democracia*. Dostupné na: http://www.iirsa.org/admin_iirsa_web/Uploads/Documents/rp_guyana10_protocolo_unasur_1110.pdf (15. 3. 2020)

UNASURc. *Tratado Constitutivo de la Unión de Naciones Suramericanas*. Dostupné na: http://sedici.unlp.edu.ar/bitstream/handle/10915/45568/UNASUR_-_Tratado_Constitutivo_de_la_Uni%C3%B3n_de_Naciones_Suramericanas__10_p._.pdf?sequence=3 (28. 1. 2020)

UNASUR. 2008. *Informe de la comisión de UNASUR sobre los sucesos de Pando – Hacia un alba de justicia para Bolivia*. Dostupné na: http://eju.tv/index_files/informeunasur.pdf (21. 3. 2020)

UNASUR. 2015. *Financiamiento del presupuesto cuotas de los estados miembros*. Dostupné na: http://www.itamaraty.gov.br/images/ed_integracao/docs_UNASUL/Res07-2015.pdf (18. 3. 2020)

UNASUR. 2018. *Informe oficial sobre la crisis financiera de Unasur*. Dostupné na: <https://4pelagatos.com/wp-content/uploads/2018/07/Unasur-crisis.pdf> (17. 3. 2020)

United States Department of the Treasury. 2018. Dostupné na: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm0411> (21. 3. 2019)

United States Department of the Treasury. 2019. Dostupné na: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm662> (20. 3. 2019)

Uruguay Presidencia. 2017. Dostupné na: <https://www.presidencia.gub.uy/comunicacion/comunicacionnoticias/oea-nin-votacion-clausula-democratica-interamericana-venezuela> (22. 3. 2020)

Uruguay Presidencia. 2020. Dostupné na: <https://www.presidencia.gub.uy/comunicacion/comunicacionnoticias/ernesto-talvi-cancilleria-anuncio-uruguay-retiro-unasur-ingreso-tiar-mision-oficial-onu> (13. 4. 2020)

Venezuela Investigative Unit. 2018. „Venezuela and El Salvador: Exporting Aid and Corruption.“ *InSight Crime*. Dostupné na: <https://www.insightcrime.org/investigations/venezuela-el-salvador-exporting-aid-corruption/> (5. 3. 2020)

Winters, L Alan. 1996. *Regionalism versus Multilateralism*. Working paper 1687, World Bank Policy Research. Dostupné na: <http://documents.worldbank.org/curated/en/881921468739473983/pdf/multi0page.pdf> (1. 2. 2020)